

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

**PERFORMANS ÖLÇÜM ARACI OLARAK EKONOMİK KATMA
DEĞER: BİST'DE İŞLEM GÖREN BANKALARA
UYGULANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gülçe YAZGAN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hasan BAL**

Ankara-2014

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

**PERFORMANS ÖLÇÜM ARACI OLARAK EKONOMİK KATMA
DEĞER: BİST'DE İŞLEM GÖREN BANKALARA
UYGULANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gülçe YAZGAN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hasan BAL**

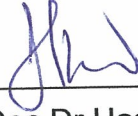
Ankara-2014

ONAY

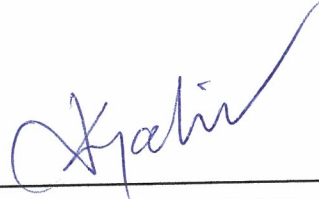
Gölçe Yazgan tarafından hazırlanan "Performans Ölçüm Aracı Olarak Ekonomik Katma Değer: BİST'de İşlem Gören Bankalara Uygulanması" başlıklı bu çalışma 16.01.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Finansman Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Ganite Kurt (Başkan)

Doç.Dr.Hasan Bal

Yrd.Doç.Dr.Abdulkadir Köroğlu

ÖZET

YAZGAN, Gülçe. Performans Ölçüm Aracı Olarak Ekonomik Katma Değer: BİST’de İşlem Gören Bankalara Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014.

Çalışmada ilk olarak bankacılık kavramı, bankaların ekonomideki temel fonksiyonları ile finansal performanslarının ölçümünde kullanılan belli başlı yöntemlere yer verilmiş, bilinen bu yöntemlerden farklı olarak değere dayalı bir ölçüt olan ekonomik katma değer yaklaşımının temel özellikleri ve hesaplanması konuları anlatılmaya çalışılmıştır. Sonrasında Borsa İstanbul’da işlem gören bankaların ekonomik katma değerleri hesaplanarak analiz edilmiştir.

Borsa İstanbul’da işlem gören on dört bankanın 2001-2012 yılları arasındaki EVA tutarları, özkaynak karlılık ve EVA/özkaynak oranları hesaplanmıştır. Bankaların özellikle 2001 ve 2008 finansal kriz dönemlerinde daha düşük ekonomik katma değer yarattığı tespit edilmiş ve bankaların ekonomik katma değere göre sıralamalarının, temel performans göstergeleri olarak kabul edilen net kar ve özsermaye karlılığına göre daha farklı bir sıralamanın oluştuğu görülmüştür. Değer tabanlı bir ölçüt olan EVA’nın, bankaların finansal performanslarının belirlenmesine farklı bir bakış açısı getirmesi nedeniyle alternatif bir yöntem olarak dikkate alınmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Banka
2. Performans Ölçümü
3. Ekonomik Katma Değer
4. Türk Bankacılık Sektörü
5. Özsermaye Maliyeti

ABSTRACT

YAZGAN, Gülçe. Economic Value Added As a Performance Measurement Tool: An Application on Banks Treated in BİST, Master Thesis, Ankara, 2014.

In this study firstly the concept of banking, main functions of banks in economy, and the main methods that used for assessing financial performances of banks are discussed and also it is tried to explain main properties of economic value added and measurement of it. After that banks', treated in BİST, economic added values are measured and analyzed.

EVA values, return on equities and ratios of EVA/equity between years of 2001-2012 of 15 banks treated in BİST are measured. It is determined that specially between the years of 2001 and 2008 financial crises period, banks have lower EVA and also sorting according to EVA is different from sorting according to net profit and return on equity. As a result we can say that EVA, value based criteria, brings a different point of view to the determination of banks' financial performance.

Key Words:

1. Bank
2. Performance Measurement
3. Economic Value Added
4. Turkish Banking Sector
5. Equity Capital

ÖNSÖZ

Çalışmada değere dayalı yönetim kapsamında yer alan Ekonomik Katma Değer Yaklaşımı, bankaların performanslarının belirlenmesinde kullanılması amaçlanan bir ölçüt olarak ele alınmıştır. BİST’de işlem gören bankaların ekonomik katma değerleri hesaplanarak ne ölçüde değer yarattıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar, bankacılık sektöründe yaygın olarak kullanılan diğer finansal ölçütler ile karşılaştırılarak ekonomik katma değerın alternatif bir yöntem olarak bankaların performansının ölçülmesinde uygulanabilirliği araştırılmıştır.

Çalışmada büyük katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Hasan BAL’a teşekkürlerimi sunarım. Çalışma sırasında sınırsız sevgisiyle her türlü kahrımı çeken, büyük anlayış gösteren canım anneme ve hayatımın her anında yanımda olduğunu yürekten hissettiren, en büyük destekçim canım babama sonsuz teşekkürleri borç bilirim.

Gülçe YAZGAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK KAVRAMI VE BANKACILIKTA PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

1.1. BANKA VE BANKACILIK KAVRAMI	3
1.2. BANKACILIĞIN TARİHÇESİ.....	4
1.3. BANKALARIN TEMEL FONKSİYONLARI	7
1.3.1. Kaynak Aktarma Fonksiyonu	7
1.3.2. Hizmet Fonksiyonu	8
1.3.3. Kaydı Para Yaratma Fonksiyonu	9
1.4. BANKALARIN FİNANS SEKTÖRÜNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	11
1.5. TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ ...	12
1.6. BANKALARIN PERFORMANSLARININ BELİRLENMESİ.....	17
1.6.1. Banka Performansının Belirlenmesinin Önemi	17
1.6.2. Banka Performansının Belirlenmesinde Kullanılan Yöntemler.....	19
1.6.2.1. Oran Analizi	19
1.6.2.1.1. Aktif Karlılık Oranı	20
1.6.2.1.2. Özsermaye Karlılık Oranı	21
1.6.2.1.3. Net Faiz Marjı	21
1.6.2.1.4. Fiyat Farkı (Spread)	22
1.6.2.2. CAMELS Analizi	24
1.6.2.3. Performans Karnesi Yöntemi.....	26
1.6.2.4. İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi.....	28
1.6.2.4.1. Firmaya Serbest Nakit Akımları Yöntemi.....	28
1.6.2.4.2. Özsermayeye Serbest Nakit Akımları Yöntemi.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMI VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

2.1. EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMI	30
2.2. EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMININ GELİŞİMİ	31
2.3. FİNANSAL YÖNETİM SİSTEMİNDE EVA’NIN YERİ	33
2.4. EKONOMİK KATMA DEĞERİN HESAPLANMASI	34
2.4.1. EVA İle İlgili Muhasebe Düzeltmeleri	34
2.4.2. Vergi Sonrası Net Faaliyet Karının Hesaplanması.....	36
2.4.3. Sermayenin Hesaplanması.....	36
2.4.4. Sermaye Maliyetinin Hesaplanması.....	37
2.4.4.1. Borcun Maliyeti	38
2.4.4.2. Özsermaye Maliyeti	38
2.4.5. Ekonomik Katma Değer Tutarının Bulunması.....	40
2.5. EKONOMİK KATMA DEĞERİN UYGULANMA SÜRECİ	41
2.6. EVA’NIN KULLANIM ALANLARI	43
2.7. HİSSEDAR DEĞERİNİN ARTIRILMASI VE EVA	44
2.8. EKONOMİK KATMA DEĞERİN AVANTAJLARI VE EZAVANTAJLARI	
.....	46
2.8.1. EVA’nın Avantajları	46
2.8.2. EVA’nın Dezavantajları	48
2.8.2.1. Büyüklük Farklılıkları	48
2.8.2.2. Finansal Uyumlaştırma	49
2.8.2.3. Kısa Vadeli Uyumlaştırma	50
2.8.2.4. Sonuçların Uyumlaştırılması	50
2.9. EVA’NIN PAZAR KATMA DEĞERİ VE NAKİT KATMA DEĞER İLE	
İLİŞKİSİ.....	51
2.9.1. EVA ve Pazar Katma Değeri.....	52
2.9.2. EVA ve Nakit Katma Değeri.....	53
2.10. BANKACILIKTA EKONOMİK KATMA DEĞER.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN BANKALARIN EKONOMİK KATMA DEĞERLERİNİN HESAPLANMASI

3.1. LİTERATÜR TARAMASI.....	57
3.2. BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN BANKALARIN EKONOMİK KATMA DEĞERLERİNİN HESAPLANMASI	59
3.2.1. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlama	59
3.2.2. Çalışmada Temel Alınan Unsurlar	60
3.2.3. Örnek Bir Banka Uygulaması.....	60
3.2.3.1 Akbank'ın 2001-2012 Dönemi EVA'larının Hesaplanması.....	60
3.2.3.1.1. Özsermaye Maliyetinin Hesaplanması	60
3.2.3.1.1.1. Beta (β) Katsayısının Hesaplanması.....	61
3.2.3.1.1.2. Risksiz Faiz Oranının Hesaplanması	61
3.2.3.1.1.3. Piyasa Risk Priminin Hesaplanması.....	63
3.2.3.1.2. Özsermayenin Hesaplanması	64
3.2.3.1.3. Özsermaye Karlılık Oranının Hesaplanması	64
3.2.3.1.4. EVA Tutarının Bulunması	65
3.2.4. BİST'de İşlem Gören Diğer Bankaların Hesaplanmış Olan EVA ve ROE'lerinin Değerlendirilmesi	68
3.2.5. BİST'de İşlem Gören Bankaların Finansal Performans Ölçütlerine Göre Sıralanması	87
3.2.6. Sonuçların Değerlendirilmesi	91
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA	96

SİMGELER VE KISALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
CVA	: Nakit Katma Değeri (Cash Value Added)
EVA	: Ekonomik Katma Değer (Economic Value Added)
FİFO	: İlk Giren İlk Çıkar (First In First Out)
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
LİFO	: Son Giren İlk Çıkar (Last In First Out)
MVA	: Pazar Katma Değeri (Market Value Added)
NBG	: National Bank of Greece
NOPAT	: Vergi Sonrası Faaliyet Karı (Net Operation Profit After Tax)
ROA	: Aktif Karlılık Oranı (Return On Assets)
ROE	: Özsermaye Karlılık Oranı (Return On Equity)
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
WACC	: Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti (Weighted Average Cost of Capital)

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Türk Bankacılık Sistemi (2010-2013)	17
Tablo 2: Akbank Yıllar İtibariyle Beta Katsayıları.....	61
Tablo 3: BİST Tahvil ve Bono Piyasası'nda İşlem Gören Devlet Tahvil	62
Tablo 4: Akbank Yıllar İtibariyle Risksiz Faiz Oranları.....	62
Tablo 5: Yıllar İtibariyle BİST Getiri Endeksi	63
Tablo 6: Akbank Özsermaye Maliyeti.....	63
Tablo 7: Akbank Yıllar İtibariyle Özsermaye Tutarı	64
Tablo 8: Akbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılık Oranı	65
Tablo 9: Akbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL) ..	65
Tablo 10: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2001).....	87
Tablo 11: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2002).....	87
Tablo 12: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2003).....	88
Tablo 13: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2004).....	88
Tablo 14: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2005).....	88
Tablo 15: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2006).....	89
Tablo 16: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2007).....	89
Tablo 17: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2008).....	89
Tablo 18: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2009).....	90
Tablo 19: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2010).....	90
Tablo 20: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2011).....	90
Tablo 21: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2012).....	91

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: 2012 Yılı İtibariyle Finansal Sektörün Bilanço Büyüklüğünün Dağılımı (%)	14
Grafik 2: 2008-2013 Döneminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi (Milyar TL, %).....	15
Grafik 3: Akbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)..	66
Grafik 4: Akbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	67
Grafik 5: Albaraka Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)	68
Grafik 6: Albaraka Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	69
Grafik 7: Alternatif Bank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL).....	69
Grafik 8: Alternatif Bank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	70
Grafik 9: Bank Asya Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma değer (TL)	71
Grafik 10: Bank Asya Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	71
Grafik 11: Denizbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)	72
Grafik 12: Denizbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	73
Grafik 13: Finansbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)	73
Grafik 14: Finansbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	74
Grafik 15: Garanti Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL).....	75
Grafik 16: Garanti Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	75

Grafik 17 : Halkbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)	76
Grafik 18: Halkbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	77
Grafik 19: İş Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)	77
Grafik 20: İş Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özakynak Oranları	78
Grafik 21: Şekerbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)	79
Grafik 22: Şekerbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	79
Grafik 23: TEB Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL).....	80
Grafik 24: TEB Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	81
Grafik 25: Tekstilbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)	81
Grafik 26: Tekstilbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özakynak Oranları	82
Grafik 27: T.S.K.B. Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)	83
Grafik 28: T.S.K.B Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/özkaynak oranları	83
Grafik 29: Vakıfbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)	84
Grafik 30: Vakıfbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	85
Grafik 31: Yapı Kredi Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)	85
Grafik 32: Yapı Kredi Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları	86

GİRİŞ

Günümüzde güçlü ve istikrarlı ekonomilerin varlığının en önemli göstergelerinden biri gelişmiş finans sektörleri olmaktadır. Finansal sistemin temel yapı taşıını ekonomideki kaynak aktarımında çok önemli bir rol üstlenen bankalar oluşturmaktadır. Tasarrufların toplanarak bir araya geldiği bankacılık sistemi, büyük boyutlara ulaşan fonların kaynak aktarımı yoluyla ekonomide daha karlı ve daha verimli alanlarda kullanılmasına imkan tanımaktadır. Bu önemli fonksiyon, ekonomideki diğer birimleri önemli ölçüde etkileyerek bankaların etkinlik alanlarının genişlemesine neden olmaktadır. Türkiye’de yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri, bankacılık sektörünü ciddi şekilde etkileyerek önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde faiz oranları oldukça yükselmiş, portföylerinde bulunan menkul kıymetler değer kaybeden ve aktiflerinin önemli bir bölümü Hazine kağıtlarından oluşan bankaların likidite taleplerinin artmasıyla likidite sıkışıklığı had safhaya ulaşmıştır.2001 yılında dalgalı döviz kuru sistemine geçilmiş, ancak Türk Lirası yabancı paralar karşısında hızla değer kaybetmiştir. Bu durum açık pozisyonu olan bankaların ciddi boyutta kambiyo zararlarının oluşmasına ve bankalararası para piyasasında gecelik faizlerin oldukça yükselmesine neden olmuştur. Finansal kriz olarak başlayan bu kriz, ekonomik faaliyetlerin küçülmesi ile ekonomide hem arz hem de talep yönlü daralmaya yol açarak reel krize dönüşmüştür. Bunun sonucunda bankacılık sektörü yeniden yapılandırma sürecine girmiş, bu kapsamda en önemli aşama Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun kurulması ile gerçekleşmiştir. Dünya ekonomilerinin entegre olduğu günümüzde, bir ulusal ekonomide meydana gelen kriz, kısa sürede diğer ekonomileri etkileyebilmektedir.2008 küresel finansal krizi ise Türkiye’de etkisini, hem iç hem de dış talebin yavaşlaması nedeniyle büyüme hızı ve yurt içi nihai tüketimin yavaşlaması ile küresel ekonomik faaliyetlerin yavaşlamasından dolayı ihracatın olumsuz yönde etkilenmesi şeklinde göstermiştir.2001 krizinin ardından girilen yapılandırma süreci kapsamında alınan önlemler ve yapılan düzenlemeler ise küresel krizin bankacılık sektörü üzerindeki etkisini önemli ölçüde sınırlamıştır.

Ülkemizde son 10 yılda yaşanan bu krizler, bankaların ekonomik gelişmeler karşısında oldukça kırılgan ve aynı zamanda riskli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu noktada finansal sistemin temelini oluşturan bankaların finansal yapılarının sürekli olarak takip edilmesinin ve performanslarının ölçülmesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda bankaların performansının ölçülmesinde birçok yöntem bulunmaktadır. Bundan hareketle bu çalışmada bankaların finansal performansının ölçülmesinde, geleneksel yöntemlerden farklı olarak değere dayalı yönetim anlayışı kapsamında yer alan Ekonomik Katma Değer Yaklaşımı'nın uygulanabilirliği ele alınmaya çalışılmıştır. EVA, işletmenin yarattığı gerçek değeri belirlemede kullanılan önemli bir ölçüttür. Küreselleşme ile birlikte rekabetin arttığı günümüzde, geleneksel ölçütlerin yetersiz kalması nedeniyle finansal kararlarda yararlanılabilecek etkin performans ölçüm yöntemlerine yönelik arayışlar sonucunda değer tabanlı yöntemler önem kazanmıştır. Bu kapsamda yer alan EVA, işletmeler için önemli bir ölçüt olurken işletmelerin kullanıldığı yöntemlerden büyük ölçüde yararlanan bankalar için finansal performanslarının değerlendirilmesinde yeni bir alternatif olarak dikkate alınması arzulanmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bankacılık kavramı ve bankaların temel özellikleri anlatılarak bankaların performanslarının belirlenmesinde kullanılan belli başlı yöntemler ele alınmıştır. İkinci bölümde ekonomik katma değer yaklaşımı, temel özellikleri çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise Borsa İstanbul'da işlem gören bankaların ekonomik katma değerlerinin hesaplanmasına yönelik bir uygulama yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK KAVRAMI VE BANKACILIKTA PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

1.1. BANKA VE BANKACILIK KAVRAMI

Banka kelimesinin esasında İtalyanca “banco” kelimesinden doğduğu bilinmektedir. Bu kelime İtalyancada masa, sıra veya tezgah anlamını ifade etmektedir. Sonrasında bu kelime, bankerlerin bankacılık işlemlerini üzerinde yaptıkları masalar nedeniyle “banca” olarak kullanılmaya başlamıştır.¹

Banka kavramı, ekonomiye banknot ve kaydi para gibi ödeme araçları sağlayan, nakdi sermaye ve sermayeyi temsil eden haklarla ilgili ticareti meslek haline getiren ve özellikle nakit kullanılmaksızın yürütülen başkaca finansal hizmetleri ve ödeme işlemlerini yapan özel veya kamu kuruluşları olarak tanımlanmaktadır.²

Banka; mevduat kabul eden, bu mevduatı en verimli şekilde çeşitli kredi işlemlerinde kullanmak amacı güden veya faaliyetlerinin esas konusu düzenli bir şekilde kredi almak veya kredi vermek olan bir kuruluştur.³Bir başka ifade ile para, kredi ve sermaye konularına giren her çeşit işlemi yapan ve düzenleyen, özel veya kamusal kişilerle işletmelerin bu alanlardaki her türlü ihtiyaçlarını karşılama faaliyetlerinde bulunan ekonomik bir birimdir.⁴

Bankacılık kavramının her türlü bankacılık faaliyetini kapsayan genel bir tanımını tam olarak yapmak oldukça güçtür. Bu durum; hem bankacılığın değişik alanlardaki karmaşık faaliyetlerden oluşmasından hem de değişen

¹ Parasız, İlker; **Para-Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2000, s.107

² Kaya, Ferudun; **Bankacılık: Giriş ve İlkeleri**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2012, s.4

³ Küçükkocaoğlu, Güray; Finansal Pazarlar Ders Notları, sayı 16, s.3

⁴ www.ekodialog.com , 12.08.2013 (Erişim)

ekonomik ve teknolojik koşullara paralellik gösteren bankacılık sektörünün sürekli ve hızlı bir değişim halinde olmasından kaynaklanmaktadır.⁵

Günümüzde, bankacılık faaliyetlerinin üzerinde yoğunlaştığı alanlar birbirinden farklılık göstermekle birlikte, bankaların fon fazlası olan ekonomik birimden fon eksiği olan ekonomik birime doğru kaynak aktarma şeklindeki temel fonksiyonu önemini aynen korumaktadır.⁶

Ülkemizde de banka kavramının belirli bir tanımı yapılmamış olup bu zamana kadarki Türk Kanunları'nda açıklaması bulunmamaktadır. Bu kapsamda TTK'nın 727.maddesinin başlığı "bankanın tanımı" olarak yer almakta ancak banka kavramından Bankalar Kanunu hükümlerine tabi kuruluşların anlaşılması gerektiğinin belirtilmesi ile yetinilmiştir.⁷

4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 2.maddesinde ise banka tanımı, Bankalar Kanununa göre banka adı altında Türkiye'de kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubeleri şeklinde yapılmıştır.⁸Şu an yürürlükte bulunan 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda da banka kavramı, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını ifade etmekte iken bankacılık faaliyetlerini ve kredi kuruluşunu tanımlayan ifadeler kanunda yer almamaktadır.⁹

1.2. BANKACILIĞIN TARİHÇESİ

Tarihte bankacılık hizmetlerine ilk olarak eski Sümer ve Babil dönemlerinde rastlanıldığı tahmin edilmektedir. Bu kapsamda bankacılık tarihi, banka olarak adlandırılabileceğimiz ilk kuruluşun "maket" adıyla Sümerler tarafından kurulduğu M.Ö. 3500'lü yıllara dayanmaktadır. Maketlerin çiftçilere hem aynı hem de parasal kredi açtığı, ödünç ve mevduat

⁵ Çivi, Halil; **Türkiye'de Bankacılık**, Ankara, Fon Matbaası, 1985, s.17

⁶ Çivi, **a.g.e.** , s.18

⁷ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde 727

⁸ 4389 Sayılı Bankalar Kanunu, Madde 2

⁹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Madde 3

kabul işlemleri ile bir hesaptan diğerine transfer, tediye ve teslim emri vb. işlemleri yaptığı bilinmektedir.¹⁰

Bankacılığa ilişkin kurallara ise M.Ö. 2067-2025 yılları arasında Hammurabi döneminde rastlanmaktadır. Bu dönemde mevduat toplama, kredi verme ve komisyon işlemlerinin hükme bağlandığı yasalar mevcuttur.¹¹ Başlangıçta maketlerin yerine getirdikleri bu işlemler, zamanla ticaretin gelişmesinin etkisiyle ticaretle uğraşan zengin kimseler tarafından yapılmaya başlamıştır.¹² İlk ve Orta Çağ döneminde Eski Mısır, Eski Yunan ve Roma'da bankacılıkla ilgilenen kurumların bulunduğu ve bunların bankacılığı geliştirdikleri bilinmektedir.¹³

Avrupa'da paraların çeşitlilik göstermesi ve ayarlarının bozuk olması gibi nedenler paraların birbirlerine göre değerlerinin belirlenmesinde birtakım zorluklara yol açmış, bu durum 1609 yılında modern anlamda ilk banka olan Amsterdam Bankası'nın kurulmasını sağlamıştır.¹⁴ 1637'de ise çek ve banknot kullanım sistemini geliştiren Venedik Bankası kurulmuştur. İngiltere'nin Fransa ile yaptığı savaş sonucunda para sıkıntısı yaşaması, bir devlet bankasının kurulması düşüncesini oluşturmuştur. Bu doğrultuda 1694 yılında piyasada paranın dolaşımını hedefleyen İngiltere Merkez Bankası kurulmuştur. 1907 yılında ise ABD Merkez Bankasının kurulması ile günümüz modern bankacılık sisteminin temelleri atılmıştır.¹⁵

Türkiye'de bankacılığın tarihsel gelişimi ise Osmanlı dönemindeki bankacılık faaliyetlerine dayanmaktadır. Osmanlıda, Tanzimat dönemine kadar banka veya banka benzeri herhangi bir kurum bulunmamaktadır. Bu durum Türklerin genellikle ticaret, sarraflık, bankacılık gibi işlerle uğraşmamaları ve Sanayi Devriminin kapalı bir ekonomik yapıya sahip olan

¹⁰ Parasız, İlker; **Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama**, İstanbul, Banksis Yayınları, 2000, s.5

¹¹ Pınar, Abuzer; Erdal, Bahar; **Para-Banka, Mali Kuruluşlar ve Uluslararası Mali Sistem: Teori ve Uygulama**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2.Baskı, 2011, s.283

¹² Aydın, Nurhan; **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2006, s.22

¹³ Parasız, Para-Banka, s.108

¹⁴ Kaya, a.g.e. , s.44

¹⁵ Pınar, Abuzer; Erdal, Bahar; a.g.e. , s.284

Osmanlı ekonomisine olumsuz etkisinden kaynaklanmaktadır.¹⁶Bu dönemdeki bankacılık faaliyetlerinin oluşumu ve gelişimi temel olarak batılı ülkelerdeki gelişim aşamalarıyla benzerlik göstermekle birlikte bankacılığın gelişimi, diğer kurumlarda olduğu gibi daha yavaş ve daha dar bir kapsamda olmuştur.¹⁷

Osmanlı hazinesinin kaynak ihtiyacını karşılamak amacıyla kaime olarak adlandırılan kağıt para miktarının artırılması, dış ticaret açıklarının etkisiyle kaimenin yabancı paralar karşısında değer kaybetmesine neden olmuştur. Bu kapsamda kaimelerin dış değerinin korunması amacıyla 1845'te Galata Bankerleri ile anlaşma yapılmış, gerçek anlamda banka ise 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası olmuştur.¹⁸Bu bankanın kısa bir süre için ve sınırlı bir kapsamda faaliyet göstermesinden dolayı 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası ile devletin modern anlamda ilk bankacılık faaliyetlerine başladığı kabul edilmektedir.¹⁹

1863 yılında Pirot kasabasında Mithat Paşa tarafından çiftçilere tarımsal kredi sağlanarak tarım kesiminin finansman sorununu gidermek amacıyla Memleket Sandıkları kurulmuştur.²⁰ İlerleyen dönemde sandıkların işleyişindeki bozulmalar ve etkinliklerinin azalması nedeniyle bunların merkezi yönetime bağlanarak devlet denetimi altına alınması öngörülmüştür. Bu doğrultuda sandıkların işlevini üstlenecek bir kuruluş olarak Ziraat Bankası ilk devlet bankası sıfatıyla kurulmuştur.²¹ Yabancı bankacılığa tepki olarak Memleket Sandıklarının ve Emniyet Sandıklarının kurulmasını izleyen süreç, İkinci Meşrutiyet Döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde milli

¹⁶ Parasız, İlker; a.g.e. , s.109

¹⁷ Çivi, a.g.e. , s.93

¹⁸ Kaya, a.g.e. , s.45

¹⁹ Öçal, Tezer; **Türk Banka Sistemi**, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1974, s.12

²⁰ Çivi, a.g.e. , s.96

²¹ www.ziraat.com.tr , 10.08.2013 (Erişim)

sermayeli birçok banka kurulmuş ve bunların bir kısmı Cumhuriyet Döneminde de faaliyetlerine devam etmiştir.²²

1.3. BANKALARIN TEMEL FONKSİYONLARI

Finansal sistemin temelini oluşturan bankacılık sektörü, bir bütün olarak ülke ekonomisini önemli derecede etkilemektedir. Günümüzde bankaların faaliyetlerinin çeşitlilik göstermesi nedeniyle uzmanlaşma alanlarına bağlı olarak bankaların fonksiyonları da değişmektedir. Ancak, genel olarak bankacılık kavramından ticaret bankaları anlaşıldığından bankaların ekonomideki temel fonksiyonlarının bu bankalardan hareketle ele alınması uygun olacaktır.²³

1.3.1. Kaynak Aktarma Fonksiyonu

Bankaların temel fonksiyonu finansal aracılık olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda bankalar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde fon fazlası olanlardan fon eksiği olanlara kaynak aktarımı sağlamaktadır.²⁴ Bankalar, kaynak aktarımını tasarruf sahipleri ile sermaye ihtiyacı olanlar arasında ekonomideki tasarrufları yeniden paylaştırarak yerine getirmektedir. Bankaların bu fonksiyonu sermayenin yer değiştirmesi biçiminde gerçekleşen basit bir aracılık işlevinden öte, kaynak aktarımı yoluyla sermayenin daha karlı ve daha verimli alanlarda kullanılmasına imkan tanıyan bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle bankaların temel fonksiyonunu, finansal aracılığı da kapsayan ve daha geniş bir kavram olan kaynak aktarımı şeklinde adlandırmak daha doğru olmaktadır.

²² Günal, Mehmet; **Para, Banka ve Finansal Sistem**, Ankara, Yeni Dönem Yayınları, 2007, s.174

²³ Çivi, **a.g.e.** , s.26

²⁴ Akgüç, Öztin; **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 2.Baskı, 1989, s.5

Bankaların kaynak aktarma fonksiyonu sayesinde ekonomide küçük miktarlarda yer alan dağınık tasarruflar, bankacılık sisteminde bir araya gelmekte ve böylece daha büyük boyutlara ulaşmaktadır.²⁵ Yani bankalar, küçük ödünç verilebilir fonları toplayarak büyük fonların birikmesini sağlamakta ve bu yolla da bireylerin, işletmeler ile devletin fon ihtiyaçlarını karşılamaktadır.²⁶ Bankaların bu fonksiyonu aynı zamanda kısa vadeli fonların uzun vadeli fonlara dönüştürülmesine imkan tanımaktadır. Kısa vadeli fonlar bireyler için önemli iken uzun vadeli fonlar genellikle yatırımların finansmanı bakımından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bankacılık sisteminde toplanan bu fonlarla hem tasarruf sahiplerinin kısa vadeli ödünç verme isteği hem de yatırımcıların uzun vadeli kaynak bulma ihtiyaçları karşılanmaktadır.

1.3.2. Hizmet Fonksiyonu

Bankalar, hizmet sektöründe faaliyet gösteren en önemli kuruluşlardan biridir. Bankalar, hizmet fonksiyonu kapsamında ekonomideki likidite akımının etkin bir şekilde dolaşımını sağlama görevini yerine getirmektedir. Bir ekonomide ödeme aracı olan paranın dolaşımı; merkez bankası ve hazineden oluşan bankacılık kesimi ile tüketiciler, işletmeler ve kamudan oluşan banka dışı kesim arasında gerçekleşmektedir. Bu kapsamda bankaların, banka dışı kesim ile arasında likiditenin dolaşımını sağlamak şeklinde önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır.²⁷

Bankaların hizmet fonksiyonu bakımından bir diğer görevi ise kişilerin malvarlıklarını rasyonel bir şekilde kullanmasına yardımcı olmak şeklinde gerçekleşmektedir. Bankaların bu konudaki etkileri; faiz kararları, vade farkları, gelir imkanları ve likiditeye ilişkin sağladıkları kolaylıklar gibi unsurlar yoluyla kişilerin parasal, finansal ve reel aktiflerden oluşan malvarlıkları

²⁵ Çivi, **a.g.e.** , s.29

²⁶ Aydın, **a.g.e.** , s.15

²⁷ Çivi, **a.g.e.** , s.29

üzerinde meydana gelmektedir. Bu nedenle kişilerin varlıklarının yönetiminde karar almasında yardımcı olunması ve ilgili konularda bilgilendirilmesi, bankaların hizmet fonksiyonu kapsamında yer almaktadır.²⁸

1.3.3. Kaydi Para Yaratma Fonksiyonu

Ticaret bankalarının en önemli işlevi, ekonomide borçlanarak yani mevduat toplayarak satın alma gücü yaratabilmeleridir.²⁹ Satın alma gücü yaratılması, temel olarak ekonomideki para ve kredi taleplerinin karşılanmasını amaçlamaktadır. Ekonomide hem üretim hem de tüketim tarafından gelen para ve kredi talepleri ilk önce kaydi para yaratan kurumlara yani bankalara yansımaktadır. Dolayısıyla bankaların makro ekonomik ölçekte satın alma gücü yaratmaları bakımından önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır.³⁰ Bu kapsamda tasarruf sahipleri tarafından bankaya yatırılan mevduatlar, banka tarafından kaydi biçimde ödeme aracı olarak kullanılmakta ve merkez bankasının belirlediği karşılık oranına bağlı olarak da kaydi para yaratılmaktadır.³¹

Bankaların kaydi para yaratma sürecini bir örnekle açıklamak mümkündür. Bu sürecin temel varsayımları; bankaların toplam rezervini zorunlu karşılıkların oluşturması, tek mevduat türünün vadesiz mevduat olması ve nakit sızıntısının bulunmaması yani verilen kredilerin sisteme mevduat olarak geri dönmesi şeklinde sıralanmaktadır. Başlangıçta bankaya 10.000 TL'nin yatırılması ve zorunlu karşılık oranının %10 olması durumunda; bankanın bu tutarın 9.000 TL'sini kredi olarak kullandırması mümkündür. Dolayısıyla 9.000 TL'lik bu tutar para arzına ilave edilerek sistemde kullanılmaktadır. Bu tutarın %10'u için karşılık ayrıldığında bu sefer 8.100 TL kredi olarak kullandırılacaktır. Bu şekilde devam eden süreç

²⁸ Çivi, **a.g.e.** , s.28

²⁹ Akgüç, **a.g.e.** , s.6

³⁰ Çivi, **a.g.e.** , s.31

³¹ Aksoy, Ahmet; Tanrıöven, Cihan; **Sermaye Piyasası ve Yatırım Araçları**, Ankara, Gazi Kitabevi, 3.Baskı, 2007, s.104

sonunda, toplamda $10.000 \times (1 / 0,10) = 100.000$ TL'lik kaydi para yaratılmış olacaktır.³²

Günümüzde uzmanlaşma ve işbölümüne bağlı olarak faaliyet alanı genişleyen bankaların yukarıda sayılan ekonomideki temel fonksiyonlarına yenileri eklenmektedir. Bu yeni fonksiyonları; uluslararası ticaretin gelişimine katkı sağlama, ekonomideki gelir ve servet dağılımını etkileme ve para politikasının etkinliğini artırma olarak sıralamak mümkündür.

Bankaların finansal sistem içinde güven unsuru olarak yer alması, uluslararası ticareti geliştirme konusunda önemli bir işlevi yerine getirmelerini sağlamaktadır. Bankalar, uluslararası ticarete tarafların birbirini tanımaması nedeniyle ödemelerle ilgili olarak oluşan güvensizlik ve risk ortamını; uyguladıkları teminat mektubu, akreditif gibi çeşitli ödeme ve kredilendirme yöntemleri ile azaltmaktadır.³³

Bankaların fonksiyonlarından biri de para politikasının etkinliğini artırmaktır. Bu doğrultuda ekonomide etkin bir para politikasının uygulanabilmesi gelişmiş bir bankacılık sistemi ile mümkün olmaktadır. Merkez bankasının açık piyasa işlemleri, reeskont faiz oranı ve zorunlu karşılıklar gibi araçlardan oluşan para politikasının ekonomi üzerinde etkinliği bankacılık sistemi sayesinde sağlanmaktadır.³⁴

Bununla birlikte bankalar, uyguladıkları kredilendirme politikaları yoluyla ekonomideki gelir ve servet dağılımını etkileyici bir fonksiyona sahiptir.³⁵ Bu kapsamda bankaların kredi verme konusunda belli bir coğrafi bölgeyi veya gelir grubunu hedef olarak belirlemesi durumunda bundan fayda

³² Keyder, Nur; **Para: Teori, Politika, Uygulama**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 10.Baskı, 2005, s.266

³³ Seyidoğlu, Halil; **Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama**, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 4.Baskı, 2003, s.475

³⁴ Kaya, **a.g.e.**, s.5

³⁵ Akgüç, **a.g.e.**, s.7

sağlayanlar bakımından gelir dağılımını pozitif yönde etkilemesi mümkündür.³⁶

1.4. BANKALARIN FİNANS SEKTÖRÜNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Bir ülke ekonomisinin güçlü ve istikrarlı bir yapıya sahip olması temelde, sağlam bir ulusal paraya ve gelişmiş bir finans sektörünün varlığına bağlı olmaktadır. Finans sektörünün ekonomideki önemi ise büyüme sürecindeki rolünden kaynaklanmaktadır. Sermaye birikiminin sağlanması, finansal kaynakların toplanması ve kullandırılmasının yanı sıra teknolojik gelişmeler gibi konularda önemli rol oynamaktadır. Finans sektörü sayesinde bilgi ve kaynakların toplanması, değerlendirilmesi ve aktarımı daha düşük maliyetle gerçekleşmekte iken yatırımcılar ve tasarruf sahipleri açısından etkinlik ve verimlilik sağlayıcı bir fonksiyon yerine getirilmektedir. Bu durum ise ekonomik büyümeye olumlu yönde yansımaktadır.³⁷

Ekonomide bu derede önemli fonksiyonu olan finansal sistemi, menkul kıymetlerin alınıp satıldığı finansal piyasalar ile alım satım işlemlerine aracılık yapan finansal kuruluşlar oluşturmaktadır. Finansal piyasaların temel işlevi; fon fazlası olan ekonomik birimlerin bu fonlarını fon eksikliği olan birimlere aktarmaktır. Çünkü; tasarruf fazlası olan birimler daima yatırım yapmak isteyen birimler olmamaktadır. Dolayısıyla fazla fonların yatırımcılara iletilmesi amacıyla finansal piyasalara ihtiyaç duyulmaktadır.³⁸

Finansal aracı kurumlar arasında etkinliği ve önemi en fazla olan kurumların başında bankalar yer almaktadır. Bankaların geçmişinin yüzyıllar öncesine dayanması, geniş bir coğrafyada örgütlenmesi, günümüze kadar geçen süreçte kurumsallaşmasını tamamlamış olmasının yanı sıra toplumun

³⁶ Erol, Hayriye Meryem; Dünyada ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Türkiye’de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.7

³⁷ Aydın, a.g.e., s.11

³⁸ Günel, Mehmet, a.g.e., s.19

geniş bir kesimine hitap etmesi ve gelişen teknolojiye kolay uyum sağlayabilmesi gibi birçok nedenden dolayı bankalar bütün dünyada ekonomiler bakımından önemli kurumlar olma özelliğine sahiptir.³⁹

Gelişmiş ülkelerde bankacılık sektörü, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Buna karşın Türkiye’de bankacılık, Osmanlı devletinin çöküş döneminde hazinenin finansman ihtiyacını karşılamak için oluşturulmuştur. Cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren ise bankalar, ülkenin ekonomik kalkınmasını ve sanayileşmesini sağlamak gibi önemli görevleri üstlenmiştir. Dolayısıyla bu durum, finansal sistemin bankacılık sektörü ile paralel bir gelişim göstermesine yol açmıştır.⁴⁰

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de finansal sistemin temelini bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Ancak batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında ülkemizde banka dışı finansal araçların yeterince gelişmediği görülmektedir. Son yıllarda bankalar dışındaki finansal araçlar önemli gelişmeler kaydetse de bankacılık sektörü Türk finans sistemindeki önemini korumaya devam etmektedir.⁴¹

1.5. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimine bakıldığında, henüz büyüme aşamasında olan, ekonomik ve politik gelişmelerden kolaylıkla etkilenebilen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda dünya ekonomilerinin entegre olduğu günümüzde, rekabet gücü ve pazar hakimiyetinin artırılması kapsamında liberalleşme hareketlerine uyum sağlamış durumdadır. 2001 krizi sonrasında önemli bir yeniden yapılandırma

³⁹ Aydın, a.g.e., s.15

⁴⁰ Ural, Mert; “Bankacılık Sistemimizde Verimlilik”, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, cilt 14 sayı 2, 1999, s.148

⁴¹ Parasız, İlker; **Türkiye’de ve Dünyada Bankacılık**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2011, s.217

sürecine giren Türk bankacılık sektöründe, bu dönemde yapılan düzenlemeler ile 2008 küresel krizinin etkisi önemli ölçüde sınırlandırılmıştır.⁴²

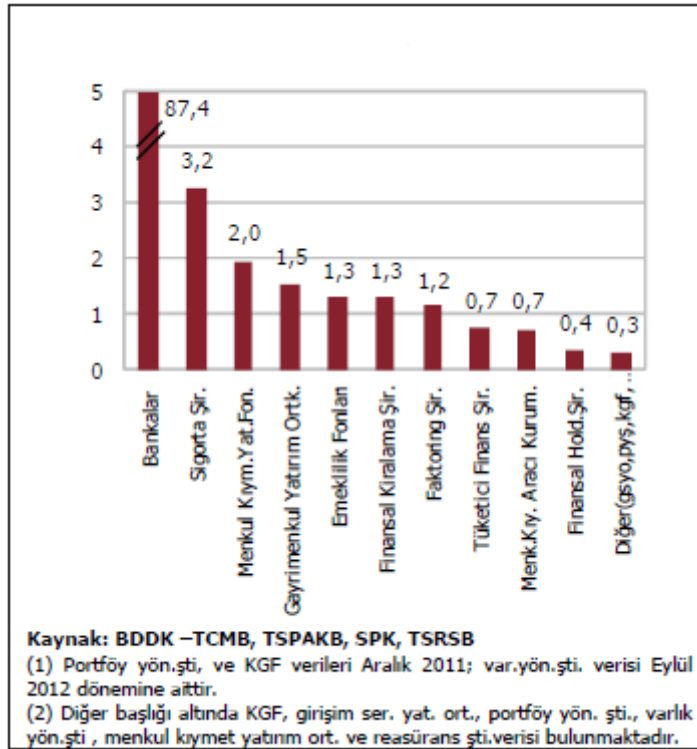
Türkiye’de finansal sistemi oluşturan kurum ve kuruluşlar; TCMB, bankalar, yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, bireysel emeklilik şirketleri, menkul kıymet aracı kuruluşları, tüketici finansman şirketleri, sigorta şirketleri, finansal kiralama şirketleri, faktoring ve forfaiting şirketleri ile portföy yönetim şirketleri, sosyal güvenlik kuruluşları ve kooperatifler olarak sıralanmaktadır.⁴³ Batı ülkelerinden farklı olarak, yeterince gelişmemiş banka dışı finansal araçlar ve yeterli derinliğe sahip olmayan henüz gelişme aşamasında olan sermaye piyasalarının varlığı nedeniyle Türkiye’de finansal sistemin temelini bankalar oluşturmaktadır.⁴⁴ Bu durum 2012 yılı sonu itibariyle finansal sektörün bilanço büyüklüklerinin dağılımının yer aldığı aşağıdaki grafikte de açıkça görülmektedir. Türk finans sektörü, %87,4’lük oran ile ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen oluşmaktadır.

⁴² Arıcan, Erişah; Tanınmış Yücememiş, Başak; Işıl, Gökhan; “Türk Bankacılık Sektörünün Yapısal Analizi (2001-2008)”, Marmara Üniversitesi Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, cilt 1, sayı 1, 2009, s.23

⁴³ Pınar, **a.g.e.**, s.339

⁴⁴ Arıcan, **a.g.m.**, s.32

Grafik 1: 2012 Yılı İtibariyle Finansal Sektörün Bilanço Büyüklüğünün Dağılımı (%)

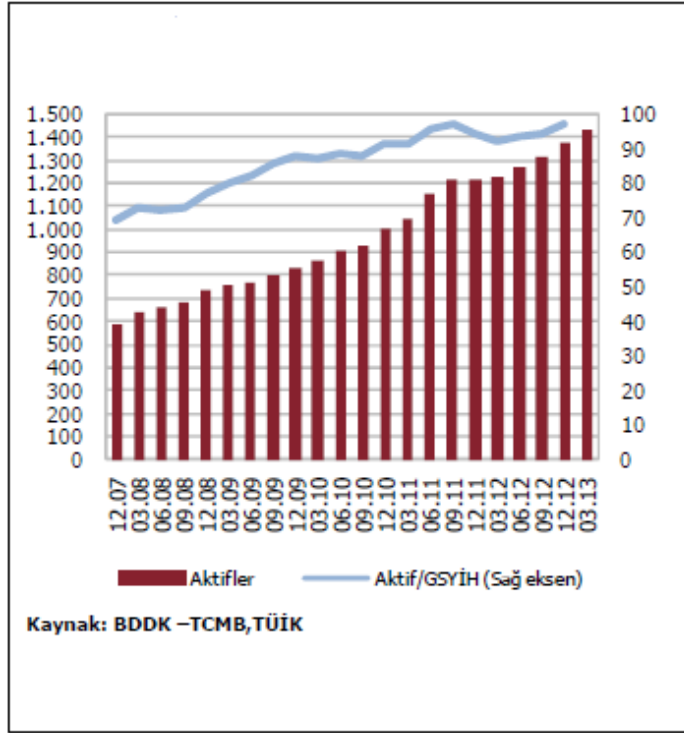
Kaynak: TCMB

Hızla gelişen sektörlerden biri olan bankacılık sektörünün ağırlıkta olduğu finans sektörünün büyümesi 2012 yılında da devam etmektedir. Türk finans sektörünün bilanço büyüklüğü 2012 yılı sonu itibariyle 1.568 milyar TL'ye ulaşırken GSYİH'a oranı %110,7 olmuştur.

Bankacılık sektörünün toplam varlıkları 2012 yılında 1.371 milyar TL olurken toplam varlıkların GSYİH'a oranı %96,8 olarak gerçekleşmiştir.2013 yılı Mart döneminde ise bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 1.428 milyar TL'ye ulaşmıştır.⁴⁵ Aktiflerin ve aktiflerin GSYİH'a oranı itibariyle bankacılık sektörünün gelişimi ise aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

⁴⁵ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2013

Grafik 2: 2008-2013 Döneminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi (Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB

Ülkemizde bankaların kuruluşu, faaliyete geçmesi, faaliyet konuları, hesap ve kayıt düzenleri, yönetimi ve tasfiyesi gibi konular 5411 sayılı Bankacılık Kanununda düzenlenmiştir. Bankaların denetimi BDDK tarafından yerine getirilmekte olup ülkemizde faaliyet gösteren bankalar; ticaret (mevduat) bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankaları (özel finans kurumları) olarak sınıflandırılmaktadır.

Ticaret (mevduat) bankaları; kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak tanımlanmaktadır.⁴⁶ Bankacılık Kanunu hükümleri doğrultusunda kişi ve kuruluşların tasarruflarını mevduat adı altında toplama yetkisine sahip olan anonim şirket şeklinde kurulabilen ticari işletmeler olarak da ifade etmek

⁴⁶ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Madde 3

mümkündür.⁴⁷ Ticaret bankaları temel olarak tasarrufları kabul etme ve bunları plase etmenin yanı sıra kaydi para yaratarak kredi verme, mevduat ve kredilerin vadelerini uyumlandırma, döviz piyasası işlemlerini gerçekleştirme, teminat mektubu ve garanti verme, finansman bonosu ve banka bonosu ihraç etme işlemleri gibi faaliyetleri yerine getirmektedir.⁴⁸

Kalkınma ve yatırım bankaları, mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹ Mevduat toplama yetkisi olmayan bu bankalar, gelişmekte olan ülkelerde sermaye yatırımlarının finansmanı için gerekli olan sermaye açığını veya uzun vadeli fon ihtiyacını sermaye piyasalarından ve kuruluşlardan temin edilmesini sağlamaktadır. Bunu da uygun koşullarda borçlanma veya kredi ile gerçekleştirmekte ve yatırımları yapacak işletmelere aktarmaktadır. Ülkemizde bu bankalara Türkiye Kalkınma Bankası, İller Bankası ve Eximbank örnek olarak verilebilir. Benzer şekilde yatırım bankaları da sanayinin finansmanını amaçlamakta ve bu doğrultuda sanayi kuruluşlarına ortak olarak elde edilen menkul kıymetlerin satılması yoluyla uzun dönemli fon ve sermaye teminini sağlamaktadır. Bu bankalara Türkiye Sınai Kalkınma Bankası örnek olarak verilebilir.⁵⁰

Katılım bankaları, özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu bankalar, dini inanışları nedeniyle faiz gelirinden uzak duran ve bankalara gitmeyen yani finans sektörüne dahil olmayan bu atıl fonların değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması amacıyla kurulmuştur.⁵¹

⁴⁷ Sariaslan, Halil; Erol, Cengiz; **Finansal Yönetim: Kavramlar, Kurumlar ve İlkeler**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2007, s.21

⁴⁸ Sariaslan ve Cengiz, **a.g.e.**, s.22

⁴⁹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Madde 3

⁵⁰ Sariaslan ve Cengiz, **a.g.e.**, s.23

⁵¹ Uzunoglu, Sadi; **Yeni Başlayanlar İçin Bankacılık**, İstanbul, Kriter Yayınları, 2011, s.17

Özel finans kurumları olarak da adlandırılan bu bankalar, topladıkları fonlara faiz yerine bu fonların çalıştırılması sonucu sağladıkları kardan pay vermektedir. Türk bankacılık sisteminde faaliyet gösteren bankaların yukarıda açıklanan sınıflandırmaya göre sayısal dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 1 : Türk Bankacılık Sistemi (2010-2013)

Türk Bankacılık Sistemi	2010	2011	2012	2013
Mevduat Bankaları	32	31	31	32
Kamu Bankaları	3	3	3	3
Özel Bankalar	11	11	11	12
Fondaki Bankalar	1	1	1	1
Yabancı Bankalar	17	16	16	16
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13
Kamu Sermayeli	3	3	3	3
Özel Sermayeli	6	6	6	6
Yabancı Sermayeli	4	4	4	4
Toplam	45	44	44	45

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Türkiye’de 2013 yılı itibariyle 45 banka faaliyet göstermektedir. Türkiye Bankalar Birliği’nin yaptığı sınıflandırmaya göre; sektörde 32 mevduat bankası yer almaktadır. Mevduat bankalarının; 3’ünü kamu sermayeli, 11’ini özel sermayeli, 1’ini Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilen ve 17’sini de yabancı sermayeli bankalar oluşturmaktadır. Bununla birlikte sektörde 13 kalkınma ve yatırım bankası bulunmaktadır.⁵²

1.6. BANKALARIN PERFORMANSLARININ BELİRLENMESİ

1.6.1. Banka Performansının Belirlenmesinin Önemi

Günümüzde bankaların temel işlevi finansal aracılık yapmaktır. Bankalar bu fonksiyonu ellerinde fon fazlası olan kişi ve kuruluşlar ile faaliyetlerini yürütebilmek için ek kaynaklara ihtiyaç duyan kişi ve kuruluşlar

⁵² Türkiye Bankalar Birliği, Banka ve Sektör Bilgileri, 2013

arasında köprü görevi görerek yerine getirmektedirler. Ancak bu fonksiyon sermayenin yer değiştirmesi şeklindeki basit bir aracılık işlevinin ötesindedir. Yani, ekonomideki küçük miktarlardaki dağınık tasarruflar bankacılık sisteminde bir araya gelerek büyük boyutlara ulaşmakta ve kaynak aktarımı fonksiyonu yoluyla sermayenin daha verimli ve daha karlı alanlarda kullanılması sağlanmaktadır.⁵³ Ekonomideki bu özellikleri nedeniyle bankalar finansal sistemin temelini oluşturmaktadır. Etkinlik alanı bu kadar yüksek olan bankaların ekonomide yer alan diğer birimleri etkilemesi de kaçınılmaz olmaktadır. Bununla birlikte bankalar ekonomik gelişmeler karşısında oldukça kırılgan ve riskli bir yapıya sahiptir. Tüm bu nedenlerden dolayı bankaların finansal yapılarının sürekli olarak takip edilmesi ve bu doğrultuda da performanslarının ölçülerek değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bankaların performanslarının değerlendirilmesi için temel olarak işletmelerin performanslarını ölçen yöntemlerden yararlanılmaktadır. Bu kapsamda bankalarda esas olarak oran analizine dayanan geleneksel performans ölçüm yöntemleri uygulanmaktadır. Ancak bu analiz yönteminin, geçmişe yönelik ve statik olması nedeniyle finans çevrelerince bankacılık sektörünün değerlendirilmesinde yetersiz kaldığı düşünülmekte ve bu konuda eleştirilere yer verilmektedir.⁵⁴ Bu nedenle hem ekonomik hem de teknolojik alanlardaki değişime paralel olarak bankacılık sektörü, bu yeniliklere uyum sağlayarak performanslarının değerlendirilmesinde geleceğe yönelik analiz yapma imkanı tanıyan dinamik yöntemlerden faydalanmalıdır. Böylece günümüzde finansal sistemde önemi giderek artan bankacılık sektörünü daha sağlıklı bir şekilde değerlendirmek mümkün olacaktır.

⁵³ Çivi, **a.g.e.**,s.29

⁵⁴ Köroğlu, Abdülkadir; Bankaların Tasfiyesinde Ekonomik Katma Değerin Hesaplanması ve Türk Bankacılık Sektöründe Uygulanması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2008, s.123

1.6.2. Banka Performansının Belirlenmesinde Kullanılan Yöntemler

Banka performansının belirlenmesinde yaygın olarak kullanılan temel yöntemler; oran analizi, CAMELS analizi, performans karnesi ve indirgenmiş nakit akımları yöntemleri olarak sıralanmaktadır.

1.6.2.1. Oran Analizi

Bankaların performanslarının ölçümünde en sık başvurulacak yöntemlerden biri oran analizidir. Oran analizi temel olarak finansal tablolardaki kalemlerin oranlanarak birbirinin yüzdesi veya birkaç katı olarak ifade edilmesidir. Bu doğrultuda hesaplar arasında matematiksel ilişki kurularak işletmenin hem ekonomik ve mali yapısı ile ilgili hem de çalışma ve karlılık durumu ile ilgili değerlendirmeler yapılabilmektedir.

Oran analizinde amaçlanan, çok sayıda oranının hesaplanması değil analizin ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte oranların hesaplanmasıdır. Sadece anlamlı oranların bulunması da yeterli olmamaktadır. Bu analiz yönteminden istenilen faydanın elde edilebilmesi hesaplanan oranların doğru yorumlanmasına bağlıdır. Bunu sağlamak için hesaplanan oranların işletmenin geçmiş yıllardaki verileriyle, sektör ortalamalarıyla veya genel kabul görmüş standart oranlar ile karşılaştırılması gerekmektedir.⁵⁵

Bu analiz yönteminde kullanılan oranlar, işletme faaliyetlerinin değerlendirilmesindeki kullanım şekilleri bakımından likidite oranları, mali oranlar, faaliyet oranları ve karlılık oranları olmak üzere dört temel gruba ayrılmaktadır.⁵⁶ Bu oranlardan karlılık oranı; işletmenin faaliyetleri sonucunda ulaşılan başarıyı ve verimliliği ölçmek, yeterli bir karlılığın elde edilip edilmediğini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu oran sayesinde işletmenin geçmişteki performansının ve verimliliğinin yanı sıra gelecekteki

⁵⁵ Akdoğan, Nalan; Tenker, Nejat; **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara, Gazi Kitabevi, 12.Baskı, 2007, s.640

⁵⁶ Akdoğan ve Tenker, a.g.e., s.643

gelir yaratma potansiyelinin de öngörülebilir olması, karlılık oranlarının bankacılık sektöründe performansın belirlenmesinde en çok kullanılan yöntemlerin başında yer almasını sağlamıştır.⁵⁷ Bu nedenle karlılık oranları kapsamında bankacılık sektöründe en fazla uygulama alanı bulan temel oranlar aşağıda açıklanacaktır. Bunlar; aktif karlılık oranı, özkaynak karlılık oranı, kar marjı, net faiz marjı ve fiyat farkı olarak sıralanmaktadır.

1.6.2.1.1. Aktif Karlılık Oranı

Aktif karlılık oranı, bankanın hangi etkinlikle faaliyetlerini yürüttüğünü gösteren bir orandır. Bankanın toplam aktiflerinin getirisini ifade eden bu oran, bir liralık varlık için ne kadar vergi sonrası net kar elde edildiğini ortaya koymaktadır. Bankanın elde ettiği vergi sonrası net kar değerinden farklı olarak, aktif büyüklüğünü de dikkate alması nedeniyle bu oran diğer bankalar ile karşılaştırma yapma imkanı tanımaktadır. Aktif karlılık oranı, yönetim etkinliğinin bir ölçütü olarak yönetimin, bankanın varlıklarını kazanca çevirebilme kabiliyetini yansıtmaktadır. Diğer taraftan bankanın ortakları açısından bu oran, bankanın iyi yönetilip yönetilmediğini gösteren bir ölçüt niteliği taşımaktadır.⁵⁸ Aktif karlılık oranı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Aktif Karlılık Oranı (ROA)} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Toplam Aktifler}}$$

Bu oran bankanın varlıklar üzerinden sağladığı aktif karlılığını yani bir birim varlık karşısında elde edilen karlılığı yansıtmaktadır.⁵⁹ Performans ölçütü olarak yaygın bir şekilde kullanılan bu oran; return on assets (ROA), return on investment (ROI), return on invested capital (ROIC) gibi farklı isimlerle de ifade edilebilmektedir. Bankanın edindiği bütün varlıklarının hangi oranda etkin kullanıldığını gösteren bu oranın mümkün olduğunca yüksek olması veya yıllar itibariyle yükseliş göstermesi istenmektedir.

⁵⁷ Köroğlu, a.g.e., s.150

⁵⁸ www.ekodialog.com , 28.07.2013 (Erişim)

⁵⁹ Aksoy ve Tanrıöven, a.g.e., s.588

1.6.2.1.2. Özsermaye Karlılık Oranı

Özsermaye karlılık oranı, bankaların karlılığının göstergesi olan önemli oranlardan biridir. Banka hissedarlarının yatırımlarından elde ettikleri getiriyi ifade eden bu oran, bir liralık özsermaye için ne kadar kar elde edildiğini ortaya koymaktadır.⁶⁰ Bir başka deyişle banka hissedarları tarafından sağlanan sermayenin bir birimine düşen kar oranını gösterir.⁶¹ Özsermaye karlılık oranı, banka ortaklarının sağladıkları getiri oranının bir ölçütü olarak temelde hissedarların bankaya koyduğu sermayenin karlılık durumunu yansıtmaktadır. Bu kapsamda ortakların esas olarak bankaya konulan sermayenin hangi karlılıkla çalıştırıldığı ile ilgilenmesi nedeniyle bu oran önemli bir karlılık ölçütü niteliği taşımaktadır. Özsermaye getiri oranı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:⁶²

$$\text{Özsermaye Karlılık Oranı (ROE)} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Toplam Özsermaye}}$$

Bankaya yapılan yatırımın getirisini önemseyen ortaklar bakımından, finansal performansın ölçümünde sıklıkla başvurulanan ve Return On Equity (ROE) olarak da ifade edilen bu oranın mümkün olduğunca yüksek olması istenmektedir.

1.6.2.1.3. Net Faiz Marjı

Banka performansının belirlenmesinde kaynak maliyetinin temelini oluşturan faiz giderlerinin yönetimi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kullanılan oran ise net faiz marjı olmaktadır. Bu oran bir birim varlık için elde edilen net faiz gelirini göstermektedir.⁶³ Faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farkı ifade eden faiz marjının, aktif toplamına bölünmesiyle elde

⁶⁰ www.ekodialog.com, 28.07.2013 (Erişim)

⁶¹ Akgüç, Öztin; **Finansal Yönetim**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 8.baskı, 2010, s.64

⁶² Aksoy ve Tanrıöven, a.g.e., s.588

⁶³ www.ekodialog.com, 31.08.2013 (Erişim)

edilmektedir. Banka performansının değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan bu oran aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Net Faiz Marjı} = \frac{\text{Faiz Gelirleri} - \text{Faiz Giderleri}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

Özellikle kredi fiyatlaması bakımından önemli olan bu oran, planlamaya ilişkin bir ölçüt olma niteliğini de taşımaktadır. Çünkü banka yöneticileri net faiz marjını hesaplarken aktif karlılığına ilişkin beklentileri göz önünde bulundurmakta ve bu oranın yüksek olması bankanın karlılığını olumlu yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra bankaların kendi aralarındaki performansının ölçülmesinde de net faiz marjından yararlanılmaktadır.⁶⁴

1.6.2.1.4. Fiyat Farkı (Spread)

Bankalar menkul kıymet ve kredi portföylerinden faiz geliri elde ederken mevduata ve diğer borçlarına ödedikleri faizler, faiz giderlerini oluşturmaktadır. Bankaların hem faiz gelirini hem de faiz giderini dikkate alan oranlardan biri de fiyat farkıdır. Spread olarak da ifade edilen bu oran aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.⁶⁵

$$\text{Fiyat Farkı} = \frac{\text{Faiz Geliri}}{\text{Faiz Kazandıran Aktifler}} - \frac{\text{Faiz Gideri}}{\text{Faiz Ödenen Pasifler}}$$

Bankalarda sıklıkla kullanılan bir karlılık ölçütü olan fiyat farkı, faiz getiren aktiflerin ortalamasından faiz ödenen pasiflerin ortalamasının çıkarılmasıyla bulunan farkı ifade etmektedir.

Yukarıda sayılan temel oranlar dışında bankaların performansının belirlenmesinde oran analizi kapsamında kullanılan birçok oran mevcuttur. Bu oranları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

⁶⁴ Tunay, K. Batu; Silpar, Murat; “Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi”, Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliği Serisi, sayı 2006-01, 2006, s.3

⁶⁵ Köroğlu, a.g.e., s.152

Likit Değerler / Toplam Aktif: Bankaların aktif kalitesi ve likiditesi ile ilgili olması nedeniyle önemli bir orandır. Bu oranın yüksek olması, bir yandan aktiflerin sabit varlık gibi duran varlıklara harcanmadığını bir yandan da bankanın likit değerlerinin verimli yatırımlarda kullanılabileceğini göstermektedir.

Likit Değerler / Yabancı Kaynaklar: Oranın yüksek olması bankanın kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme gücünü göstermekte, oranın çok yüksek olması ise kaynakların verimli kullanılmadığını gösterebilmektedir.⁶⁶

Krediler / Toplam Aktifler: Kredilerin aktif toplamı içindeki payını gösteren bu oranın yüksek olması banka riskinin artmasına neden olabilmektedir.

Takipteki Krediler / Toplam Krediler: Takipteki kredilerin problemlili krediler kapsamında izlendiği bu oranın yüksekliği, bankaların finansal durumlarını olumsuz yansıtmaları nedeniyle bilançolarında göstermekten kaçındığı bir oran olmaktadır.⁶⁷

Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Geliri: Bu oran toplam gelirin ne kadarının faiz gelirlerinden oluştuğunu yansıtmaktadır.

Toplam Gelir / Toplam Aktif: Aktiflerden ne kadar gelir elde edildiğini göstermektedir.

Bunların yanı sıra diğer oranlar; Likit Değerler/Mevduat, Duran Varlıklar/Özkaynak, Faiz Geliri/Toplam Aktif, Sermaye Tabanı / Risk Ağırlıklı Aktifler, Gayrinakdi Krediler, Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri , Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler, Kredilerden Alınan Faiz ve Komisyonlar / Kredi Toplamı, Mevduat, kredi, özkaynak ve aktiflerdeki artış oranları olarak sıralanmaktadır.

⁶⁶ Öçal, Tezer; Çolak, Ö.Faruk; **Finansal Sistem ve Bankalar**, Ankara, Nobel Yayıncılık, 1999, s.176

⁶⁷ Öçal ve Çolak, **a.g.e.**, s.177

1.6.2.2. CAMELS Analizi

Bu analiz türü, 1970’li yıllarda ABD’deki federal düzenleyici kuruluşlar tarafından bankaların denetim sürecine katkıda bulunmak amacıyla oluşturulmuştur. Esas olarak bankaların denetimi ve gözetimi amacıyla geliştirilen CAMELS analizi, zamanla bankaların finansal durumunun ve performansının değerlendirilmesinde kullanılan bir yöntem olmuştur. Bu analiz, bankaların kredibilitesinin belirlenmesinde özellikle derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirilmeyen bankalarca tercih edilmektedir. CAMELS Analizinin adı, kendini oluşturan bileşenlerin baş harflerinden oluşmaktadır. Bu bileşenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:⁶⁸

C : Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy)

A : Aktif Kalitesi (Asset Quality)

M : Yönetim Kalitesi (Management Quality)

E : Kazançlar (Earnings)

L : Likidite (Liquidity)

S : Piyasa Riskine Duyarlılık (Sensitivity To Market Risk)

Bu bileşenlerden ilki olan sermaye yeterliliği, bankaların karşılaşılabilecekleri beklenmedik durumlara ve risklere karşı yeterli sermaye bulundurmasını ifade etmektedir. Diğer işletmelerden farklı olarak banka sermayesinin, mevduat sahipleri bakımından güvence niteliği taşıması nedeniyle sermayenin etkin kullanımı önemli olmaktadır.⁶⁹Bu kapsamda sermayenin kalitesi ve düzeyi, ilave sermayeye ihtiyaç duyulduğunda kaynak düzeyi, sermaye piyasalarına ulaşabilme durumu ve sorunlu varlıklar için yeterli karşılık ayrılması gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır.⁷⁰

⁶⁸ Kandemir, Tuğrul; Demirel Arıcı, Nuray; “Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 2013, s.64

⁶⁹ Kandemir ve Demirel Arıcı, **a.g.m.**,s.65

⁷⁰ Türker Kaya, Yasemin; Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu MSPD Çalışma Raporları, sayı 6, 2001, s.2

Aktif kalitesi temel olarak bankanın ne derecede kaynaklarını sabit kıymetlere bağladığını, kredilerin genel yapısı ile kalite bakımından geri dönmelerindeki düzenlilik gibi unsurları içermektedir. Bu doğrultuda kredi ve yatırım portföyünün değerlendirilmesi, kredi kullandırma sürecinin başarılı bir şekilde işlemesi, kredi risk seviyesinin değerlendirilmesi ve tahsili gecikmiş, takipteki alacakların belirlenmesi ve izlenmesi konularına dikkat edilmektedir.⁷¹

Bankanın yönetim kapasitesini ve performansını ise yönetim kalitesi yansıtmaktadır. Bu bileşenin kapsamında banka kararlarının yönetim kurulu tarafından destek görmesi, işlemlerin mevzuata uygun yapılması ve bankanın faaliyet alanındaki risklerin belirlenmesi, ölçülmesi, izlenmesi ile kontrol edilmesine ilişkin fonksiyonları yer almaktadır.⁷²

Kazançlar ise esas olarak banka karlılığını ele almaktadır. Bu doğrultuda kazançların kalitesi ve sağlandığı kaynaklar, kazançların piyasa riskine duyarlılığı ve kazançların istikrar gösterip göstermediğinin belirlenmesi gibi unsurlar dikkate alınmaktadır.⁷³ Bu unsurun bankaların faaliyetlerini sürdürebilmelerinde büyük önem taşıması nedeniyle karlılığın ölçülmesinde pek çok finansal orandan yararlanılmaktadır.

Likidite bileşeni, bankanın mevduat şeklindeki yükümlülükleri karşılığında ne kadar nakit veya nakde kolaylıkla çevrilebilen varlık bulundurması ile ilgilidir. Bu kapsamda mevduatların gelişimi ve istikrarı, kısa vadeli değişken fonlara bağımlılık düzeyi, para piyasalarına ulaşabilme durumu ve ihtiyaç duyulduğunda varlıkların menkul kıymete çevrilebilme imkanı gibi unsurlar göz önünde bulundurulmaktadır.⁷⁴

Piyasa riskine duyarlılık bileşeni ise 1996 yılında analize dahil olmuş ve yöntem son halini almıştır. Bu bileşen; faiz oranları, döviz kurları, mal veya

⁷¹ Türker Kaya, **a.g.e.**, s.3

⁷² Tuğrul ve Demirel Arıcı, **a.g.m.**, s.65

⁷³ Türker Kaya, **a.g.e.**, s.4

⁷⁴ Türker Kaya, **a.g.e.**, s.4

hisse senedi fiyatlarındaki değişikliklerinin derecesini ifade etmektedir. Bu doğrultuda bankanın kazançları ve sermaye değerinin risklere karşı duyarlılığı, döviz işlemleri nedeniyle karşılaşılan piyasa riski ile maruz kalınan riskin belirlenmesi ve kontrol edilmesi gibi unsurlar ele alınmaktadır.

CAMELS analizinde ilk olarak finansal oranlar kullanılarak bu bileşenlerin her birine 1'den 5'e kadar puan verilmekte, ardından bütün bileşenlere kendi arasında puan verilerek değerlendirme yapılmaktadır. Bu doğrultuda bankanın yapısı, özel durumu gibi unsurlar göz önünde bulundurularak bileşenler ağırlıklandırılmakta ve sonuca ulaşılmaktadır.⁷⁵

1.6.2.3. Performans Karnesi Yöntemi

Banka performansının ölçülmesinde kullanılan araçlardan biri performans karnesi yöntemidir. Bu yöntem, birden fazla performans bileşeninin ölçülmesine ve ölçüm sonuçlarının ağırlıklandırılması ile raporlanması esasına dayanmaktadır.⁷⁶ Balanced Scorecard uygulaması; "başarı karnesi", "işletme karnesi", "dengeli puan kartı", "kurumsal karne" gibi farklı adlarla da ifade edilmektedir.⁷⁷

Performans karnesi yöntemi, dengeli ve birden fazla boyutu olan bir model olarak nitelendirilmektedir. Bu yöntemde işletme performansı; finansal, müşteri, iç süreçler ve öğrenme olmak üzere dört unsur bakımından değerlendirilmektedir. Bunlardan finansal boyut, işletmenin finansal başarısını yansıtmakta ve yatırımın getirisi, hissedar değeri, satışlardaki artış ve karlılık oranı gibi faaliyet sonuçlarını gösteren finansal ölçütlerden oluşmaktadır.⁷⁸ Müşteri boyutunda işletmenin müşteri açısından görünümü yani performansı ele alınmaktadır. İç süreçler boyutunda ise işletmenin rekabet bakımından

⁷⁵ Tuğrul ve Demirel Arıcı, **a.g.m.**, s.65

⁷⁶ Çoşkun Ali; "Bankaların Stratejik Performans Yönetiminde Performans Karnesi Kullanımı", Bankacılar Dergisi, Sayı 56, 2006, s.30

⁷⁷ Çoşkun, **a.g.m.**, s.32

⁷⁸ Işıl, Özgür; Türk Bankacılık Sisteminde Performans Ölçümü ve Yönetimi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Doktora Tezi, 2008, s.70

avantaj elde etmesinde rol oynayan kalite, maliyet, üretim süreci gibi ölçütler kullanılmaktadır. Son olarak öğrenme boyutu da yeni ürün miktarı, ar-ge harcamaları, çalışanların eğitim seviyesi gibi ölçütlerden yararlanarak işletmenin öğrenme ve yenilik konularındaki kabiliyetini ortaya koymaktadır.

Yukarıda sayılan bu boyutlar arasında neden-sonuç ilişkisi söz konusudur. Bu kapsamda mali sonuçlar müşterilerin işletme ve işletmenin sunmuş olduğu mal ve hizmetlere dair düşünceleri ve davranışları ile ortaya çıkmakta iken bu davranışlarını işletmenin mal ve hizmetlerinin yüksek kalitesi, düşük maliyeti gibi unsurları içeren iç süreçler boyutundaki başarısı ile oluşmaktadır. Bu boyuttaki başarısının süreklilik göstermesi ise işletmenin öğrenme ve yenilik konularındaki gelişimine bağlı olmaktadır.⁷⁹

İlk olarak 1990'lı yıllarda Kaplan ve Norton tarafından bir performans ölçüm yöntemi olarak geliştirilen performans karnesi yöntemi, finans sektöründe özellikle bankaların performanslarının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır.⁸⁰ Performans karnesi uygulanmaya başladığında, bankanın gerçek performansı belirli dönemler itibariyle önceden belirlenen ölçütlere göre ölçülmektedir. Sonrasında, bulunan sonuçlar hedeflenen performans ile karşılaştırılmaktadır. Karnenin sonuçlarında performans kriterlerinin her birinin ölçülmesi ile ulaşılan parasal tutar veya sayısal miktar gösterilmektedir. Bununla birlikte ayrı ayrı her performans kriteri için taban ve tavan değerleri ile hedeflenen değerler belirlenir. Bütün kalemlerin toplam içindeki ağırlığı yüzde olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda her bir performans ölçütü, hedefe ulaşma oranına bağlı olarak belli bir skor ile derecelendirilmekte ve kendisi için belirlenmiş olan ağırlık ile çarpılmaktadır. Sonuç olarak performans ölçütlerinin tamamı için hesaplanan değerler toplanarak hem boyutlar hem de bankanın toplam performansı belirlenmiş olmaktadır.⁸¹

⁷⁹ Işıl, Özgür; **a.g.e.**, s.71

⁸⁰ Çoşkun, **a.g.m.**, s.32

⁸¹ Çoşkun, **a.g.m.**, s.34

1.6.2.4. İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi

Firma değerinin belirlenmesinde genel kabul görmüş yöntemlerden biri indirgenmiş nakit akımları ile firma değerinin tespit edilmesidir. Bu yöntem aynı zamanda işletme performansının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. İndirgenmiş nakit akımları yöntemi, firma değeri belirlenirken işletmenin sermaye yapısı, kurumsal yönetim anlayışı, marka değeri gibi birçok değer yaratan unsuru göz önünde bulundurması nedeniyle işletme performansını sağlıklı bir şekilde yansıtan bir yöntem olmaktadır.⁸² Dolayısıyla diğer işletmelerin yanı sıra bankaların değerlemesinde de yararlanılan bu yöntemin uygulanmasında, firmaya serbest nakit akımları ve özsermayeye serbest nakit akımları olmak üzere iki temel yöntem kullanılmaktadır.

1.6.2.4.1. Firmaya Serbest Nakit Akımları Yöntemi

Bu yöntemde firmanın hissedarlara ve borç verenlere nakit akımları, firmaya serbest nakit akımları olarak tanımlanmaktadır. Yani; hissedarlar, imtiyazlı hissedarlar ve borç verenleri kapsayacak şekilde firmanın bütün yatırımcıları için nakit akımları ele alınmaktadır. Firma değeri bu yönetime göre hesaplanırken, firmaya borç ve özsermaye veren yatırımcıların gelecekte firmadan sağlaması beklenen nakit akımları tespit edilmektedir. Ardından firmanın ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti ile iskonto edilen nakit akımlarının bugünkü değerleri belirlenmektedir. Bu noktada ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin iskonto oranı olarak kullanılması kaynak sahiplerinin tümüne olan nakit akımlarından kaynaklanmaktadır.⁸³ Bulunan bu tutar, borç ve özsermaye sahipleri bakımından firmanın toplam değerini yansıtmaktadır.

⁸² Köroğlu, a.g.e., s.141

⁸³ Ercan, Metin Kamil; Ban, Ünsal; **Değere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim**, 6.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2010, s.348

Firmanın toplam değerinden borçların cari değeri çıkarılması ile de firmanın özsermayesinin toplam değerine ulaşılmaktadır.⁸⁴

1.6.2.4.2. Özsermayeye Serbest Nakit Akımları Yöntemi

Firma değeri bu yöntemle göre hesaplanırken, yalnızca özsermaye sahiplerinin gelecekte elde etmesi tahmin edilen nakit akımları göz önünde bulundurulmaktadır. Bu nakit akımlarının bugünkü değerleri belirlenirken özsermaye maliyeti iskonto oranı olarak kullanılmaktadır. Bu durum tahmin edilen nakit akımlarının sadece özsermaye sahiplerine olan nakit akımları olmasından kaynaklanmaktadır. İskonto edilen bu tutarların toplamı ise firmanın özsermayesinin olması gereken değerini yansıtmaktadır.⁸⁵

Özsermayeye serbest nakit akımları yönteminin hesaplamalarında özsermayeyi esas alması nedeniyle başta banka olmak üzere finansal kuruluşların değerlemesinde tercih edilen bir yöntem olmaktadır. Bu yöntemde bulunan banka değeri, bankanın gerçek değerini yansıtmakla beraber bankanın performansının da bir göstergesi olmaktadır.⁸⁶

⁸⁴ Ercan, Metin Kamil; Öztürk, M. Başaran; Demirgüneş Kartal; **Değere Dayalı Yönetim ve Entelektüel Sermaye**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003, s.49

⁸⁵ Ercan, Entelektüel Sermaye, s.58

⁸⁶ Köroğlu, **a.g.e.**, s.143

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMI VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

2.1. EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMI

Globalleşme ve artan rekabet koşulları ile finansal kararlarda kullanılabilecek etkin performans ölçüm sistemlerine duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu doğrultuda geleneksel ölçüm yöntemlerinin yerini değere dayalı sistemler almaya başlamıştır.¹Günümüzde, paranın zaman değerini ve riski göz önünde bulundurarak firmanın bugünkü değerini hissedarları açısından maksimum yapmak olan finansal yönetimin amacını en iyi şekilde değere dayalı sistemler yansıtmaktadır.²Bu kapsamda geliştirilen en önemli performans ölçütlerinden biri Ekonomik Katma Değer (Economic Value Added-EVA) yaklaşımıdır.

Ekonomik katma değer kavramı, işletmelerin finansal performanslarının belirlenmesinde kullanılan değer tabanlı bir performans ölçüm sistemini ifade etmektedir. Temel olarak ekonomik katma değer, bir işletmenin vergi sonrası net faaliyet karının, o karı elde etmek için kullanılan sermayenin maliyetinden arındırılması ile bulunan değer olarak tanımlanmaktadır.

EVA, diğer performans ölçüm yöntemlerinden farklı olarak sermaye maliyetini dikkate almaktadır ve sermaye maliyetinin, işletme karını aşıp aşmadığını ölçmektedir. Ekonomik katma değer, işletmenin yarattığı değer veya kaybettiği değer dönemi bazında bir yıllık tutarını ifade etmektedir. Ekonomik katma değer hem işletmenin tamamı için hem de işletmedeki

¹ Ercan, Metin Kamil; Öztürk, M.Başaran; Demirgüneş, Kartal; **Değere Dayalı Yönetim ve Entelektüel Sermaye**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003, s.69

² Ercan, Metin Kamil; Ban, Ünsal; **Değere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim**, 6.baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2010, s.14

bölümler itibariyle yaratılan gerçek değeri hesaplamaktadır.³ Temel olarak finansal performans ölçüm aracı olarak geliştirilen ekonomik katma değer yaklaşımı; finansal yönetim kapsamında işletme hedeflerinin belirlenmesi, stratejik planlama, bütçeleme, fiyatlama, insan kaynakları, teşvik sistemi geliştirilmesi gibi birçok alanda kullanılmaktadır.⁴

2.2. EKONOMİK KATMA DEĞER KAVRAMININ GELİŞİMİ

Ekonomik katma değer kavramının temelini, 1890'lı yıllarda ilk kez Alfred Marshall tarafından ifade edilen artık kar kavramı oluşturmaktadır. Artık kar, temel olarak faaliyet karından sermaye maliyeti çıkarılarak hesaplanmaktadır. Bu doğrultuda artık kar, net toplam gelir ile kullanılan sermayenin cari faiz oranından hesaplanan faizi ile arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik katma değer ise artık karın belirlenmesindeki temel yapı korunmak suretiyle karın ve sermayenin hesaplanma yolu değiştirilerek ve birtakım düzeltmeler yapılarak bir performans ölçüm yöntemi olarak oluşturulmuştur.⁵

1960'lı yıllarda yönetim muhasebesi literatürüne giren artık kar kavramından hareketle ekonomik karın çıkış noktasını, aynı dönemde Modigliani ve Miller'in nakit akımı ve ortak değerlendirme yöntemleri ile ilgili araştırmalarının oluşturduğu kabul edilmektedir. Bu kapsamda "Dividend Policy, Growth and the Valuation of Shares" adıyla yayınlanan makaleleri, ekonomik katma değer kavramının temelini oluşturmaktadır.⁶

Benzer şekilde ekonomik esaslı performans yöntemlerini savunan Stern, 1970'li yıllarda serbest nakit akışları üzerine çalışmalar yapmış ve

³ Hacıüstemoğlu, Rüstem; Şakrak, Münir; Demir, Volkan; "Etkin Performans Ölçüm Aracı (EVA): Ekonomik Katma Değer-Ekonomik Kar Yaklaşımı", Mali Çözüm Dergisi, Sayı 59, 2002, s. 2

⁴ Ercan, Entelektüel Sermaye, s.69

⁵ Çakıcı, Cemal; **Ekonomik Katma Değer (EVA) Yaklaşımı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s.1

⁶ Çakıcı, a.g.e., s.2

muhasebe temelli ölçüm yöntemlerinin meydana getirdiği sorunlardan bahsetmiştir.

1986 yılında Sweart'ın işletme değerini belirleme yöntemini açıklayan "The Quest for Value" adlı kitabı yayınlanmıştır. Bu kitabın yayınlanmasını izleyen süreçte ekonomik katma değer kavramı Stern Steward & Co. Finansal Danışmanlık şirketi tarafından geliştirilmiştir. Bu doğrultuda EVA'nın, işletmenin gerçek ekonomik karının belirlenmesinde; vergi sonrası net kar, hisse başı kazanç ve karlardaki artış gibi geleneksel performans ölçütlerinden farklı olarak daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesine imkan tanıdığı belirtilmiştir.⁷

1990'lı yıllara gelindiğinde ise katma değer; Rapport, Steward ve Grant tarafından ekonomik kar ve sermaye maliyeti ile birlikte ele alınmıştır.⁸ İzleyen süreçte ekonomik katma değer finansa çevreleri tarafından dikkat çekmeye başlaması ise 20 Eylül 1993 tarihli Fortune Dergisi'nde yayınlanan bir makale ile gerçekleşmiştir.

EVA'nın popüler olması ise ekonomik katma değer yöntemini uygulayan büyük işletmelerin bu yöntemden memnun kaldıklarını belirten açıklamaları ile gerçekleşmiştir. Bu kapsamda EVA, işletme performansının ölçülmesinde en yeni yöntem olarak tanıtılmış, başarılı uygulama örneklerine yer veren ve bu yeni aracın özelliklerini anlatan makaleler yayımlanmıştır.⁹

1990'lı yıllarda Coca-Cola, WalMart, Briggs & Stratton, AT&T, Duracell, Georgia-Pacific, Quaker Oats gibi şirketler EVA'nın başarılı uygulama örneklerini oluşturmuştur. Türkiye'de ise EVA kavramı 1995 yılında yer almıştır. Bu kapsamda ülkemizde finansal performans ölçüm aracı olarak ekonomik katma değer ilk kez Sabancı Holding bünyesindeki Kordsa A.Ş. tarafından uygulanmıştır. Bunu Söktaş A.Ş., Oyak Renault A.Ş., Fiat-Tofaş A.Ş. ve Arzum Mutfak Gereçleri A.Ş. uygulama örnekleri takip etmiştir.

⁷ Çakıcı, a.g.e., s.4

⁸ Hacırüstemoğlu ve diğerleri, a.g.m., s.1

⁹ Çakıcı, a.g.e., s.5

Finansal performansın değerlendirilmesi kapsamında hizmet işletmelerinde de kullanılan EVA, bu alanda da ülkemizde Garanti Bankası tarafından uygulanmıştır.

EVA'nın ülkemize girişı Stern & Stewart Co.'nun ortaklığı ile kurulmuş olan LBA Management and Consulting Service (yönetim ve danışmanlık şirketi) sayesinde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda LBA, günümüzde ülkemizdeki işletmelere ekonomik katma değer yaklaşımının uygulanması konusunda danışmanlık hizmeti vermektedir.¹⁰ Ekonomik katma değer yaklaşımı, yukarıda adı geçen işletmelerin öncülüğünde uygulama alanı bulmasına karşın, ülkemizde henüz yeterince tanınmamakta ve dolayısıyla bu yöntemden kapsamlı bir şekilde yararlanma imkan bulunmamaktadır.

2.3. FİNANSAL YÖNETİM SİSTEMİNDE EVA'NIN YERİ

Finansal yönetim sistemi, bir işletmenin faaliyetlerinin ve planlarının uygulanmasında yol gösterici nitelikte olan plan, politika, ölçü ve yöntemlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda sistemin temel hedefini; stratejik planların ve karlılık planlarının değerlendirilmesi, kaynak tahsisi ve bu kaynakların performanslarının stratejik amaçlar yönünden değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Ekonomik katma değer temel olarak klasik ekonominin ve finansal yaklaşımın pratik bir uygulamasıdır. Sermaye maliyetini dikkate alarak yöneticilerin piyasa fiyatlarını göz önünde bulundurmasını sağlamaktadır. Ekonomik katma değer, finansal yönetim kapsamında ele alındığında işletmede ortak bir ölçü biriminin kullanılmasına imkan tanımaktadır. Yani; finansal yönetim sisteminin tüm süreçleri bu ortak ölçüye bağlanmakta ve bütün kararların bu yaklaşıma göre oluşturulması, izlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu sayede işletmede bütün sistemi anlamak ve bu doğrultuda sistemi yönetmek daha kolay hale gelmektedir.

¹⁰ Ercan, a.g.e., s.71

Bunun yanı sıra ekonomik katma değer yaklaşımı işletmede yöneticileri, daha sağlıklı kararların alınması yönünde teşvik edici nitelik taşımaktadır. Bu kapsamda EVA, yöneticileri aldıkları kararların ekonomik karı artırıp artırmayacağı veya kararlardan hangisinin hissedar değerini artıracığı konusunda aydınlatmaktadır.¹¹ Çünkü yönetim kararlarının hepsi bu yaklaşıma göre oluşturularak izlenmekte ve bunun sonucunda yöneticilerin hissedar değerine yapılan katma değer bakımından ödüllendirilmeleri söz konusudur.

2.4. EKONOMİK KATMA DEĞERİN HESAPLANMASI

EVA, geleneksel finansal performans ölçüm yöntemlerinden farklı olarak işletmelerin belirli bir dönem içindeki ekonomik karını hedeflemektedir. Ekonomik karın tespit edilebilmesi için işletmelerin muhasebe verileri kullanılmaktadır. Bu bakımdan bir işletmenin gerçek ekonomik katma değerinin hesaplanabilmesi için işletmeye ait bilgilerin doğru ve açık bir şekilde ortaya konması büyük önem taşımaktadır. Ekonomik katma değer hesaplanması sürecinde öncelikle yapılması gereken muhasebe düzeltmeleri ele alınacaktır. Sonrasında ise sırasıyla vergi sonrası faaliyet karının, sermayenin ve son olarak da sermaye maliyetinin hesaplanması aşamaları teker teker açıklanarak ekonomik katma değer hesaplanma süreci anlatılacaktır.

2.4.1. EVA İle İlgili Muhasebe Düzeltmeleri

Ekonomik katma değer yaklaşımı, muhasebe karından farklı olarak ekonomik karı ele almakta, ancak bu durum katma değer hesaplanmasında işletmenin muhasebe verilerinden yararlanılmayacağı anlamını taşımamaktadır. Dolayısıyla ekonomik katma değeri, büyük ölçüde

¹¹ Hacırüstemoğlu, **a.g.m.** , s.4

muhasabe verilerini kullanan bir performans ölçüm yöntemi olarak ifade etmek mümkündür.¹² Ekonomik katma değerin genel kabul gören muhasabe ilkelerine bağlı olarak hesaplanması durumunda finansal tablolarda yer alan veriler, gerçek faaliyet sonuçlarını tam anlamıyla yansıtamamakta, dolayısıyla bu finansal tablolardan elde edilen bilgiler yeterince güvenilirlik taşımamaktadır.¹³ Bundan dolayı EVA hesaplamaları sırasında genel kabul gören muhasabe standartlarının neden olabileceği sorunları ortadan kaldırmak amacıyla muhasabe verileri ile ilgili olarak birtakım düzeltmelerin yapılması öngörülmektedir.

Ekonomik katma değer yaklaşımın daha anlamlı hale gelmesini sağlayan yaklaşık 160 tane düzeltme mevcuttur. Ancak bunlardan temel olanların kullanılması öngörülmekle birlikte, uygulamada en fazla 15 tane düzeltme yapılarak işletme açısından EVA hesaplamaları daha mümkün kılınmaktadır.¹⁴ Yapılması gereken düzeltmeler, işletmeden işletmeye farklılık göstermesinin yanı sıra ülkelerin muhasabe uygulamalarına bağlı olarak da değişmektedir.¹⁵ Bu doğrultuda EVA hesaplamalarında en çok kullanılan düzeltmeler; amortisman, şerefiye, stok değerlendirme yöntemleri, araştırma ve geliştirme maliyetleri ve finansal kiralama ile ilişkin düzeltmeler olarak sıralanmaktadır. Ancak düzeltmelerde; muhasabe, performans değerlendirme ve teşvik gibi konularında farklı uygulamalar olmasından dolayı genel bir kural bulunmamaktadır.

EVA'nın hesaplaması sırasında yapılan muhasabe düzeltmelerinin temel amaçlarını ise; işlemlerin temelindeki ekonomik nedenleri ortaya çıkarabilmek, optimal olmayan kararların alınmasını önleyebilmek, benzer muhasabe unsurları oluşturarak hem işletme içinde birimler arasında hem de

¹² Çelik, Orhan; “İşletmelerde Bir Performans Ölçütü Olarak Ekonomik Katma Değer (EKD) ve Türk Telekom A.Ş.’de Uygulanması”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Tartışma Metni, 2002, s.4

¹³ Çakıcı, a.g.e. , 93

¹⁴ Çakıcı, a.g.e. s.104

¹⁵ Çelik, a.g.e., 9

diğer işletmeler ile arasında karşılaştırma yapabilmek yoluyla daha doğru sonuçlara ulaşılması oluşturmaktadır.¹⁶

2.4.2. Vergi Sonrası Net Faaliyet Karının Hesaplanması

Ekonomik katma değerin hesaplanması sürecinde muhasebe düzeltmeleri yapıldıktan sonra ilk aşamayı vergi sonrası net faaliyet karının hesaplanması oluşturmaktadır. NOPAT (Net Operation Profit After Tax) olarak adlandırılan vergi sonrası net faaliyet karı, faaliyet karından vergilerin çıkarılması ile bulunan tutarı ifade etmektedir ve aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:¹⁷

Net Satışlar

Satışların Maliyeti (-)

Satış ve Genel Yönetim Giderleri (-)

Amortismanlar (-)

Diğer Faaliyet Giderleri (-)

Faaliyet Karı

NOPAT

2.4.3. Sermayenin Hesaplanması

Ekonomik katma değerin hesaplanmasında bir diğer aşama, yatırılan sermaye tutarının belirlenmesidir. Yatırılan sermaye, net işletme sermayesi ve duran varlıkların toplanmasıyla hesaplanmaktadır:

¹⁶ Çakıcı, **a.g.e.**, s.104

¹⁷ Ercan, **a.g.e.**, s.87

Yatırılan Sermaye = Net İşletme Sermayesi + Duran Varlıklar

Hesaplama yer alan net işletme sermayesi dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki farkı ifade etmektedir.¹⁸

2.4.4. Sermaye Maliyetinin Hesaplanması

Sermaye maliyeti, temel olarak bir yatırımın kabul edilebilir minimum getirisini ifade etmektedir.¹⁹ Bir başka deyişle yatırımın beklenen getiri oranıdır. Genellikle bir işletmenin toplam maliyeti ifadesinden ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti anlaşılmaktadır. EVA hesaplamalarında da sermaye maliyeti olarak ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti dikkate alınmaktadır.²⁰

Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti; işletmenin kullandığı uzun vadeli yabancı kaynakları ile özsermayesinin toplamından oluşan kaynaklarının ortalama maliyetini ifade etmektedir. Bu kapsamda ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti, borçların ve özsermayenin işletmenin hedef sermaye yapısı içindeki payları oranında ağırlıklandırılması yoluyla hesaplanmaktadır.²¹

$$k_a = k_e w_e + k_d (1-T) w_d$$

k_a : ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti

k_d : borcun maliyeti

k_e : özsermaye maliyeti

w_d : borcun toplam içindeki oranı

w_e : özsermayenin toplam içindeki oranı

¹⁸ Ercan, **a.g.e.**, s.88

¹⁹ Göğüş, Handan Sümer; “Ekonomik Katma Değer ve Hesaplanması”, İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi, sayı 69, 2011, s.15

²⁰ Pratt, Shannon P.; **Cost of Capital: Estimation and Applications**, Canada, John Wiley and Sons Inc., 1998, s.3

²¹ Ercan ve Ban, **a.g.e.**, s.214

T : vergi oranı

Sermaye maliyetinin hesaplanması kapsamında dikkate alınan borcun maliyeti ve özsermaye maliyeti kavramları aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.4.4.1. Borcun Maliyeti

Borcun maliyeti temel olarak faiz ile ilişkilidir. Sermaye maliyeti kapsamında bir işletme için borcun maliyeti, işletmeye borç verenlerin beklediği getiri oranını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra finansal piyasalarda işletme tarafından ihraç edilen borçlanma araçları da işletme açısından borcun maliyetini oluşturmaktadır. Bir başka ifade ile borcun maliyeti, işletmenin uzun vadeli borcu için ödediği faiz oranını veya piyasada işlem gören tahvil vb. finansal araçlarının maliyetini ifade etmektedir.²²

2.4.4.2. Özsermaye Maliyeti

Özsermaye maliyeti, temel olarak yatırımcıların bir işletmeye özsermaye yatırımı yapmasını gerektiren karlılık oranı olarak tanımlanmaktadır. Özsermaye maliyetini, işletme yatırımcılarının aynı risk düzeyindeki alternatif yatırımlardan sağlayacağı toplam getiriye eşit olan fırsat maliyeti olarak da tanımlamak mümkündür.²³

Özsermaye maliyetinin hesaplanması ile ilgili olarak Gordon Büyüme Modeli, Arbitraj Fiyatlama Modeli (APT) gibi birçok yöntem bulunmakla birlikte, uygulamada Sermaye Varlıklarını Fiyatlama Modeli (CAPM) en çok kullanılan yöntem olmaktadır.²⁴ Bu modelin yaygın olarak kullanılmasında hisse senedinin beklenen getirisi ile borç/öz kaynak oranı ve sistematik risk

²² Ercan ve Ban, **a.g.e.**, s.210

²³ Çakıcı, **a.g.e.**, 166

²⁴ Göğüş, **a.g.m.**, s.16

düzeyi arasında doğrusal bir ilişki kurması önemli bir etkiye sahiptir.²⁵ Bu doğrultuda Sermaye Varlıklarını Fiyatlandırma Modeli ile özsermaye maliyeti aşağıda yer aldığı gibi hesaplanmaktadır:

$$k_e = r_f + \beta (r_m - r_f)$$

k_e : özsermaye maliyeti

r_f : risksiz faiz oranı

r_m : piyasanın getirisi

β : hisse senedinin sistematik riski

Formülde yer alan risksiz faiz oranı, geri ödenmeme riski olmayan bir menkul kıymete ait faiz oranını ifade etmektedir. Hesaplamalarda genellikle kısa vadeli risksiz faiz oranı olarak hazine bonosu faiz oranı, uzun vadeli risksiz faiz oranı olarak ise devlet tahvili faiz oranı esas alınmaktadır.²⁶ Piyasa getiri oranı ile risksiz faiz oranı arasındaki fark ise piyasa risk primi olarak tanımlanmaktadır.

Formülde yer alan β katsayısı, bir menkul kıymetin kovaryansının piyasa portföyünün varyansına bölünmesiyle bulunan değeri ifade etmektedir. Bir menkul kıymetin piyasaya karşı duyarlılığını yansıtmakta yani ilgili menkul kıymetten beklenen getirinin piyasa portföyündeki değişimlere ne kadar duyarlı olduğunu göstermektedir.²⁷ Temel olarak bir menkul kıymetin getirisi ile piyasa portföyünün getirisi arasındaki ilişkiyi yansıtan beta katsayısı, piyasa riskini göstermekte ve dolayısıyla menkul kıymetin sistematik riskini ölçmektedir.²⁸

Beta katsayısının 1'den büyük olması, hisse senedinin piyasadaki değişikliklerden daha fazla etkilendiğini ifade etmektedir. Bu durum ilgili hisse senedinin piyasaya karşı hassasiyetinin yüksek olduğunu ve daha riskli

²⁵ Grant, **a.g.e.**, s.218

²⁶ Ercan, **a.g.e.**, s.182

²⁷ Ercan ve Ban, **a.g.e.**, s.195

²⁸ Aksoy ve Tanrıöven, **s.g.e.**, s.646

olduğunu göstermektedir. Beta katsayısının 1'e eşit olması hisse senedinin piyasa portföyü ile aynı risk düzeyinde olduğu anlamına gelirken beta katsayısının 1'den küçük olması piyasadaki değişikliklerden hisse senedinin daha düşük oranda etkilendiğini ifade etmektedir. Menkul kıymetlerin beta katsayılarının ağırlıklı ortalamasından oluşan piyasa portföyünün beta katsayısı ise 1'e eşittir.²⁹

2.4.5. Ekonomik Katma Değer Tutarının Bulunması

Ekonomik katma değer, aşağıda yer alan formül ile hesaplanmaktadır:

$$EVA = NOPAT - (\text{Yatırılan Sermaye} \times WACC)$$

Bu formülde NOPAT, vergi sonrası net faaliyet karını yani düzeltilmiş faaliyet karını ifade etmektedir. Yatırılan sermaye ise işletmenin dönem başı net işletme sermayesi ve duran varlıkların toplamından oluşmaktadır. Yatırılan sermayenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti ile çarpılması sonucunda da sermaye maliyeti bulunmaktadır.³⁰

Hesaplamalar sonucunda elde edilen sonuç, parasal bazlı olmakta yani tutar olarak ifade edilmektedir. Bu tutarın pozitif olması işletmenin katma değer yarattığını göstermektedir. Bu durumda işletmenin kar elde etmek amacıyla yatırım yapılan varlıkların maliyetinden daha fazla vergi sonrası faaliyet karı elde ettiği anlaşılmaktadır. Bulunan tutarın negatif olması durumu ise sermayenin tüketildiğini ve daha önce yaratılan katma değer kullanıldığını göstermektedir.³¹

²⁹ Aksoy ve Tanrıöven, **a.g.e.**, s.650

³⁰ Ercan, **a.g.e.**, s.85

³¹ Öztürk, M.Başaran; "Finansal Performansın Ölçülmesinde Alternatif Bir Yöntem "Ekonomik Katma Değer", İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 18, Sayı 3-4, 2004, s.361

Yukarıda yer alan formülün yanı sıra ekonomik katma değerin özsermaye üzerinden de hesaplanması mümkündür ve aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:³²

$$\text{EVA} = \text{Yatırılan Özsermaye} \times (\text{Özsermayenin Getirisi} - \text{Özsermaye Maliyeti})$$

Özsermaye maliyetini dikkate alarak bu şekilde hesaplanan EVA'nın bankaların yapısına daha uygun olması nedeniyle banka performansını daha iyi yansıttığı kabul edilmektedir. Bu durum temel olarak bankaların finansal yapılarının diğer işletmelerden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü; banka bilançosunun pasif bölümü önemli ölçüde borçtan oluşmakta ve banka için borç hammadde niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla borcun ve sermayenin açık bir şekilde hesaplanması konusundaki sıkıntı, ekonomik katma değerin özsermaye üzerinden hesaplanması ile giderilmektedir.³³ Bu nedenle çalışmanın uygulama bölümünde bankalara ilişkin hesaplamalar sırasında da bu formülden yararlanılacaktır.

2.5. EKONOMİK KATMA DEĞERİN UYGULANMA SÜRECİ

Değere dayalı yönetim aracı olarak EVA, işletmelerin mevcut uygulamalarının, tutum ve davranışlarının kısmen de olsa değişimini öngörmektedir. Bundan dolayı ekonomik katma değer yaklaşımının bir işletmede uygulanabilmesi, üst düzeyde verilmesi gereken bir yönetim kararı niteliğini taşımaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşımın uygulamasının üst düzey yönetim kademeleri tarafından başlatılmasını gerektirmektedir.

Üst yönetim tarafından ekonomik katma değer uygulamasının kabul edilmesi ile bu yaklaşıma ilişkin stratejiler geliştirilmeye başlanmalıdır. Stratejilerin kapsamını EVA merkezlerinin belirlenmesi, EVA'nın hangi

³² Damodaran, Aswath; **Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining The Value of Any Asset**, John Wiley & Sons. Inc., New York, 2002, s.877

³³ Damodaran, **a.g.e.**, s.888

dönemler itibariyle hesaplanacağı gibi birçok unsur oluşturmaktadır. EVA merkezlerinin belirlenmesinde yaygın olarak kabul edilen uygulama ise kar merkezlerine göre tespit edilmesi şeklindedir.

Kar merkezlerinin belirlenmesinden sonraki aşamayı EVA'nın ne şekilde hesaplanacağına karar verilmesi oluşturmaktadır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir nokta da EVA rapor sistemi için işletmedeki yeterli bilgi ve haberleşme imkanının varlığı ile ilgili olmaktadır. Çünkü; bilgi ve haberleşme imkanlarının gelişmiş olmasına bağlı olarak EVA'nın hangi aralıklarla hesaplanarak raporlanacağına karar verilmektedir. Aynı zamanda bu, sermaye maliyetinin belirlenmesi kapsamında ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti hesaplamalarının işletmenin bütününe veya alt birimlerini esas alarak yapılması hakkında karar verilmesinde önemli olmaktadır.

Ekonomik katma değer yaklaşımının uygulanmasında üst düzey yöneticilerin kararlarının tüm aşamalarında EVA'ya ilişkin bir ödüllendirme planı oluşturmaları gerekmektedir. Bu planın kapsamını hangi yöneticilerin ödüllendirileceği, belirlenen stratejilerin ve söz konusu planın birbirine uygun olup olmadığının göz önünde bulundurulması gibi unsurlar oluşturmaktadır. Ödüllendirme sisteminde yaygın olarak uygulama biçimi, söz konusu sistemin ilk olarak üst yöneticileri içermesi, süreç içinde daha sonra çalışanların dahil olması şeklindedir.

Tüm bu aşamalardan sonra bir uygulama planı oluşturulmalıdır. Bu plan bir komitece desteklenen EVA koordinatörü tarafından yerine getirilmektedir. Söz konusu komite, bilgi ile haberleşmeyi de içeren teknik konular ve EVA uygulama süreci sonunda ödenmesi gereken vergiler gibi konular hakkında yardımcı olmaktadır.

Uygulama sürecinin son aşamasını ise işletme çalışanları için ekonomik katma değer yaklaşımı ilgili olarak eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması oluşturmaktadır. Bu kapsamda eğitimler EVA yaklaşımının amacının ve temel özelliklerinin tanıtılması ile işletme

yönetiminin bu sistemi tercih etmesinin nedenleri gibi unsurları içermektedir. İlerleyen süreçte ise bu eğitimlerin yerini uygulama sonucunda çıkan rakamların, sonuçların yorumlanması ve çalışanların kendi bölümlerinde ilgili yaklaşımı pekiştirecek fikirleri geliştirdiği çalışmalar almaktadır.³⁴

2.6. EVA’NIN KULLANIM ALANLARI

Ekonomik katma değer ilk olarak işletme için bir performans ölçüm yöntemi olarak geliştirilmiştir. Bu işlevi, işletmenin hem bir bütün olarak hem de işletme bünyesinde yer alan birimleri ve çalışanları kapsayacak şekilde performanslarının değerlendirilmesini ifade etmektedir.³⁵ EVA’nın bu konuda geleneksel ölçütlerden temel farklılığını ise sermaye maliyetini dikkate alması ve değer yaratma amacına odaklanması oluşturmaktadır. EVA’nın performans ölçüm aracı olarak kullanılması, ekonomik karı göz önünde bulundurması ve tarihi verileri gerçek piyasa bilgileri haline getirerek değerlendirmesi nedeniyle işletme performansının daha sağlıklı ölçülmesine imkan tanımaktadır.

Ekonomik katma değer, işletmede yönetim teşvik sistemi olarak da kullanılmaktadır. Bu doğrultuda yöneticilerin işletme sahipleri gibi düşünmeye teşvik eden ekonomik katma değer yaklaşımı, hissedarlar bakımından getiri artışı zaman yöneticileri ödüllendirmektedir.³⁶

Bir diğer kullanım alanı yatırım projelerinin değerlendirilmesi konusunda ortaya çıkmaktadır. EVA, sermaye maliyetinin üzerinde maksimum kar yaratmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla yatırım projeleri seçilirken kazançların maliyeti karşıladığı veya maliyetten daha yüksek

³⁴ Ercan, a.g.e, 74-76

³⁵ Akbaş, Halil Emre; “Ekonomik Katma Değer Yaklaşımı ve Hissedar Değeri”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı 106, 2011, s.127

³⁶ Çakıcı, a.g.e., s.32

olduğu durumlarda yatırım kararı alınmasını öngörür. Yani EVA, yatırım kararlarında yön gösterici bir ölçüt olarak kullanılmaktadır.³⁷

Ekonomik katma değerin sermaye maliyetini dikkate alması benzer şekilde sermaye yapısına ilişkin kararlarda da kullanılmasını sağlamaktadır. Bu yolla maliyet etkinliğine önem verilerek sermaye yapısının belirlenmesinde ve finansman kaynaklarının seçilmesinde EVA'dan yararlanılmaktadır.³⁸

EVA'nın yatırımcılar açısından bir araç olarak kullanımı da söz konusudur. Bu kapsamda EVA, şirket hisselerinin doğru fiyatlandırılmasını kolaylaştıran bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Bu durum ekonomik katma değer ile hisse senedi fiyatları arasında yakın bir ilişki olduğu varsayımından kaynaklanmaktadır.³⁹ Dolayısıyla EVA, menkul kıymet analizi ve değerlemesi kapsamında yatırımcılar tarafından bir şirketin hisselerini satın alma konusunda karar vermelerine yardımcı olmaktadır.

2.7. HİSSEDAR DEĞERİNİN ARTIRILMASI VE EVA

Değere dayalı ölçüm yöntemlerinden ekonomik katma değer yaklaşımında temel hedef hissedar değeri yaratılmasıdır. Bu kapsamda hissedar değerini artırmanın temel yolları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

Bunlardan ilki vergi sonrası faaliyet karının artırılmasıdır. Bu doğrultuda maliyetlerin ve vergilerin azaltılması gerekir. Bunu gerçekleştirmenin yolu ise sermayeden daha fazla kar sağlamak suretiyle işletme faaliyetlerinin verimliliğinin artırılmasıdır. Faaliyetlerdeki verimliliğin artırılması maliyetlerin düşmesini sağlayacaktır. Böylece karın, daha fazla sermayeye gereksinimi olmaksızın artırılması mümkün olacaktır. Bununla birlikte varlıkların etkin

³⁷ Babapour, Saeid; Sermaye Yapısı İle Ekonomik Katma Değer İlişkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.46

³⁸ Akbaş, a.g.e., s.126

³⁹ Çakıcı, a.g.e , s.36

kullanılmasıyla hem maddi hem de maddi olmayan varlık ihtiyacı azalacaktır. Bu durum işletme karlılığını artırarak hissedar değerine olumlu yönde yansıyacaktır.

Bir diğer yol vergi sonrası faaliyet karındaki artışın, sermaye maliyetindeki artıştan daha fazla olacağı yatırımların seçilmesidir. İşletme sermaye karlılığının sermaye maliyetinden daha yüksek olduğu, diğer bir ifade ile pozitif net bugünkü değere sahip yatırım projelerine yönelmelidir. Bu yol hissedar değerinin yaratılmasında ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü; işletmede ekonomik katma değer artırılmasında, maliyetler belli bir noktaya kadar düşürülebildiği için maliyetlerden ancak belirli bir düzeye kadar tasarruf sağlanabilmektedir. Bu nedenle işletmenin ekonomik katma değer artırılması kapsamında karlı yatırımları kabul ederek büyüme yoluna gitmelidir. Bunun yanı sıra ekonomik katma değer yoluyla hissedar değerini artırmak, toplam sermaye maliyetinin minimum olduğu optimal sermaye yapısının oluşturulması ile de mümkün olmaktadır.⁴⁰

Bir başka yol ise sermaye maliyeti ile karşılaştırıldığında daha az getiri sağlayan faaliyetlere son verilmesidir. Yani; sermaye maliyetine göre daha az kar getiren faaliyetlere ve varlıklara yatırım yapılmamalıdır. Bu yolla gelecekte oluşabilecek maliyet artışlarının da engellenmesi mümkün olmaktadır. Sermaye maliyetinden daha az getiri elde edilen işlerden sermayenin çekilmesi ile birlikte işletme faaliyetlerinin daha az sermaye kullanılarak yapılma imkanı oluşacaktır.⁴¹

Ekonomik katma değer ve dolayısıyla hissedar değerinin artırılması için yukarıda yer alan yollar ile ilgili olarak işletme tarafından dikkat edilmesi gereken birtakım noktalar bulunmaktadır. İlk olarak yeni yatırım hazırlıkları sırasında kullanılacak kaynakların maliyetinin, bu yatırım sonucunda elde edilecek kardan yüksek olmaması gerekmektedir. İkinci nokta ise sermaye maliyetinin azaltılması konusu ile ilgilidir. Sermaye maliyetinin azaltılırken

⁴⁰ Akbaş, a.g.e., s.123

⁴¹ Köroğlu, a.g.e., s.29

daha ucuz bir kaynak olan borca ağırlık verilmesi, sermaye yapısı etkileyebilir. Sermaye yapısı içinde borç oranının yükselmesi işletmenin uzun vadede finansal riskini artırıcı bir etkiye yol açabilecektir. Bu durum ise hem hissedarlar hem de işletmeye borç verenler açısından risk primlerinin yükselmesine neden olarak sermaye maliyetinin artması ile sonuçlanacaktır. Dikkat edilmesi gereken son nokta da verimlilik konusundadır. İşletmede verimliliğin artırılması yolu ile maliyetlerin düşürülmesinde, işletmede değer yaratan ve yaratmayan faaliyetler tespit edilmelidir. Bu doğrultuda değer yaratan faaliyetlere devam edilmesi gerekirken, değer yaratmayanlar ise maliyetleri artırması, karlılığı olumsuz yönde etkilemesi gibi nedenlerle azaltılmalı veya mümkünse tamamen ortadan kaldırılmalıdır.⁴²

2.8. EKONOMİK KATMA DEĞERİN AVANTAJLARI VE EZAVANTAJLARI

2.8.1. EVA'nın Avantajları

Ekonomik katma değer yaklaşımının diğer performans ölçüm yöntemleri ile karşılaştırıldığında en belirgin avantajı, sermaye maliyetini dikkate almasıdır. Bu yolla ekonomik katma değer ölçümünde kaynak maliyeti, borcun yanı sıra özsermayenin de dahil olduğu tüm finansman kaynaklarının maliyetinden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu yöntemin işletmenin muhasebe karı yerine gerçek ekonomik karı ele alması nedeniyle hissedar değerini daha doğru yansıttığı kabul edilmektedir.

Ekonomik katma değer yaklaşımı, sermaye maliyetinin işletme açısından algılanabilir olmasını sağlamaktadır. İşletmenin performansının ölçümünde sermaye maliyetinin göz önünde bulundurulması, işletmede sermaye yapısıyla ilgili alınan kararlarda daha özenli davranılmasına ve kaynak yapısının belirlenmesinde maliyet etkinliğinin dikkate alınmasına

⁴² Akbaş, a.g.e., s.124

imkan tanımaktadır. Böylece işletmede sermayenin etkin bir şekilde kullanımı mümkün olmaktadır.⁴³

Ekonomik katma değerin avantajlarından biri de diğer performans ölçüm yöntemlerine göre işletmelerin daha sağlıklı yatırım kararları almasına olanak tanımasıdır. EVA uygulaması sermaye maliyetinin üzerinde, maksimum kar yaratmayı amaçlamakta ve işletmede kazançların maliyeti karşılaması halinde de yatırım yapılması şeklinde yön gösterici bir nitelik taşımaktadır.⁴⁴ Bir başka deyişle EVA, özsermaye karlılığı getiren son projenin kullanılan özsermayenin fırsat maliyetine eşit olduğu noktaya kadar yatırım yapılmasını öngörmektedir. Sadece en yüksek özsermaye karlılığını sağlayan yatırım projesinin değerlendirilmesi yerine, işletme için ekonomik kar üreten diğer projelerin de dikkate alınmasını sağlamaktadır.⁴⁵ Bu doğrultuda yöneticileri, dikkatli bir şekilde analiz ederek yatırım kararları alınması yönünde teşvik etmektedir.

Bunun yanı sıra ekonomik katma değer, yöneticilerin işletme sahibi gibi düşünerek ve bu doğrultuda hareket ederek hissedarların çıkarları ile aynı yönde hareket etmesine imkan tanımaktadır. EVA'nın bu avantajı, stratejik planlamaya önem verilmesini sağlaması ve dolayısıyla yöneticileri uzun vadeli düşünmeye yöneltmesinden kaynaklanmaktadır.⁴⁶

Ekonomik katma değer, işletmenin gerçek ekonomik karını yansıttığı için hissedar değerinin gerçek ölçütü olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla EVA'nın hisse senedi fiyatları ve getiriler ile yakından ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Bu yöntem ile daha yüksek bir ekonomik katma değer, başka bir ifade ile daha yüksek bir piyasa fiyatı elde edilmesi istenmektedir.

Ekonomik katma değer yaklaşımı, verimlilik ile yakından ilişkilidir. Çünkü EVA'nın uygulanma sürecinde işletme tarafından yaratılan veya

⁴³ Akbaş, **a.g.e.**, s.126

⁴⁴ Çakıcı, **a.g.e.**, s.38

⁴⁵ Kimball, Ralph C.; Economic Profit and Performance Measurement in Banking, New England Economic Review, 1998, s.38

⁴⁶ Çakıcı, **a.g.e.**, s.38

kaybedilen değer belirlenmekte ve temel amaç yaratılan değer maksimum yapılması olmaktadır. Bu doğrultuda değer yaratılması durumunda sermaye maliyetinden daha yüksek bir getiri elde edilmekte iken işletmenin verimliliğini de artırması mümkün olmaktadır.

Ekonomik katma değer, işletmenin amaçlarının ve elde ettiği başarılarının yatırımcılar tarafından öğrenilmesine imkan tanıyan bir yöntemdir. Bununla birlikte yöntem, başarı potansiyeli yüksek olan işletmelerin belirlenmesi konusunda yatırımcılara kolaylık sağlamaktadır.⁴⁷ Bu durum aynı zamanda işletmenin itibarını yani kredibilitesini artıran önemli bir unsur olmaktadır.⁴⁸

Ekonomik katma değerın avantajlarından biri de hem menkul kıymet piyasalarında hisse senetleri işlem gören hem de görmeyen işletmeler için hesaplanabilir olmasıdır. İşletmede birimler bazında hangi faaliyet alanlarında değer yaratıldığıının tespit edilmesi yaklaşımın avantajlarından biridir. Ekonomik katma değer, işletmede her bir bölümün yaratmış olduğu değerin tespit edilmesine ve bölümlerin kendi aralarında karşılaştırılmasına imkan tanımaktadır. Çeşitli kademelerde yer alan yöneticiler bakımından yöntemin, teşvik ve ödüllendirme sistemi olarak kullanılması mümkün olmaktadır. Dolayısıyla EVA; yöneticileri ve çalışanları, performanslarını artırmaları konusunda motive edici bir nitelik taşımaktadır.⁴⁹

2.8.2. EVA'nın Dezavantajları

2.8.2.1. Büyüklük Farklılıkları

EVA'nın dezavantajlarından biri işletme kapsamındaki büyüklük farklılıklarını göz ardı etmesidir. Bu durum işletmenin birimleri veya alt üretim merkezleri arasındaki ölçek bakımından farklılıkların dikkate alınmamasından

⁴⁷ Hacırüstemoğlu, **a.g.e.**, s.3

⁴⁸ Çakıcı, **a.g.e.**, s.39

⁴⁹ Akbaş, **a.g.e.**, s.126

kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda ölçek bakımından büyük birimler daha yüksek ekonomik katma değer yaratırken, küçük ölçekli birimler daha düşük ekonomik katma değere sahip olmaktadır. Bu durum ise ekonomik katma değer yönetiminin her zaman büyük birimlerin lehine sonuçlanmasına yol açmaktadır.⁵⁰

2.8.2.2. Finansal Uyumlaştırma

Yöneticilerin belirli bir muhasebe dönemi itibarıyla müşteri siparişlerinin öne alınarak karşılanması veya geciktirilmesi yoluyla etkili olması mümkündür. Bu doğrultuda muhasebe dönemi sonunda yüksek kar sağlayan siparişlere öncelik verilerek ilgili dönemin karı artırılırken, daha az karlı siparişler ise sonraki dönemlere ertelenebilmektedir. Bu durum cari dönemin EVA'sında önemli artışlar sağlamaktadır. Buna karşın müşteri memnuniyeti bakımından işletmenin uzun vadeli hedeflerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bunun yanı sıra işletmeye dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetlerin sonraki döneme ertelenmesi, isteğe bağlı harcamaların sonlandırılması yoluyla EVA değerini etkilemek mümkündür. Bu duruma işletmenin çalışanlarına yönelik personel eğitim programının muhasebe döneminin sonuna doğru sonlandırılarak eğitim giderlerinde tasarruf sağlanabilmesi örnek olarak verilebilir. Böylece cari dönem süresince tahakkuk eden giderler azalarak EVA değerinde artış sağlanacaktır. Ancak bu durum işgücü eğitiminden elde edilecek katkının ortadan kalkmasına neden olarak işletmenin uzun vadede başka olumsuzluklarla karşılaşmasına yol açabilecektir.

Yöneticiler ayrıca, tamamen amorti edilmiş yani muhasebe ömrü tamamlanmış varlıklarını elden çıkarmama ve yenilememe yönünde karar verebilir. İşletme tarafından bu tür varlıkların elde tutulması, yeni amortisman giderlerinin ortaya çıkmasını engelleyecektir. Dolayısıyla bu durum EVA

⁵⁰ Ercan, a.g.e., s.79

değerinin azalması şeklinde bir sonuç doğurmayacaktır. Buna karşın ekonomik ömrü dolan, teknolojik yeterliliği bulunmayan varlıkların üretimde kullanılmaya devam edilmesi; ürün kalitesinin düşmesi, müşteri memnuniyetinin ve rekabet gücünün azalması gibi bazı olumsuz sonuçlara yo açabilecektir.

2.8.2.3. Kısa Vadeli Uyumlaştırma

Performans ölçüm sistemleri esas olarak çalışanların çabalarını, zeka düzeylerini, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini belirleyerek bunları en uygun şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Yöneticiler ise yeni fikirler ortaya koyarken bir taraftan firma değerini artırmaya çalışmakta, diğer taraftan da gayretleri ve çalışmaları için ödül gibi kişisel tatmin ve kazanç sağlamayı amaçlamaktadır.

Yöneticilerin ortaya koyduğu yenilikçi bir fikrin işletme tarafından uygulanmaya başlanması durumunda, ilgili yöneticilerin bu çalışmalarının, gayretlerinin cari dönemde birtakım tazminat ölçütleri ile desteklenmesi gerekir. Ancak EVA gibi finansal ölçütlerde yöneticilerin performanslarını nasıl değerlendirileceği tam olarak belli olmamakla birlikte, kullanılmaları durumunda zaman zaman eksik veya hatalı sonuçlara neden olabilmektedir.⁵¹ Bu nedenle yöneticiler açısından bu projelere yapılan yatırımların sonucunda daha düşük bir ekonomik katma değer çıkması söz konusu olabilmektedir.⁵²

2.8.2.4. Sonuçların Uyumlaştırılması

EVA'nın dezavantajlarından biri de yöneticilerin yeni bir ürünü veya daha önce denenmemiş bir iş sürecini işletmede uygulama koyma

⁵¹ Ercan, **a.g.e.**, s.81

⁵² Çakıcı, **a.g.e.**, s.30

konusunda istek kırıcı bir etkisinin olmasıdır. Bu durum uygulamanın kısa vadeli sonuçlara önem vererek uzun vadede elde edilecek başarının göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla sonuçların kısa sürede elde edilmesine önem veren bu yaklaşım, yöneticiler tarafından yenilikçi ürünlere veya süreç teknolojilerine yatırım yapılmasını engelleyen bir ortama zemin hazırlamaktadır. İşletmede yenilikçi yatırımlar kapsamındaki projelere ilişkin harcamalar vakit kaybetmeden muhasebeleştirilirken, bu yeniliklere ait gelirler ise uzun bir süre ortaya çıkmamaktadır. Bu nedenle yöneticiler açısından bu projelere yapılan yatırımların sonucunda daha düşük bir ekonomik katma değerin çıkması söz konusu olabilmektedir. Bu durum ise yöneticinin başarısız olarak algılanmasına ve birtakım yaptırımlarla karşılaşmasına neden olabilmektedir.⁵³

Ekonomik katma değer yaklaşımının yukarıda sayılan belli başlı dezavantajlarının yanı sıra bakış açısına göre değişebilen bazı noktalarda birtakım eleştiriler aldığını söylemek mümkündür. Bunlar; yöntemin geçmiş bilgilere dayanan finansal ölçütlere bağımlı olması, manipülasyona açık olması, hesaplanmasında karşılaşılan güçlükler, kısa dönemli bir bakış açısına sahip olması, özsermaye maliyeti daha yüksek olduğundan bu yöntemi uygulayan işletmelerin EVA'yı artırmak için daha fazla borçlanmaya yönelmesine neden olabilmesi ve hesaplamalar sırasında geleneksel muhasebe sonuçlarına göre elde edilen rakamlarda yapılan değişikliklerin bazı yanlışlıklara yola açabilmesi olarak sıralanmaktadır.⁵⁴

2.9. EVA'NIN PAZAR KATMA DEĞERİ VE NAKİT KATMA DEĞER İLE İLİŞKİSİ

İşletmelerin yarattıkları değer belirlenmesinde ve finansal performanslarının ölçülmesinde EVA'nın yanı sıra değer tabanlı diğer ölçütler

⁵³ Ercan, **a.g.e.**, s.82

⁵⁴ Akbaş, **a.g.e.**, s.128

de mevcuttur. Bunlardan başlıcaları Pazar Katma Değeri ve Nakit Katma Değeri'dir.

2.9.1. EVA ve Pazar Katma Değeri

Pazar katma değeri, firmanın piyasa değeri ile toplam yatırılan sermaye arasındaki fark olarak ifade edilmektedir. Firmanın gelecekte beklediği ekonomik katma değer tutarlarının bugünkü değeri olarak da tanımlanan Pazar Katma Değeri (Market Value Added) aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:⁵⁵

$$MVA = \text{Firmanın Değeri} - \text{Toplam Yatırılan Sermaye}$$

Formülde yer alan toplam değer, firmanın borcunun ve özsermayesinin toplam piyasa değerini yansıtmaktadır ve kapsamı aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır:

$$\text{Toplam Değer} = (\text{Dolaşımdaki Hisse Senetlerinin Sayısı} \times \text{Hisse Senedinin Piyasa Fiyatı}) + (\text{İmtiyazlı Hisse Senetlerinin Sayısı} \times \text{İmtiyazlı Hisse Senedinin Fiyatı}) + \text{Borcun Piyasa Değeri}$$

Pazar katma değerinin yalnızca halka açık olan ve hisse senedi fiyatları bilinen firmalar için hesaplanması mümkündür. Çünkü; bu yöntem ilgili firmanın menkul kıymetler piyasası tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi esasına dayanmaktadır.

Yukarıda gösterilen şekilde hesaplanan pazar katma değerinde, firmanın toplam piyasa değerinin yatırılan sermayeden fazla olması durumu değer yaratıldığının göstergesi olmaktadır. Pazar katma değeri, işletmenin toplam değeri ile yatırılan sermaye arasındaki fark ne kadar fazla olursa,

⁵⁵ Grant, James L.; **Foundations of Economic Value Added**, 2. Baskı, New Jersey, John Wiley & Sons, Inc., 2003, s.5

işletme sahiplerinin servetinin o kadar yüksek olacağını savunmaktadır.⁵⁶ Bu kapsamda pozitif MVA'nın elde edildiği durumda, yatırımcılar işletmenin ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin üzerinde bir getiri elde edeceğini düşünerek firma değerine yatırılan sermayeden daha yüksek bir değer vermesini sağlamaktadır.⁵⁷

Yani; firmanın getiri oranının sermaye maliyetinden yüksek olduğu durum, hisse senetlerinin primli fiyattan işlem gördüğünü ve pozitif MVA olduğunu ifade etmektedir. Sonuçta pazar katma değeri firmanın, hissedarların yatırımına ne ölçüde katkıda bulunduğu yani değer artışı sağladığını gösteren bir ölçüt olarak kullanılmaktadır.⁵⁸

Firmanın ekonomik katma değeri ve pazar katma değeri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar bu iki kavram arasında yakın bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Cari yıl pazar katma değeri, gelecekte beklenen ekonomik katma değerlerin bugünkü değere indirgenmesi ile bulunmaktadır. Dolayısıyla bu şekilde bulunan pazar katma değeri, ekonomik katma değer ile arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermektedir. Böylelikle firmalar açısından ekonomik katma değer artırılması, pazar katma değerinin artmasını sağlamaktadır.⁵⁹

2.9.2. EVA ve Nakit Katma Değeri

Nakit katma değeri, artık kar esasına dayanan ve nakit akımlarını dikkate alan bir finansal yöntemdir. Boston Consulting Group ve Halt Value Associates tarafından geliştirilen Nakit Katma Değeri (Cash Value Added) aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

⁵⁶ Ercan, **a.g.e.**, s.72

⁵⁷ Alp, Ali ve diğerleri; "Ekonomik Katma Değer Bakış Açısıyla Finanslama Kararları", Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 7, sayı 2, 2009,s.61

⁵⁸ Köroğlu, **a.g.e.**, s.13

⁵⁹ Ercan, **a.g.e.**, s.72

$$CVA = \text{Faaliyet Nakit Akımları} - \text{Batık Fonların Amortismanı} - \text{Brüt Yatırımların Sermaye Maliyeti}$$

Formülde yer alan batık fonların amortismanı kavramı; işletme tarafından düzenli olarak her yıl, kaynaklarının fırsat maliyeti göz önünde bulundurularak yapılması gereken yatırım tutarını ifade etmektedir.

Yapılan yatırımların toplam tutarı, varlığın ekonomik ömrünün sonunda esas maliyeti ile aynı olmalıdır ve bu durumun aşağıdaki gibi ifade edilmesi mümkündür:

$$CVA = \text{Vergi Sonrası Net Faaliyet Karı} + \text{Amortismanlar} - \text{Batık Fonların Amortismanı} - \text{Yatırılan Brüt Sermayenin Sermaye Maliyet Tutarı}$$

Uygulama kapsamında işletmenin kontrol ve karar sürecinin tamamında nakit akımlarını esas alan nakit katma değeri, güvenli ve etkin bir kontrol yöntemi niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte ekonomik çıktılar ve stratejik kararlar arasında anlamlı bir ilişki kurulmakta ve işletme içindeki ekonomik ve finansal iletişimin artması sağlanmaktadır. Böylelikle nakit katma değeri hem hissedar değeri yaratmayı hem de uzun vadeli büyümeyi gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Nakit Katma Değeri, Ekonomik Katma Değer ile karşılaştırıldığında ise sermaye duyarlılığı yüksek olan işletmeler bakımından performans ölçümünde daha başarılı bir yöntem olarak kabul edilmektedir.⁶⁰

2.10. BANKACILIKTA EKONOMİK KATMA DEĞER

Bankaların performanslarının belirlenmesinde temel olarak işletmelerin performansının ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden yararlanılmaktadır. Bu doğrultuda genellikle muhasebe temelli ölçütler kullanılmaktadır. Ancak, bu ölçütlerin yetersiz kalması ve özellikle de sermaye maliyetini dikkate

⁶⁰ Ercan, a.g.e., s.73

almamasından dolayı tam olarak sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bu durum başta bankalar olmak üzere finansal kuruluşların performanslarının değerlendirilmesinde değere dayalı ölçüm yöntemlerinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda kullanılan en önemli ölçütlerden biri Ekonomik Katma Değer (EVA) yaklaşımıdır.

Diğer işletmelerden farklı olarak bankaların ekonomik katma değeri hesaplanırken, birtakım farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu farklılıklardan biri borç kavramının yapısı ile ilgilidir. Bir hizmet işletmesi olan bankalar için borç hammadde niteliğindedir. Yani; borç bankalar tarafından kazanç elde edilen ve diğer finansal ürünlere dönüştürebilen bir hammadde olarak görülmektedir.⁶¹

Banka sermayesi ise mevduat sahiplerine ve diğer alacaklılara ödeme yapılamaması durumunda bankanın iflasını önlemesi, banka sahiplerinin yani hissedarların elde edeceği getiri miktarını etkilemesi ve düzenleyici kurumların getirdiği asgari sermaye miktarı şeklindeki zorunluluklar nedeniyle bankalar için büyük önem taşımaktadır.⁶² Ancak sermaye kavramı, borcu kapsayan tanımı ele alındığında bankalar için bir belirsizlik içermektedir. Örneğin; bir müşteri tarafından bankaya yatırılan para yani faize tabi mevduat, borç olarak görüldüğünde faaliyet gelirinin, mevduat sahiplerine yapılacak faiz ödemelerinden önce hesaplanması gerekmektedir.⁶³ Ancak bankalar için borç, gerçekte bir üretim faktörü olması nedeniyle basit bir finansal kaynak olarak düşünülmemelidir. Çünkü; diğer işletmelerde faiz giderleri faaliyet gideri olarak değil finansman gideri olarak ele alınmakta iken bankaların faaliyet giderlerinin temelini faiz giderleri oluşturmaktadır.⁶⁴

⁶¹ Ercan, M.Kamil ve diğerleri; **Firma Değerlemesi: Banka Uygulaması**, Ankara, Literatür Yayıncılık, 2006, s.101

⁶² Frederic S. Mishkin; **Finansal Piyasalar ve Kurumlar**, çeviren: Şıklar, İlyas; Çakmak, Ahmet; Yavuz, Suat; İstanbul, Bilim Teknik Yayınevi, 2000, s.226

⁶³ Ercan, **a.g.e.**, s.102

⁶⁴ Fiordelisi, Franco; "Shareholder Value and Clash in Performance Measurement: Are Banks Special?", U.K., University of Wales Bangor, 2007, s.9

Sermaye, bankalar için sadece özsermayeyi kapsayan bir kavramı ifade etmektedir. Bu nedenle bankaların ekonomik katma değerlerinin hesaplanması sırasında, mevduat ve benzeri borçların bankanın sermaye yapısından bağımsız olarak düşünülerek faaliyetlerden kaynaklanan borçlar olarak ele alınması gerekmektedir.⁶⁵

Bankaların performans ölçüm sistemini özsermaye maliyeti ile birleştirerek ele alan Ekonomik Katma Değer yaklaşımı, risk yönetimini iyileştirmesi ve sermayenin kullanımında etkinliği artırması bakımından bankalara büyük fayda sağlama potansiyeli taşımaktadır.⁶⁶ Dolayısıyla bankanın sermaye yapısını, tamamen özsermayenin oluşturduğu varsayılarak yapılan hesaplamalardan daha doğru sonuçlar elde edilmesi mümkün olacaktır.

⁶⁵ Ercan, **a.g.e.**, s.102

⁶⁶ Kimball, **a.g.e.**, s.52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN BANKALARIN EKONOMİK KATMA DEĞERLERİNİN HESAPLANMASI

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Günümüzde finansal sistemin temelini oluşturan bankacılık sisteminin ekonomideki fonksiyonlarını yerine getirirken performansının sağlıklı bir şekilde ölçülebilmesi, büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda literatürde, bankaların performanslarının ölçümüne ilişkin farklı yöntemleri içeren birçok çalışma mevcuttur. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar temelinde geleneksel ve değere dayalı yöntemler olarak ayrılmakla beraber, çalışmada değere dayalı yönetim kapsamında ekonomik katma değer ile yapılan çalışmalar kısaca özetlenecektir.

Damien, 1997 yılındaki çalışmasında banka performansının değerlendirilmesinde ekonomik katma değer yaklaşımını ele almıştır. Bu doğrultuda EVA'yı banka ve diğer finans kurumlarında uygulamış, bankalarda ekonomik katma değer hesaplamalarının yapılmasında gerekli muhasebe düzeltmelerini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Aynı konuda yaptığı istatistiksel analizinde ise bankaların ekonomik katma değeri ve hisse senedi fiyatı arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Hilton, 1997'de bir finans kurumu olarak ekonomik katma değer yaklaşımını ilk uygulayan Centura Bank üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmada, finansal hizmetlerin daha etkin ve verimli olması için EVA'yı uygulayan bankanın bu sayede hangi ürün ve hizmetlerin değer yarattığını belirlediği ve müşteri karlılığının arttığı belirtilmiştir.¹

¹ Bayrakdaroğlu, Ali; Şamiloğlu, Famil; “Performans Ölçümünde Özsermayenin Ekonomik Katma Değeri: İMKB’de İşlem Gören Bankalar Üzerine Ampirik Bir Uygulama”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 21, 2011, s.22

Klinkerman, yaptığı çalışmasında ise banka performansının ölçülmesinde EVA uygulamasının en zor kısmını, yönetim tarafından bu yaklaşımın benimsenmesi konusunun oluşturduğunu ifade etmiştir. Bir diğer çalışmasında bankanın yanı sıra finans kurumlarını da analiz eden Klinkerman, ele alınan dönemde bankalardan bazılarının minimum sermaye maliyetinden daha yüksek bir seviyede kar sağladıklarını belirlemiştir.

Okumuş, 2003 yılındaki çalışmasında Türk bankacılık sektöründe yer alan bankaların ekonomik katma değerlerini belirlemiştir. Çalışma kapsamında 1989-1995 yıllarını kapsayan dönemde bankaların ekonomik katma değerleri hesaplanmış ve genel olarak bankaların performansının iyi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.²

Köroğlu'nun 2008 yılındaki çalışması, Türk bankacılık sektöründe tasfiye olan bankaları ele almıştır. Bu kapsamda, banka tasfiye kararlarının verilmesinde ekonomik katma değer yaklaşımından yararlanmayı amaçlayan çalışma, 1998-2002 yılları arasında tasfiye olan dört bankanın ne ölçüde ekonomik katma değer yarattığını tespit etmiştir.³

Şamiloğlu ve Bayrakdaroğlu'nun 2011 yılındaki çalışmalarında, değere dayalı yönetim kapsamında Borsa İstanbul'da işlem gören on üç bankanın hissedar değeri yaratıp yaratmadığını 2002-2008 dönemi için özsermayenin ekonomik katma değeri ölçüm yöntemi kullanarak tespit edilmiştir. Çalışmada, Türk bankacılık sektöründe kamuya açık bankaların değişik düzeylerde hissedar değeri yarattığı ve yaratılan bu hissedar değeri ile firma değeri arasında düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu sonuçlarına varılmıştır.⁴

Teker ve Sönmez ise 2011 yılındaki çalışmalarında ekonomik katma değeri Borsa İstanbul'da işlem gören bankalar üzerinde uygulamıştır.

² Okumuş, Şaduman; "Performance of Turkish Banking and Measure of Added Value/Input Costs", Cilt 5, Sayı 19, 2003, s.127

³ Köroğlu, Abdulkadir; Bankaların Tasfiyesinde Ekonomik Katma Değerin Hesaplanması ve Türk Bankacılık Sektöründe Uygulanması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe Finansman Bilim Dalı Doktora Tezi, 2008, s.4

⁴ Bayrakdaroğlu ve Şamiloğlu, **a.g.m.**, s.19

Çalışma 2006-2010 yıllarını kapsamakta ve ekonomik katma değeri bulunan bankaların sıralamasından oluşmaktadır. Bankaların özsermaye karlılık oranı ile Eva'ya göre sıralamasının birbirinden farklılık gösterdiği ve uygulanan yöntemle göre bankaların finansal performansının değiştiği tespit edilmiştir.⁵

3.2. BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN BANKALARIN EKONOMİK KATMA DEĞERLERİNİN HESAPLANMASI

3.2.1. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlama

Bu bölümde, daha önce temel özellikleri anlatılan ekonomik katma değer yaklaşımının bir performans ölçüm yöntemi olarak bir uygulaması gerçekleştirilecektir. Bankacılık sektöründe aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı, fiyat/kazanç oranını içeren rasyo analizi gibi bilinen geleneksel performans ölçüm yöntemlerinden farklı olarak ekonomik katma değer yaklaşımının bankalara uygulanması ele alınacaktır.

Bu kapsamda hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem gören halka açık 15 bankanın ekonomik katma değerleri hesaplanacaktır. Bu bankalar; Akbank, Albaraka, Alternatif Bank, Bank Asya, Denizbank, Finansbank, Garanti Bankası, Halkbank, İş Bankası, Şekerbank, Türkiye Ekonomi Bankası, Tekstil Bankası, Türkiye Sanayi ve Kalkınma Bankası, Vakıfbank ve Yapı ve Kredi Bankası olarak sıralanmaktadır.

Ekonomik katma değerleri hesaplanacak bankalar 2001-2012 yılları arasındaki dönemle sınırlı tutulmuştur. Bu doğrultuda hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem gören bankaların on iki yıllık bu süreçte ekonomik katma değer yaratıp yaratmadığı ortaya konmaya çalışılacaktır.

⁵ Teker, Dilek, Teker, Suat, Sönmez, Mine; "Economic Value Added Performances of Publicly Owned Banks: Evidence From Turkey", International Research Journal of Finance and Economics, Issue 75, 2011, s.132

3.2.2. Çalışmada Temel Alınan Unsurlar

Uygulama kapsamındaki bankalara ilişkin olarak daha önce anlatılmış olan herhangi bir muhasebe düzeltmesi yapılmamıştır. Bunun temel nedeni hem düzeltme kalemlerinin bankalarda önemli tutarda olmaması veya yer almamasından kaynaklanmakta hem de geçmişe yönelik düzeltmelerin dolaylı olarak diğer kalemleri etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Çalışmada temel olarak halka açık bankaların verilerine ulaşabilmek amacıyla banka bilançolarından yararlanılmış, sermaye maliyetinin bulunması kapsamında ise BİST’de işlem gören devlet tahvillerine ait veriler kullanılmıştır.

3.2.3. Örnek Bir Banka Uygulaması

3.2.3.1 Akbank’ın 2001-2012 Dönemi EVA’larının Hesaplanması

Bankaların finansal yapılarının diğer işletmelerden farklılık göstermesine bağlı olarak ekonomik katma değer hesaplanması sırasında daha sağlıklı sonuçların elde edilmesine imkan tanıyan ve özsermaye maliyetini esas alan aşağıdaki formül kullanılacaktır:

$$EVA = \text{Yatırılan Özsermaye} \times (ROE - k_e)$$

Bu doğrultuda sırasıyla özsermaye maliyeti, özsermaye karlılık oranı ve yatırılan özsermaye tutarı hesaplanarak bulunacaktır.

3.2.3.1.1. Özsermaye Maliyetinin Hesaplanması

Özsermaye maliyetinin hesaplanmasında Sermaye Varlıklarını Fiyatlama Modeli (CAMP) kullanılacaktır. Bu kapsamda sırasıyla beta katsayısı, risksiz faiz oranı ve piyasa risk primi bulunacaktır.

3.2.3.1.1.1. Beta (β) Katsayısının Hesaplanması

Bir varlığın beta katsayısı; ilgili varlığın piyasa portföyü ile arasındaki kovaryansın piyasa portföyünün varyansına bölünmesiyle hesaplanmaktadır.⁶ Bu doğrultuda uygulama konusu olan bankanın 2001-2012 yılları arasındaki her bir yıla ait beta katsayısı; bankanın hisse senedi ve BİST 100 endeksinin aylık getirileri arasındaki kovaryansın, BİST 100 endeksinin varyansına bölünmesiyle bulunmuştur.

Beta katsayısı hesaplanırken genellikle beşer yıllık dönemler esas alınmakta ve aylık getiriler kullanılmaktadır.⁷ Bu doğrultuda hesaplanmalarda esas alınacak dönem beşer yıllık süreleri kapsarken beta katsayısı hesaplanacak yıl, önceki beş yıla ait aylık getiri verileri göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Örneğin; 2002 yılındaki beta katsayı, 1997-2001 yılları arasındaki aylık veriler göz önünde bulundurularak hesaplanmıştır.

Tablo 2: Akbank Yıllar İtibariyle Beta Katsayıları

Yıllar	Beta Katsayısı	Yıllar	Beta Katsayısı
2001	1,0080	2007	0,8710
2002	1,0048	2008	1,0676
2003	0,9643	2009	1,2368
2004	0,9514	2010	1,2228
2005	0,8778	2011	1,2231
2006	0,8321	2012	1,2428

3.2.3.1.1.2. Risksiz Faiz Oranının Hesaplanması

Risksiz faiz oranı olarak hazine bonusu veya devlet tahviline ait faiz oranları esas alınmaktadır⁸. Çalışmada, risksiz faiz oranı olarak her bir yıl için

⁶ Damodaran, Aswath; Corporate Finance, s.24

⁷ Pratt, P.Shannon; **Cost of Capital: Estimation and Applications**, New York, John Wiley and Sons Inc., 1998 s.82

⁸ Damodaran, a.g.e., s.9

ilgili yılın ilk işlem gününde Borsa İstanbul Tahvil ve Bono Piyasası (Borçlanma Araçları Piyasası) Kesin Alım Satım Pazarı'nda işlem gören devlet tahvillerinden işlem hacmi en yüksek olan tahvilin yıllık bileşik faiz oranı, ilgili yılın risksiz faiz oranı olarak kullanılmıştır. Risksiz faiz oranının belirlenmesinde kullanılan Borsa İstanbul Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem gören devlet tahvillerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: BİST Tahvil ve Bono Piyasası'nda İşlem Gören Devlet Tahvil

İşlem Tarihi	Valör	Tanım	Min Fiyat	Max Fiyat	Ağr.Ort. Takas Fiyatı	Bileşik Faiz
02.01.2001	02.01.2001	TRT121201T19	63,859	63,878	63,87	60,91
02.01.2002	02.01.2002	TRB100702T17	75,757	75,996	75,821	70,67
02.01.2003	03.01.2003	TRT031203T34	66,138	66,521	66,28	56,75
02.01.2004	02.01.2004	TRT260105T12	78,305	78,819	78,48	25,45
03.01.2005	03.01.2005	TRT050706T10	75.683	76.029	75.759	20,31
02.01.2006	02.01.2006	TRT270607T14	82.491	82.532	82.511	13,85
04.01.2007	04.01.2007	TRT130808T17	73.516	73.691	73.606	20,99
02.01.2008	02.01.2008	TRT050809T16	78.213	78.34	78.283	16,63
02.01.2009	02.01.2009	TRT230610T13	80.087	80.466	80.263	16,11
04.01.2010	04.01.2010	TRT030811T14	87.13	87.503	87.345	8,95
03.01.2011	03.01.2011	TRT080812T26	89.545	89.699	89.613	7,11
03.01.2012	03.01.2012	TRT150513T11	86.001	86.336	86.17	11,52

Kaynak: BİST

Yıllar itibariyle elde edilen risksiz faiz oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Akbank Yıllar İtibariyle Risksiz Faiz Oranları

Yıllar	Risksiz Faiz	Yıllar	Risksiz Faiz
2001	0,6091	2007	0,2099
2002	0,7067	2008	0,1663
2003	0,5675	2009	0,1611
2004	0,2545	2010	0,0895
2005	0,2031	2011	0,0711
2006	0,1385	2012	0,1152

3.2.3.1.1.3. Piyasa Risk Priminin Hesaplanması

Çalışmada, piyasa risk priminin hesaplanmasında piyasa getiri oranı olarak BİST 100 Getiri Endeksi kullanılmıştır. BİST 100 Getiri Endeksinin yıllar itibariyle getiri oranları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Tablo 5: Yıllar İtibariyle BİST Getiri Endeksi

Yıllar	Getiri Endeksi (r_m)	İşlem Tarihi	Bileşik Faiz (r_f)	Risk Primi ($r_m - r_f$)
2001	0,479472	02.01.2001	0,6091	-0,13
2002	-0,23812	02.01.2002	0,7067	-0,94
2003	0,82283	02.01.2003	0,5675	0,26
2004	0,366749	02.01.2004	0,2545	0,11
2005	0,638141	03.01.2005	0,2031	0,44
2006	0,00302	02.01.2006	0,1385	-0,14
2007	0,44903	04.01.2007	0,2099	0,24
2008	-0,5033	02.01.2008	0,1663	-0,67
2009	1,022027	02.01.2009	0,1611	0,86
2010	0,274585	04.01.2010	0,0895	0,19
2011	-0,20756	03.01.2011	0,0711	-0,28
2012	0,561604	03.01.2012	0,1152	0,45
Ortalama	0,305707		0,274375	0,0313323

Kaynak: BİST'ten elde edilen verilerle oluşturulmuştur.

Yapılan hesaplamalar sonucunda elde edilen özsermaye maliyetleri yıllar itibariyle aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Tablo 6: Akbank Özsermaye Maliyeti

Yıllar	Beta Katsayısı (β)	Risksiz Faiz Oranı (r_m)	Piyasa Risk Primi ($r_m - r_f$)	Özsermaye maliyeti $r_f + \beta (r_m - r_f)$
2001	1,0080	60,91%	3,13%	64,07%
2002	1,0048	70,67%	3,13%	73,82%
2003	0,9643	56,75%	3,13%	59,77%
2004	0,9514	25,45%	3,13%	28,43%
2005	0,8778	20,31%	3,13%	23,06%
2006	0,8321	13,85%	3,13%	16,46%
2007	0,8710	20,99%	3,13%	23,72%
2008	1,0676	16,63%	3,13%	19,98%
2009	1,2368	16,11%	3,13%	19,99%
2010	1,2228	8,95%	3,13%	12,78%
2011	1,2231	7,11%	3,13%	10,94%
2012	1,2428	11,52%	3,13%	15,41%

3.2.3.1.2. Özsermayenin Hesaplanması

Ekonomik katma değer hesaplamalarında daha sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek amacıyla kullanılan yaklaşımlardan biri ortalama özsermaye üzerinden bulunan değerler olmaktadır. Bu nedenle uygulama konusu bankanın özsermayesinin elde edilmesinde ortalama özkaynak yöntemi kullanılmıştır. Buna göre özsermayesi bulunacak yılın özsermaye tutarı hesaplanırken bir önceki yıl sonu özsermaye tutarı ile ilgili yılın sonundaki tutar toplanarak ikiye bölünmüş ve ortalama özsermaye elde edilmiştir.

Tablo 7: Akbank Yıllar İtibariyle Özsermaye Tutarı

Yıllar	Özsermaye	Ort. Özsermaye
2000	966.325	-
2001	1.444.147	1.205.236
2002	2.934.749	2.189.448
2003	4.635.818	3.785.284
2004	5.812.652	5.224.235
2005	5.981.846	5.897.249
2006	6.634.698	6.308.272
2007	10.128.701	8.381.700
2008	11.153.955	10.641.328
2009	13.435.176	12.294.566
2010	16.313.425	14.874.301
2011	17.355.472	16.834.449
2012	20.128.171	18.741.822

3.2.3.1.3. Özsermaye Karlılık Oranının Hesaplanması

Özkaynaklardan sağlanan getiriyi ifade eden ROE (Return On Equity) aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Tablo 8: Akbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılık Oranı

Yıllar	Net Kar	Ort. Özsermaye	ROE Net Kar/Ort.Özsermaye
2001	420.444	1.205.236	34,88%
2002	481.121	2.189.448	21,97%
2003	1.218.436	3.785.284	32,19%
2004	1.184.807	5.224.235	22,68%
2005	1.268.949	5.897.249	21,52%
2006	1.545.171	6.308.272	24,49%
2007	1.935.141	8.381.700	23,09%
2008	1.913.163	10.641.328	17,98%
2009	2.237.208	12.294.566	18,20%
2010	2.866.391	14.874.301	19,27%
2011	2.534.726	16.834.449	15,06%
2012	2.420.185	18.741.822	12,91%

3.2.3.1.4. EVA Tutarının Bulunması

Bankanın ekonomik katma değerinin bulunması için yapılan hesaplamalar sonucunda yıllar itibariyle EVA tutarları aşağıdaki gibidir:

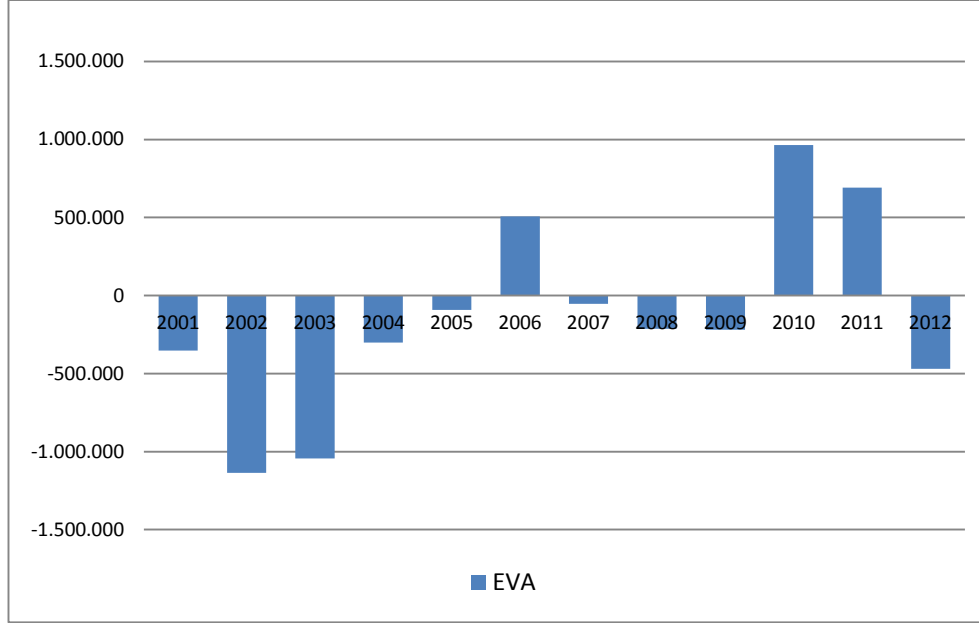
Tablo 9: Akbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

Yıllar	Özsermaye	ROE	Sermaye Maliyeti (k_e)	EVA $\text{Özsermaye} \times (\text{ROE} - k_e)$
2001	1.205.236	34,88%	64,07%	-351.732
2002	2.189.448	21,97%	73,82%	-1.135.092
2003	3.785.284	32,19%	59,77%	-1.044.075
2004	5.224.235	22,68%	28,43%	-300.497
2005	5.897.249	21,52%	23,06%	-90.977
2006	6.308.272	24,49%	16,46%	507.007
2007	8.381.700	23,09%	23,72%	-52.907
2008	10.641.328	17,98%	19,98%	-212.457
2009	12.294.566	18,20%	19,99%	-219.884
2010	14.874.301	19,27%	12,78%	965.259
2011	16.834.449	15,06%	10,94%	692.643
2012	18.741.822	12,91%	15,41%	-468.683

Örnek banka olarak seçilen Akbank'a ait verilerle yapılan hesaplamalar sonucunda EVA tutarlarına ulaşılmıştır. Banka tarafından yıllar

itibariyle elde edilen ekonomik katma değer tutarlarının değişimi aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Grafik 3: Akbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

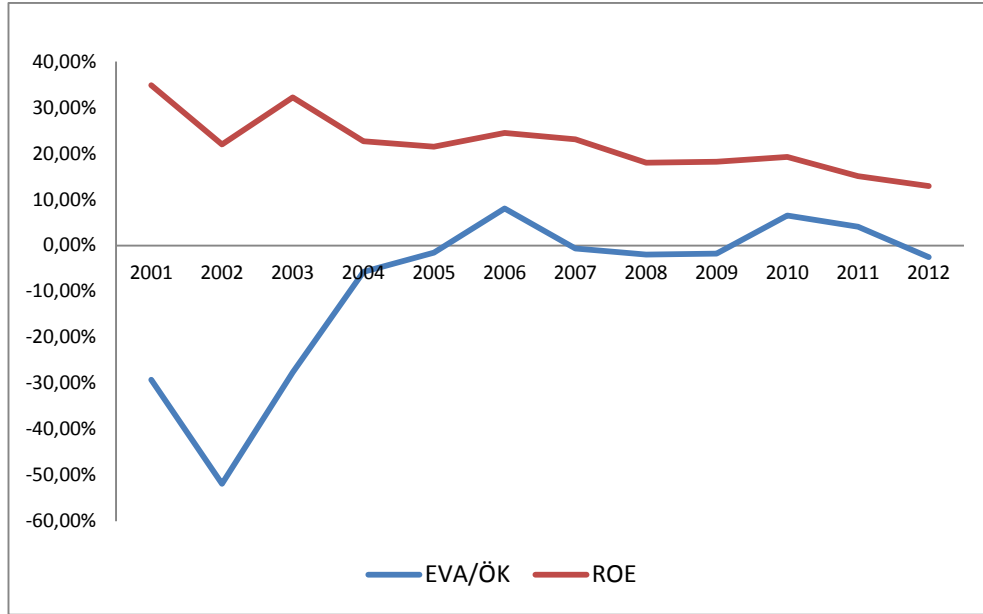

2001 krizi sonrasında 2002 yılında 1,13 milyar TL ile en yüksek negatif EVA elde edilirken izleyen yıllarda ekonomik zarar giderek azalış göstermiş, 2006 yılında ise 507 milyon TL pozitif EVA sağlanmıştır. 2007,2008 ve 2009 yıllarında düşük de olsa negatif EVA elde edilmiş olup, 2010 yılında 965 milyon TL ve 2011 yılında ise 692 TL pozitif EVA sağlanmıştır.2012 yılında ise 468 milyon TL negatif EVA sağlanmıştır.

Bankaların yıllar itibariyle özkaynak ve aktif toplamının artış göstermesi nedeniyle EVA'nın nominal tutar yerine ilgili yılda sağlanan EVA'nın özkaynağa oranı hesaplanarak yıllar itibariyle karşılaştırılmasının yapılması daha sağlıklı bir yorum yapılmasını sağlayacaktır.

Aşağıdaki grafikte, bankanın yıllar itibariyle sağlamış olduğu özkaynak karlılığı (Net Kar/Ortalama Özkaynak) ve EVA/Ortalama Özkaynak oranları yer almaktadır.

Grafik 4: Akbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

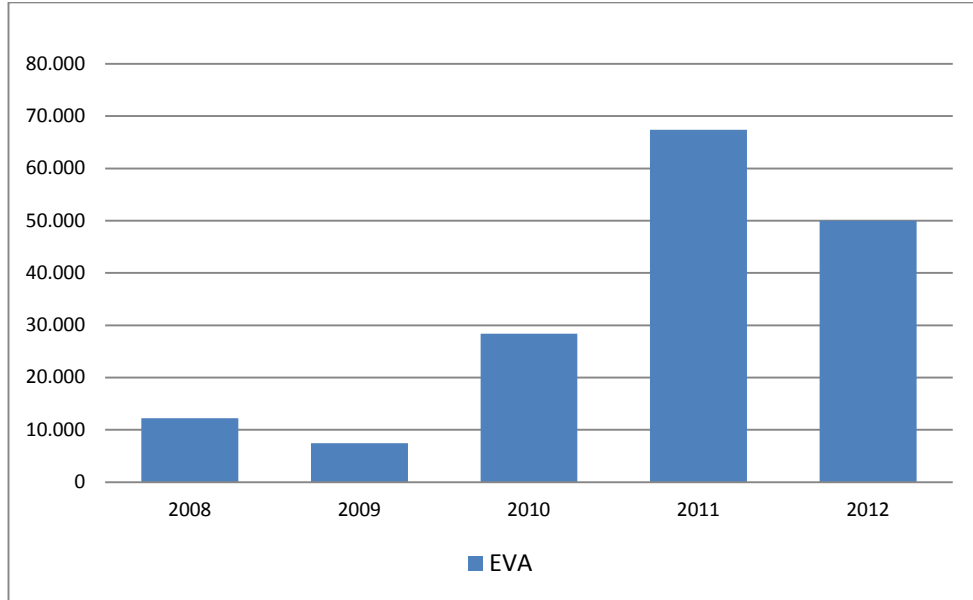
Özkaynak karlılığı, 2001 yılında %35, 2012 yılında %22 ve 2003 yılında %32 ile 2001-2012 dönemleri içinde en yüksek karlar sağlanmış iken, ekonomik katma değer açısından ilgili yıllar en yüksek negatif getirinin elde edildiği yıllar olmuştur. EVA/Özkaynak oranı 2001'de -%29, 2002'de -%52 ve 2003'te -%28'dir. İzleyen yıllarda ise oranda iyileşme görülmektedir. 2001-2012 döneminde EVA/Özkaynak oranı 2006'da %8 olarak gerçekleşmiş, 2007'de -%0,63, 2008'de -%2, 2009'da -%1,8 olmuş, 2010'da ise tekrar pozitifte dönerek %6,5, 2011'de %4,1 olarak gerçekleşmiştir. 2012'de ise tekrar negatife dönmüştür.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, 2001 krizi ve 2008 kriz dönemlerinde negatif etki göze çarpmakta olup, 2001 krizinin bankayı daha fazla etkilediği görülmektedir.

3.2.4. BİST’de İşlem Gören Diğer Bankaların Hesaplanmış Olan EVA ve ROE’lerinin Değerlendirilmesi

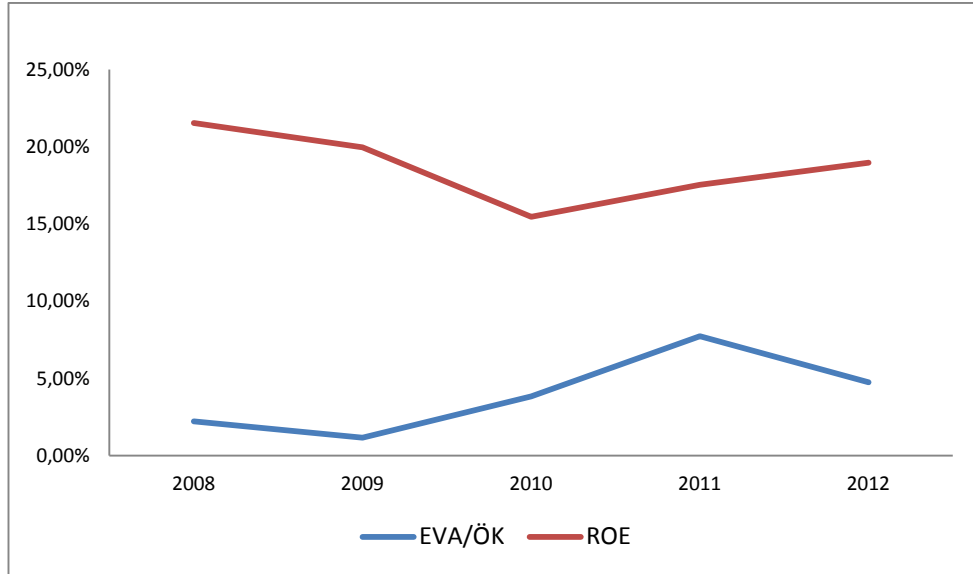
Ekonomik katma değer yaklaşımının örnek bir banka için hesaplanma aşamaları detaylı olarak yukarıda açıklanmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan, 2001-2012 döneminde BİST’de işlem gören diğer bankaların EVA’ları da aynı şekilde hesaplanmıştır. Bununla birlikte bu bankaların özkaynak karlılıkları(ROE) ve EVA/Ortalama Özkaynak oranları hesaplanarak karşılaştırılması yapılmış ve grafik üzerinde gösterilmiştir.

Grafik 5: Albaraka Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

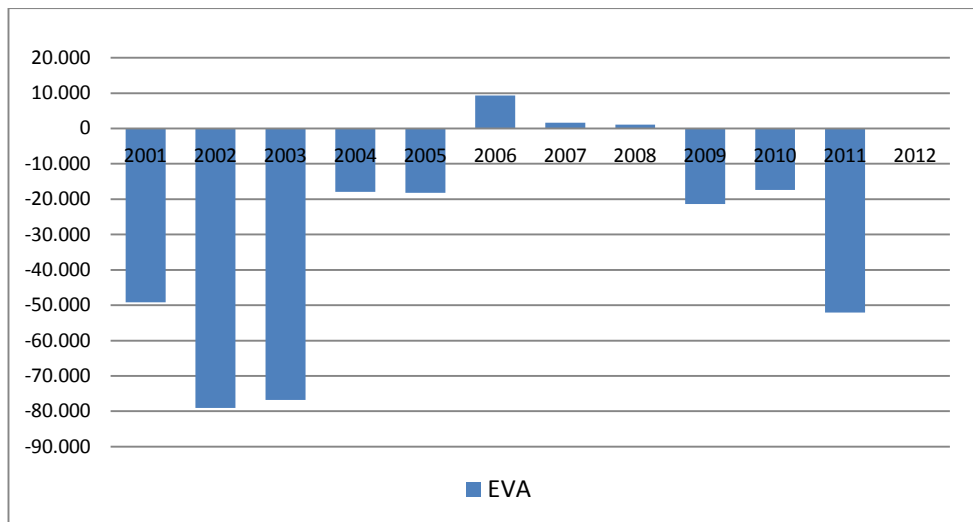
Ekonomik katma değer tutarları, bankanın halka arzının gerçekleştiği 2008 yılından itibaren hesaplanmıştır. Bu doğrultuda 2008 yılında 12 milyon TL’lik pozitif EVA elde edilirken 2009 yılında bu tutar 7 milyon TL’ye düşmüştür. İzleyen dönemde artış gösteren pozitif EVA, 2010 yılında 28 milyon TL olurken 2011 yılında önemli bir artış göstererek 67 milyon TL’ye ulaşmıştır. 2012 yılında ise pozitif EVA tutarı azalma göstererek 50 milyon TL olmuştur.

Grafik 6: Albaraka Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

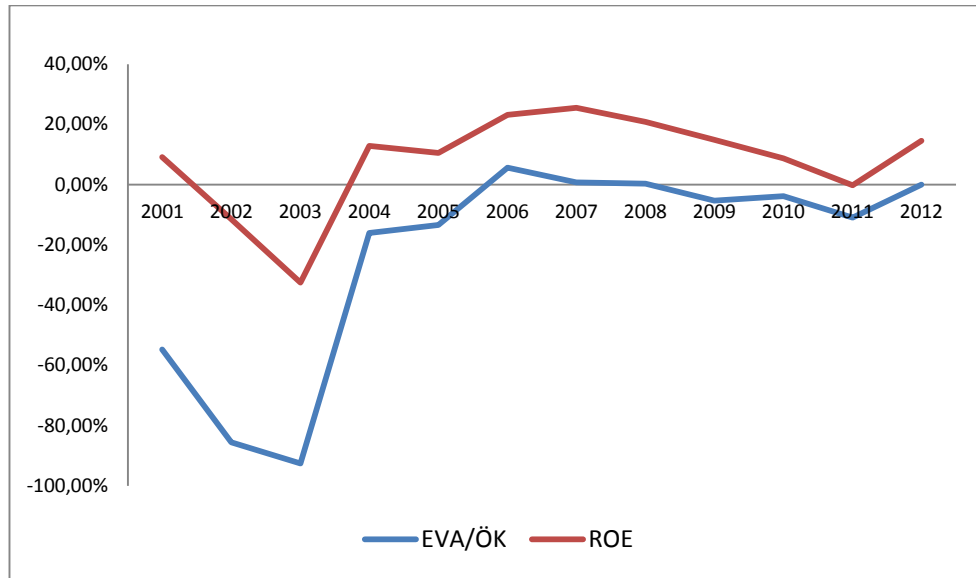
Özkaynak karlılığı bakımından 2008’de %21, 2009’da %19 ile en yüksek karlar elde edilirken en düşük oran 2010 yılında %15 ile gerçekleşmiştir. Ekonomik katma değer açısından ise 2008 ve 2009 yılları en düşük getirilerin elde edildiği yıllar olmuştur. Bu dönemde %2 ve %1 olarak gerçekleşen EVA/Özkaynak oranı, 2009 yılından itibaren artarak 2011’de %7’ye ulaşmıştır.

Grafik 7: Alternatif Bank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

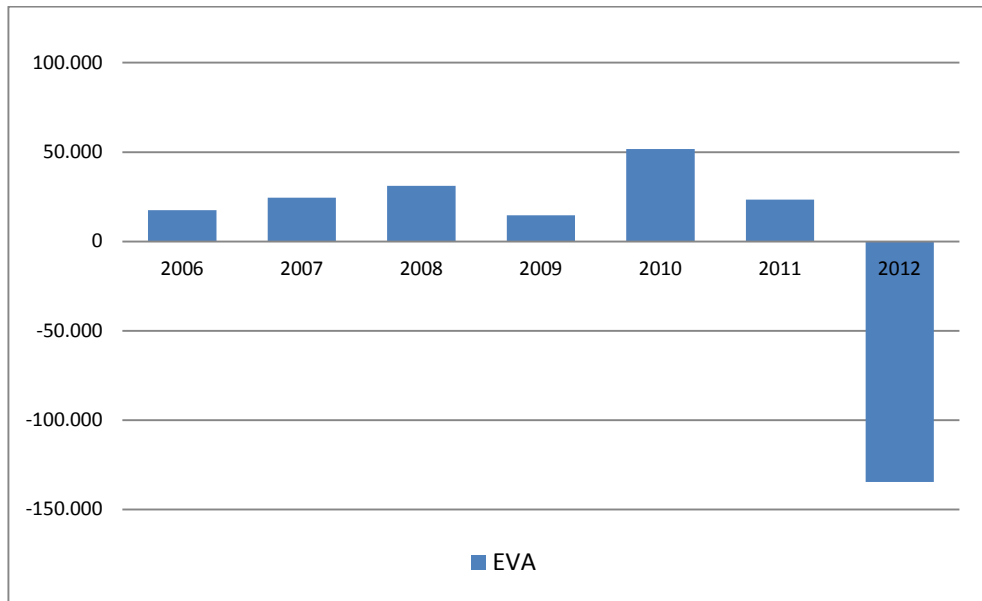

2001 krizini izleyen dönemde, 2002 yılında 79 milyon TL ve 2003 yılında 76 milyon TL ile en yüksek negatif EVA'lar elde edilmiştir. 2004 ve 2005 yıllarında negatif EVA tutarı önemli bir azalış göstererek 17 milyon TL olmuştur. Pozitif EVA ise ilk kez 2006 yılında sağlanmış ve tutarı 9 milyon TL olmuştur. İzleyen yıllarda azalış gösteren pozitif EVA, 2009 yılından itibaren tekrar negatife dönmüştür. Bu dönemde ise en yüksek negatif EVA -50 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

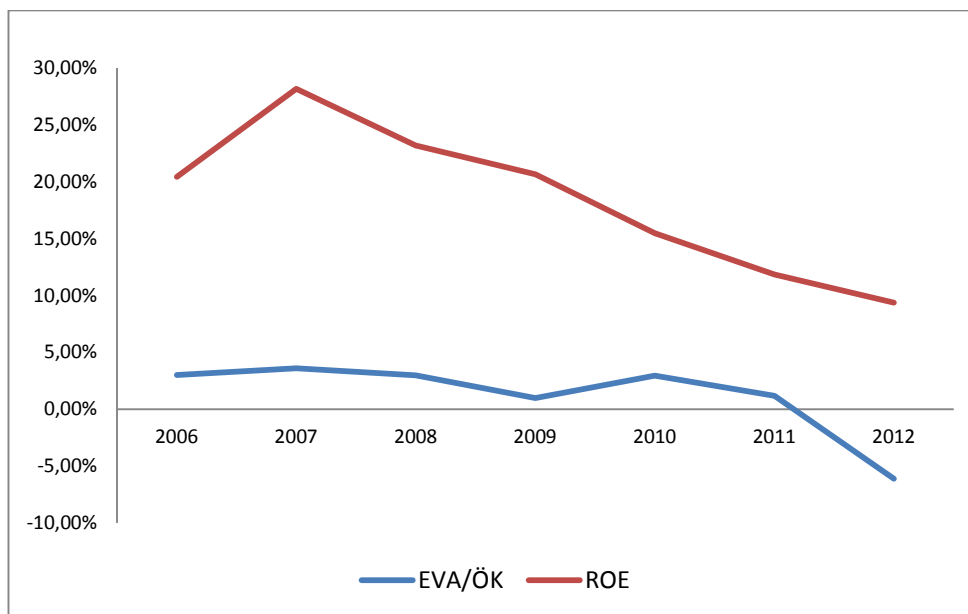
Grafik 8: Alternatif Bank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

2006 yılında %23 ve 2007 yılında %25 ile en yüksek özkaynak karlılık oranları sağlanmıştır. Aynı yıllar ekonomik katma değer açısından EVA/özkaynak oranının %5 ve %0,35 ile en yüksek olduğu yıllar olmuştur. Özkaynak karlılığının -%32 ile en düşük olduğu 2003 yılı, -%92 olan EVA/özkaynak oranı bakımından da en düşük oranın gerçekleştiği yıl olmuştur. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, bankanın 2001-2012 yılları arasındaki özkaynak karlılık ve EVA/Özkaynak oranları çoğunlukla birbirine paralel bir seyir izlemiştir.

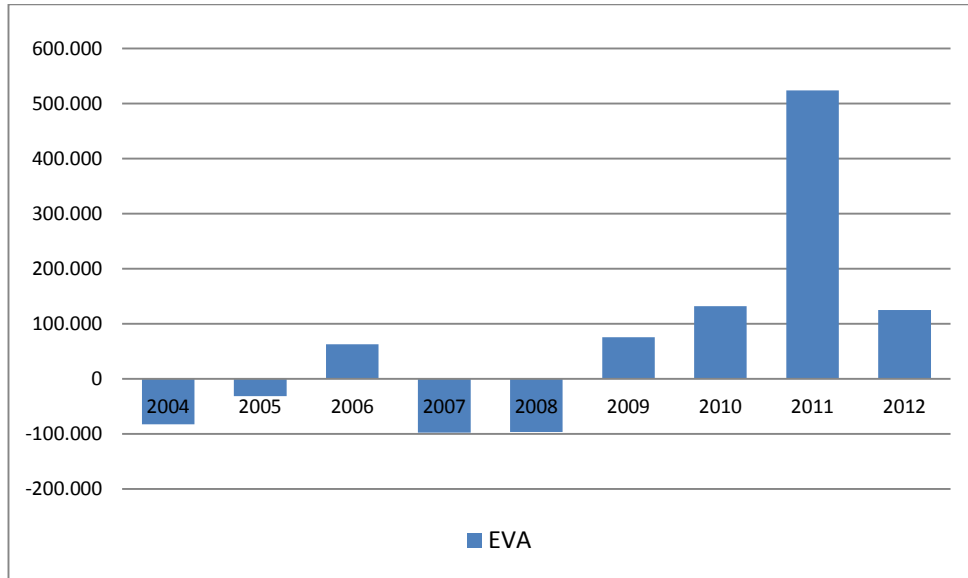
Grafik 9: Bank Asya Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma değer (TL)

2006 ile 2011 yılları arasında pozitif EVA elde edilirken ekonomik kar 2009 ve 2011 yıllarındaki azalış dışında sürekli olarak artış göstermiştir. 2009 yılında yaklaşık olarak %50'lik bir azalış ile 14.5 milyon TL pozitif EVA sağlanmıştır. 2011 yılında 23 milyon TL'ye düşen EVA 2012 yılında azalış göstermiş ve 134 milyon TL'lik negatif EVA elde edilmiştir.

Grafik 10: Bank Asya Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

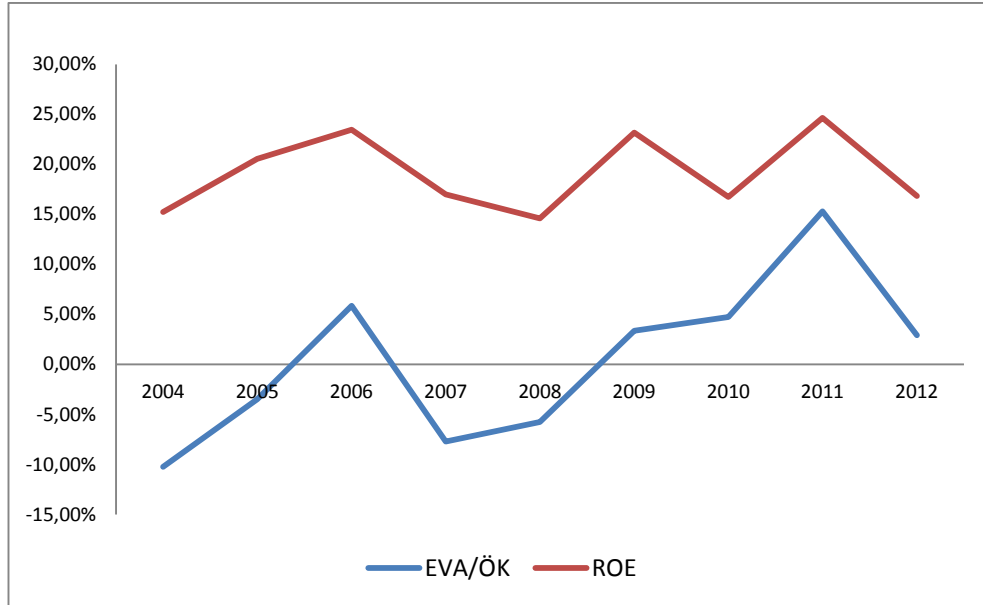
2006-2012 dönemi içinde en yüksek kar 2007 yılında sağlanmış ve özkaynak karlılığı %28 olmuştur. 2006-2007 yılları arasında artış gösteren ve en yüksek seviyeye ulaşan kar, sonrasında ise azalan bir seyir izlemiştir. EVA/Özkaynak oranı 2007’de %3 ve 2010 yılında %2,9 ile en yüksek oranlar olmuştur. En düşük EVA/Özkaynak oranı ise 2012 yılında %6 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 11: Denizbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)

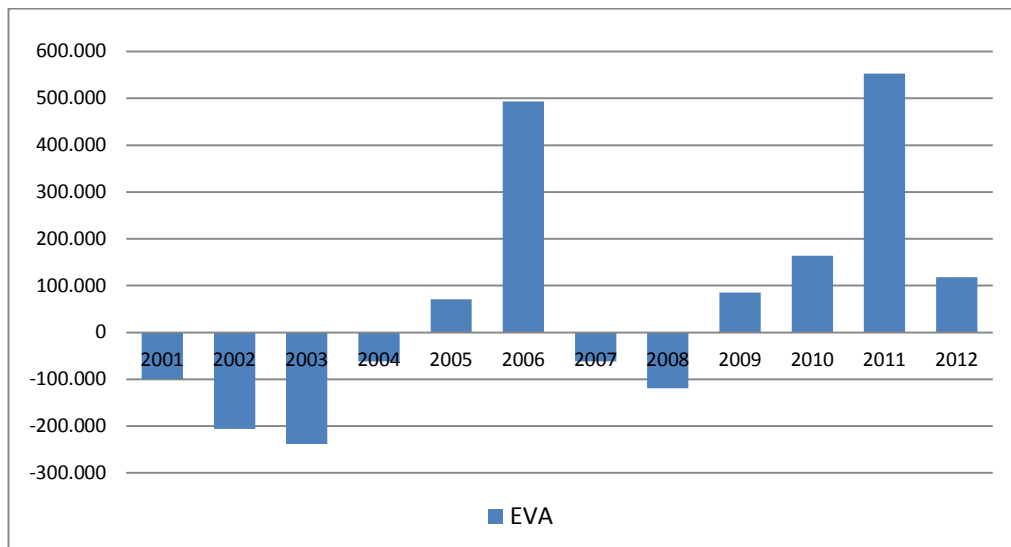
Ekonomik katma değer tutarları bankanın halka arzının gerçekleştiği 2004 yılından itibaren hesaplanmıştır. 2004 yılında 82 milyon TL’lik negatif EVA elde edilirken sonraki yılda ekonomik zarar azalış göstermiş ve 2006 yılında 62 milyon TL’lik pozitif EVA sağlanmıştır. 2007 yılında ise 97 milyon TL ile en yüksek negatif EVA elde edilirken izleyen yılda da EVA, -96 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2009-2011 döneminde ise artan bir şekilde pozitif EVA elde edilmiş ve 2011 yılında önemli bir artış göstererek 524 milyon TL ile en yüksek EVA sağlanmıştır. 2012 yılında ise pozitif EVA ciddi bir düşüşle 125 milyon TL’ye gerilemiştir.

Grafik 12: Denizbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

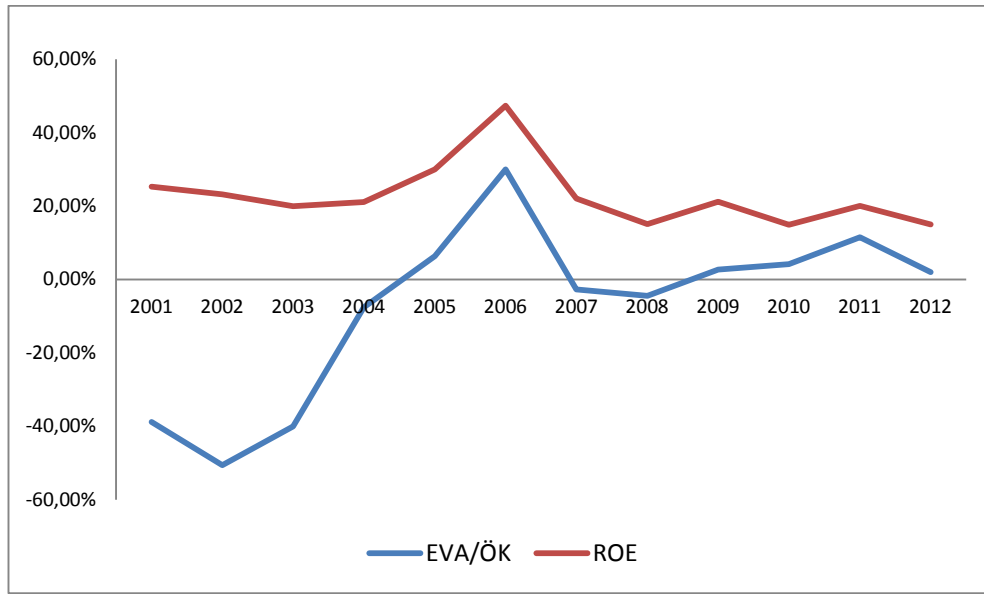
En yüksek özkaynak karlılık oranları, 2006 ve 2009 yıllarında %23, 2011 yılında %24 ile sağlanırken ekonomik katma değer açısından ilgili yıllar en yüksek pozitif getirinin elde edildiği yıllar olmuştur. EVA/Özkaynak oranı 2006 yılında %5, 2009 yılında %3 ve 2011’de %15 olarak gerçekleşmiş, 2012 yılında ise bu oran %2,9’a gerilemiştir.

Grafik 13: Finansbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)

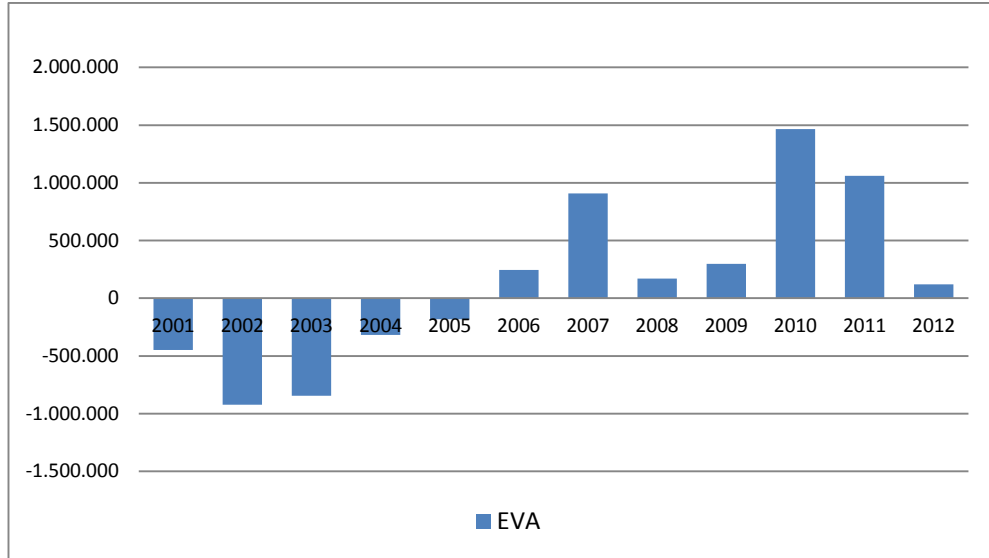
2001 krizi sonrasında 2003 yılına kadar geçen sürede negatif EVA elde edilmiş olup en yüksek negatif EVA 238 milyon TL ile 2003 yılında gerçekleşmiştir. İzleyen yılda ekonomik zarar azalış gösterirken bankanın %46'lık sermaye payının NBG (National Bank of Greece)'ye devredildiği ve bir önceki yıla göre %5'lik özkaynak büyümesinin gerçekleştiği 2006 yılında ise ekonomik katma değer önemli bir miktarda artış göstererek 493 milyon TL ile en yüksek pozitif EVA tutarlarından birine ulaşmıştır. 2007 ve 2008 yıllarında ise negatif EVA elde edilmiştir. 2009 yılında tekrar pozitif EVA tutarı 2011'de önemli miktarda artarak 552 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Grafik 14: Finansbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

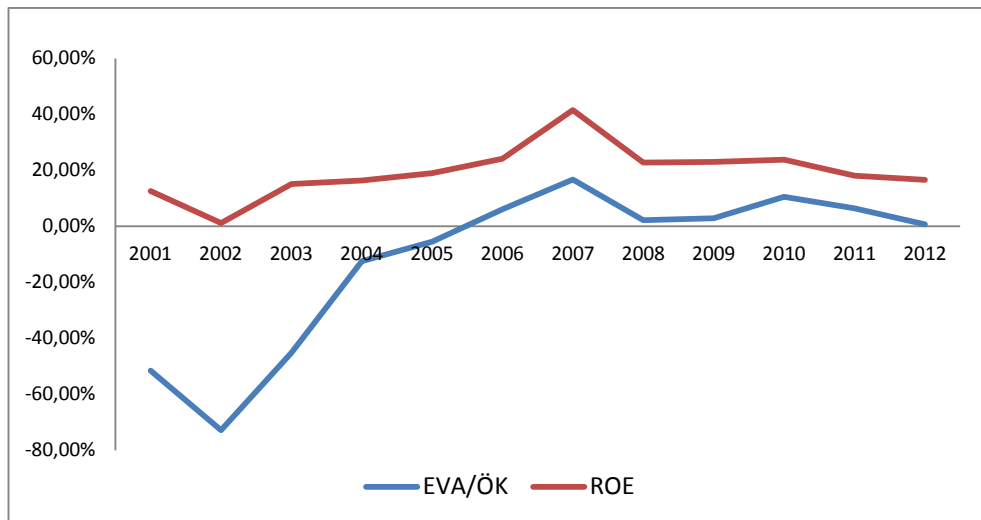
En yüksek özkaynak karlılığı %47 ile 2006 yılında sağlanmıştır. Aynı yıl, ekonomik katma değer açısından da en yüksek getirinin elde edildiği yıl olmuş ve EVA/Özkaynak oranı %30 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran -%50 ile 2002 yılında en düşük seviyeye inerken izleyen yıllarda oran iyileşme göstermiştir. 2007 ve 2008 yıllarında tekrar negatife dönen bu oran, 2009-2012 döneminde ise pozitif değerler almıştır. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, özellikle 2004 yılından itibaren bankanın özkaynak karlılık ve EVA/Özkaynak oranlarında artış-azalış seyri bakımından bir paralellik görülmektedir.

Grafik 15: Garanti Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

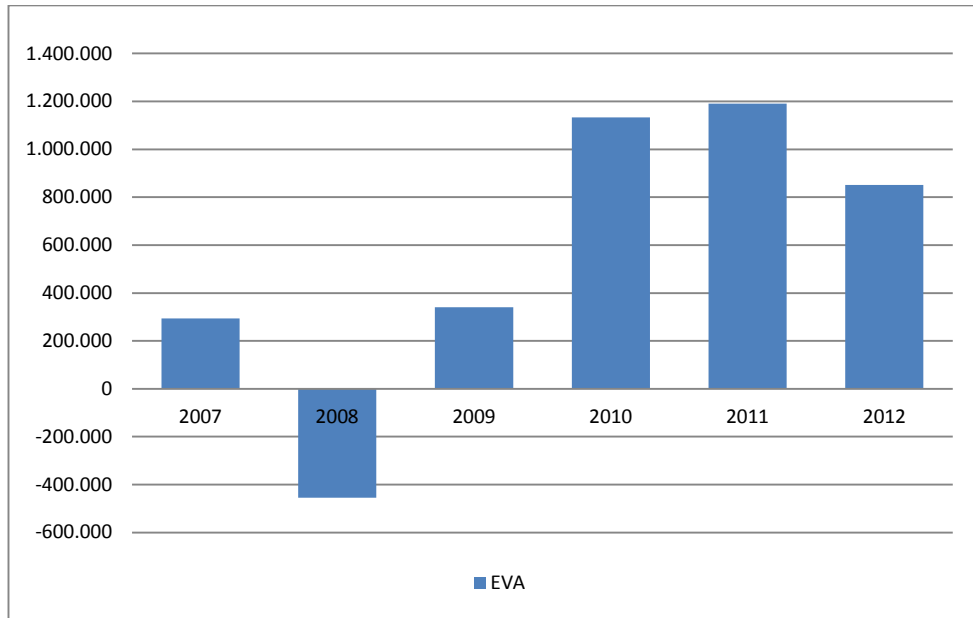
2002 yılında 923 milyon TL ile en yüksek negatif EVA elde edilirken izleyen yıllarda ekonomik zarar azalış göstermiş, 2006 yılında ise 246 milyon TL'lik pozitif EVA sağlanmıştır. 2008 ve 2009'da önemli azalışlar olsa da 2012'ye geçen sürede pozitif EVA elde edilmiş, en yüksek değere 1,46 milyar TL ile 2010 yılında ulaşılmıştır. 2004 yılında bu sisteme geçen banka, ülkemizde ekonomik katma değer yaklaşımını uygulayan tek bankadır.

Grafik 16: Garanti Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

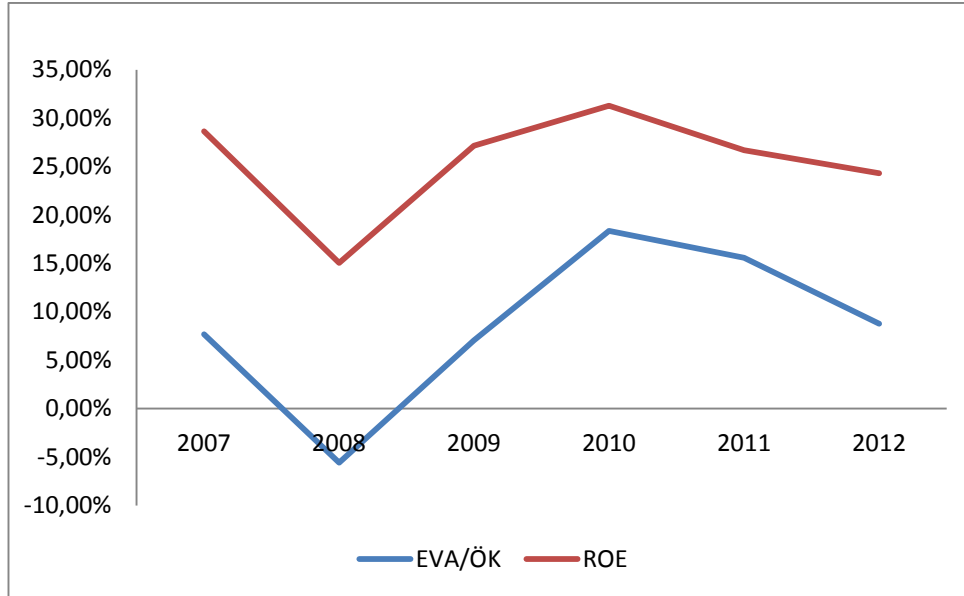
Özkaynak karlılığı, 2007 yılında %41 ile en yüksek karlılığı sağlamıştır. Aynı yıl, ekonomik katma değer açısından da en yüksek pozitif getiri elde edilmiştir. Bu dönemde EVA/Özkaynak oranı %16 olmuştur. Benzer şekilde 2002 yılı bankanın hem özkaynak karlılık hem de EVA/özkaynak oranı bakımından en düşük oranların elde edildiği yıldır. Bu dönemde özkaynak karlılık oranı %1, EVA/Özkaynak oranı ise -%72 olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılından itibaren bankanın EVA/Özkaynak oranı iyileşme göstermiş, en yüksek oran %16 olmuştur. 2007'den itibaren ise pozitif değerler almıştır.

Grafik 17 : Halkbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)

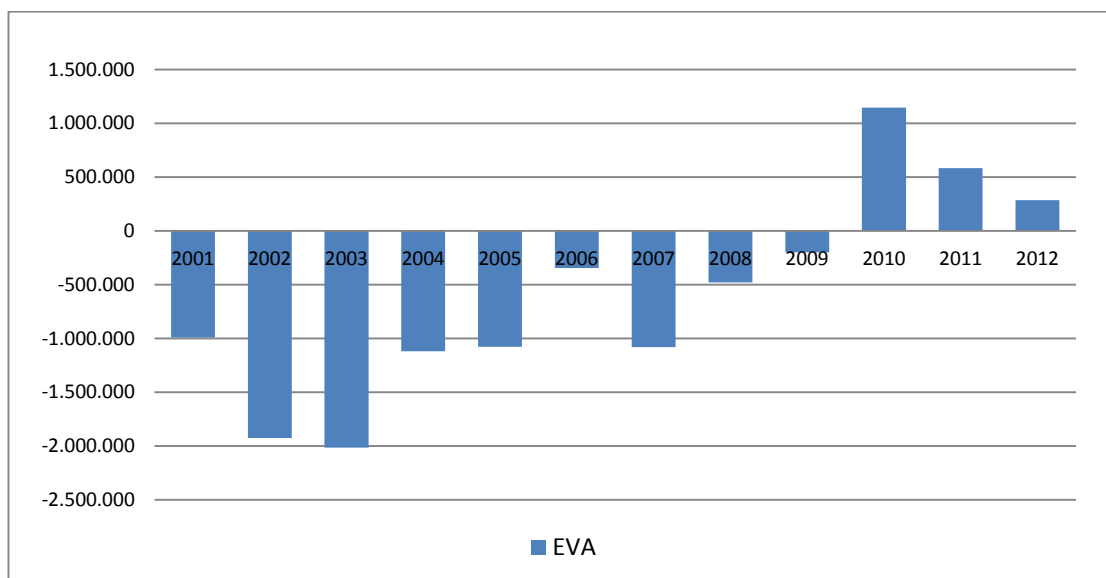
Bankanın ilk halka arzının gerçekleştiği 2007 yılından itibaren hesaplanan ekonomik kar tutarlarına göre; 2012 yılına kadar geçen sürede 2008 yılı negatif EVA elde edilen tek yıl olmuştur. 2010 yılında ekonomik kar önemli bir artış göstererek 1,13 milyar TL olurken, 2011 yılında 1,19 milyar TL ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Grafik 18: Halkbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

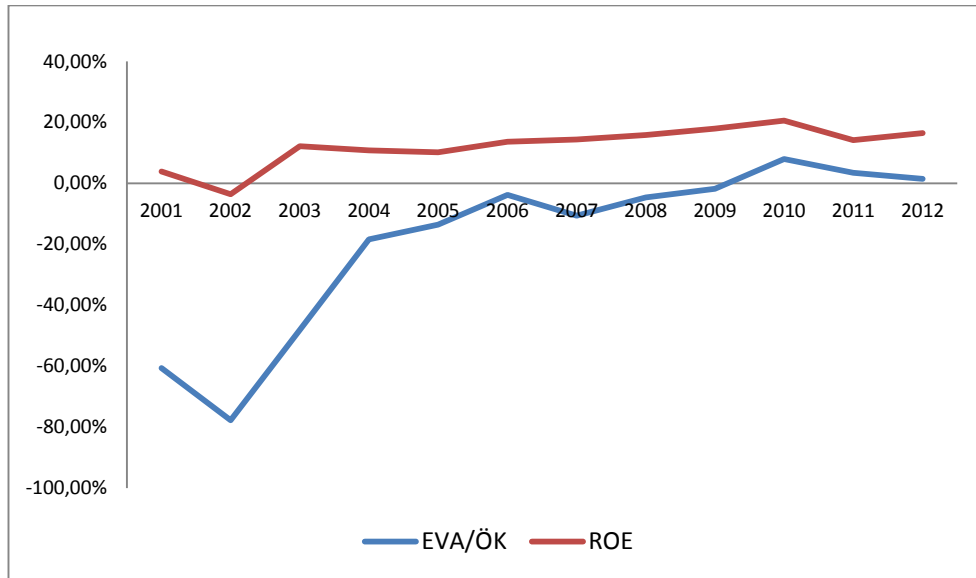
Özkaynak karlılığı, 2007 yılında %28, 2009 yılında %27 ve 2010 yılında %31 ile 2007-2012 dönemi içinde en yüksek oranlara ulaşmıştır. Ekonomik katma değer açısından ise 2008 yılı en yüksek negatif getirinin elde edildiği yıl olmuştur. İzleyen yıllarda bu oran artış göstererek 2010 yılında %18 olurken 2012 yılında %8'e gerilemiştir.

Grafik 19: İş Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

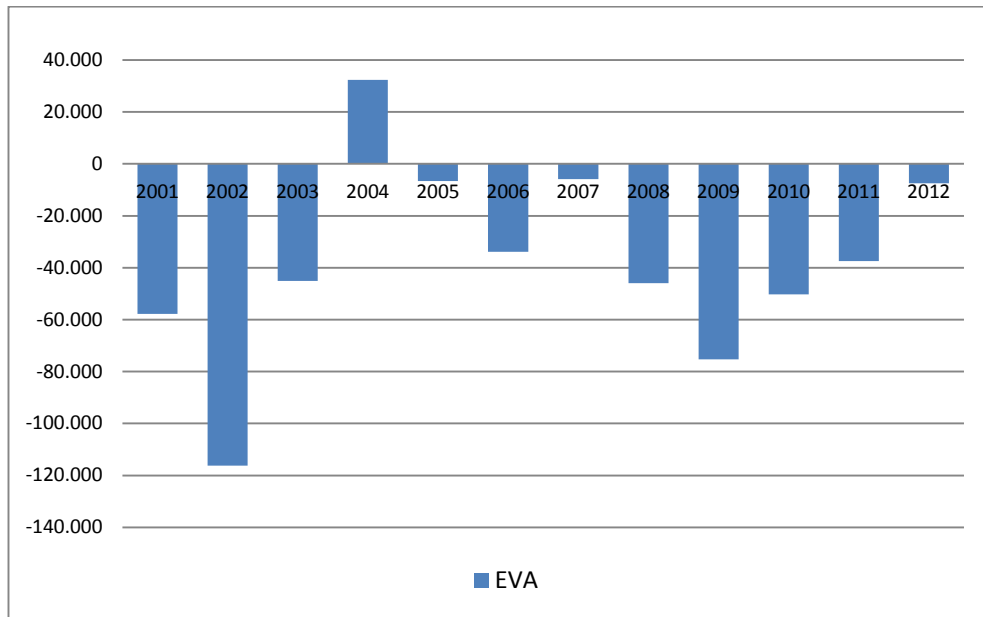

2001 Krizi sonrasında 2002 ve 2003 yıllarında önemli miktarda artış gösteren negatif EVA tutarı, izleyen yıllarda da negatif değerler almaya devam etmiştir. 2006 ve 2009 yılı, ekonomik zararın en düşük seviyelerde olduğu yıllar olmakla beraber 2001-2009 dönemi sürekli olarak negatif EVA'nın elde edildiği bir dönem olmuştur. 1,1 milyar TL ile pozitif EVA ilk kez 2010 yılında sağlanmıştır. Bundan sonraki dönemde 2011 ve 2012 yıllarında ekonomik kar elde edilmiş ancak bu durum azalan bir seyir izlemiştir.

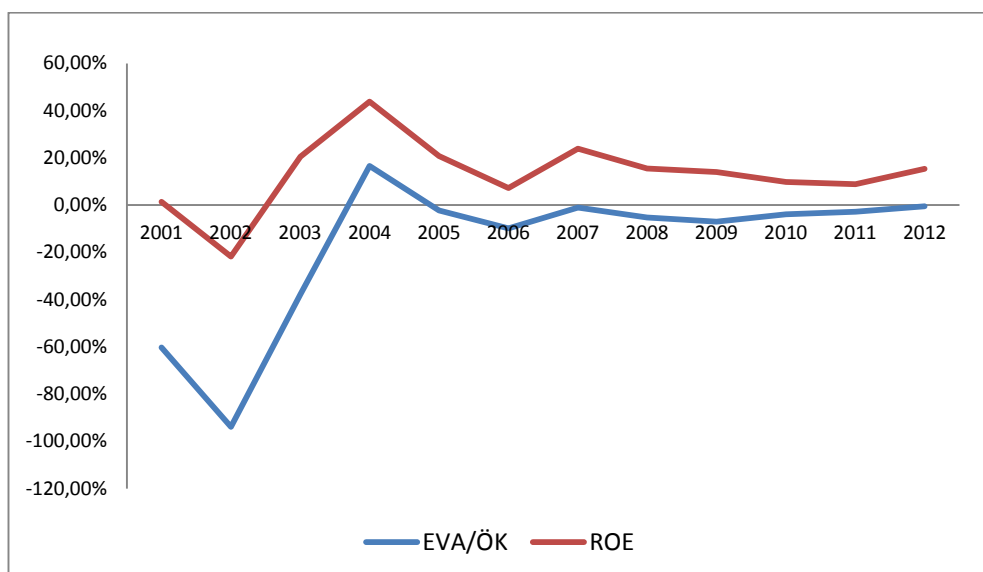
Grafik 20: İş Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

En yüksek özkaynak karlılığı 2003 yılında %12 ve 2010 yılında %20 ile sağlanmıştır. En düşük oran ise 2002 yılında -%3,5 ile gerçekleşmiştir. Ekonomik katma değer açısından en yüksek negatif getiri -%77 ile 2001 krizi sonrasında 2002 yılında elde edilmiştir. 2004 yılına kadar izleyen süreçte EVA/Özkaynak oranı iyileşme göstermiş ve 2005 yılında -%13'e gerilemiştir. 2010 yılına kadar negatif olarak gerçekleşen bu oran, 2010 yılından itibaren pozitif değerler almaya başlamıştır ve %8 ile en yüksek orana 2010 yılında ulaşılmıştır.

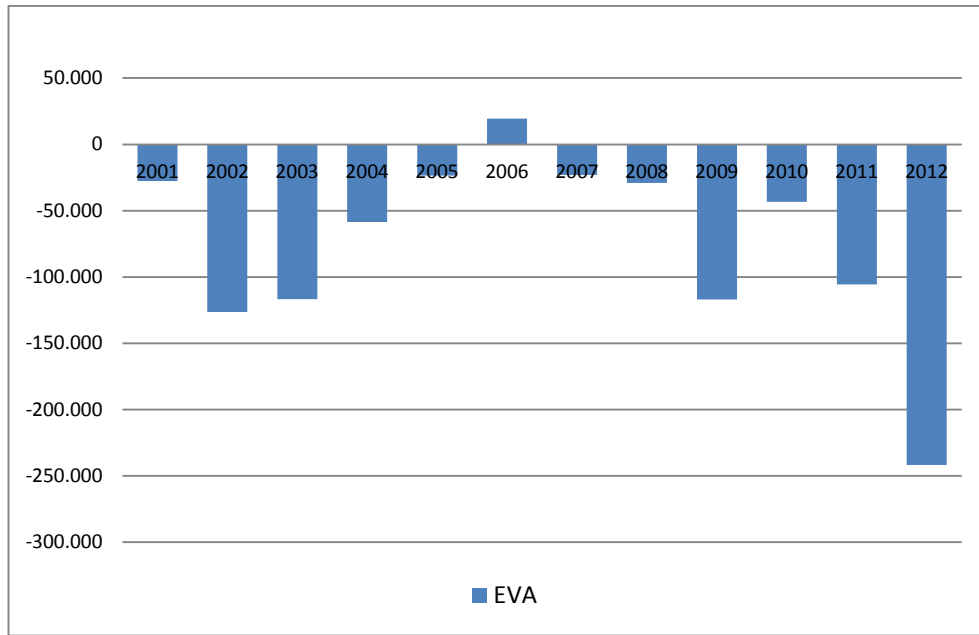
Grafik 21: Şekerbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

2001-2012 döneminde tek pozitif EVA tutarı 2004 yılında sağlanmıştır. 2002 yılında ekonomik zarar -116 milyon TL ile en yüksek seviyeye ulaşırken bu dönemden sonra ise ekonomik zarar azalış göstermiştir. 2008 yılından itibaren ise negatif EVA artarak 2009 yılında -75 milyon TL olmuştur. Bu yıldan itibaren ekonomik zarar giderek azalmış, 2012 yılında 7 milyon negatif EVA elde edilmiştir.

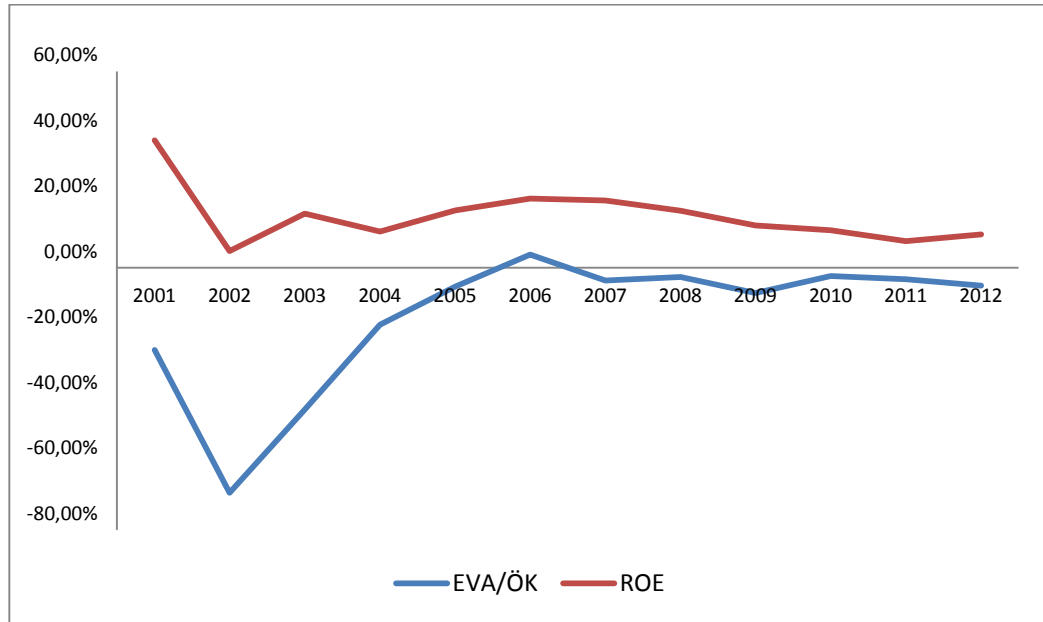
Grafik 22: Şekerbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

Özkaynak karlılığı en yüksek seviyeye %20 ile 2004 yılında ulaşmıştır. Bu oran sadece 2002 yılında negatif değer almıştır ve -%21 olarak gerçekleşmiştir. Benzer şekilde 2002 yılı, EVA/özkaynak oranı -%93 ile en düşük değeri alırken, bu dönemden itibaren ilk kez 2004 yılında %16 ile pozitif değer almıştır. 2005-2012 döneminde ise bu oran tekrar negatife dönmüştür.

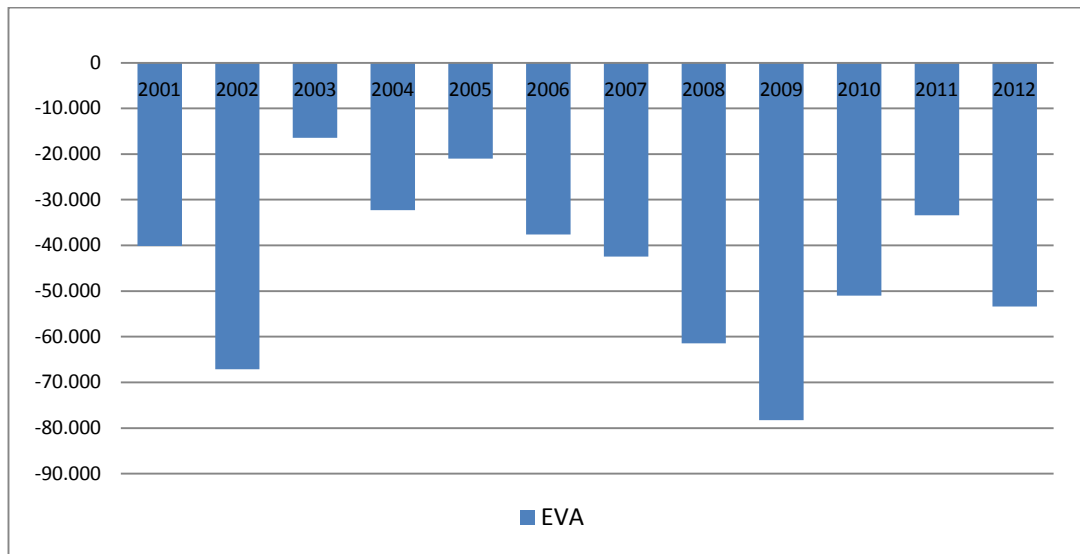
Grafik 23: TEB Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

2001 krizi sonrasında 2002 yılında 26 milyon TL ile en yüksek negatif EVA değerlerinden biri elde edilmiştir. İzleyen yıllarda ekonomik zarar giderek azalış göstermiş ve 2001-2012 döneminde tek pozitif EVA değeri 19 milyon TL ile 2006 yılında sağlanmıştır. İzleyen yıllarda ise 2010 yılındaki azalış haricinde negatif EVA değerleri giderek artan bir seyir izleyerek 2012 yılında ise -241 milyon TL olmuştur.

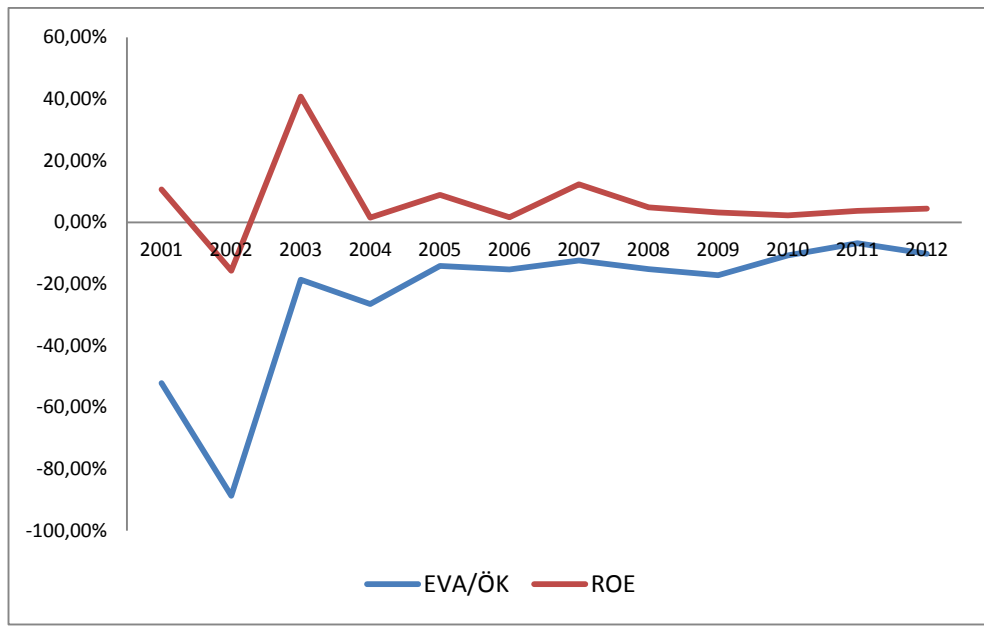
Grafik 24: TEB Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

2001 yılında %38 özkaynak karlılığı ile en yüksek karlılık sağlanmıştır. 2001 krizi sonrasında 2002 yılında oran önemli ölçüde azalarak %5 olmuştur. EVA/Özkaynak oranı ise 2002'de -%68'dir. İzleyen yıllarda oranda iyileşme görülmektedir ve 2006 yılında oran %4 olarak gerçekleşmiştir. 2007-2012 döneminde ise oran tekrar negatife dönmüştür.

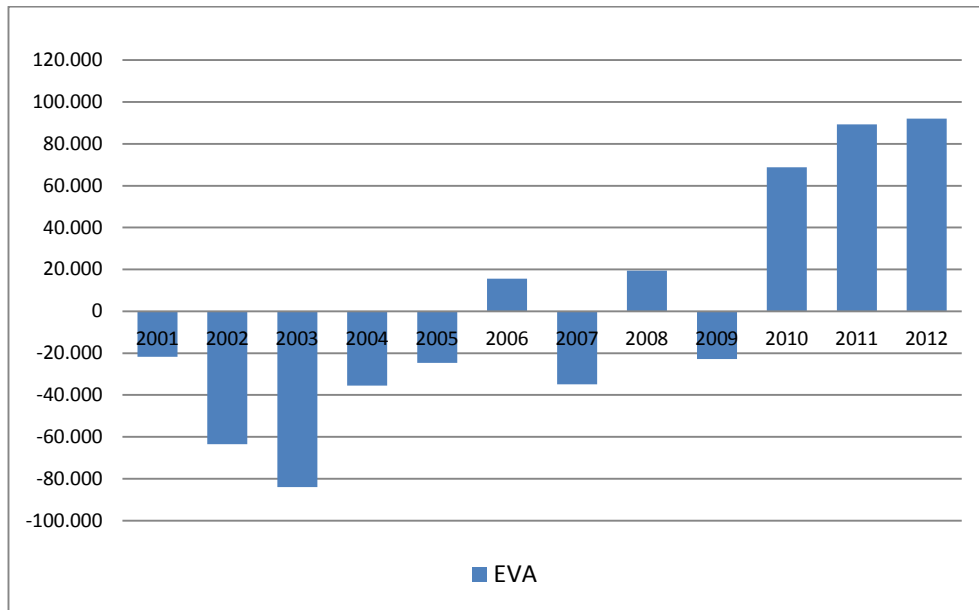
Grafik 25: Tekstilbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)

Banka, 2001-2012 yıllarını kapsayan dönemde pozitif ekonomik katma değer yaratamamıştır. 2001 krizi sonrası dönemde 2002 yılında ekonomik zarar artmış, sonrasında ise azalış göstermiştir. EVA'lar sürekli olarak negatif değerler alırken, özellikle 2005-2009 yılları arasındaki negatif tutarları artan bir seyir izlemiş ve 2009 yılında 78 milyon TL negatif EVA elde edilmiştir.

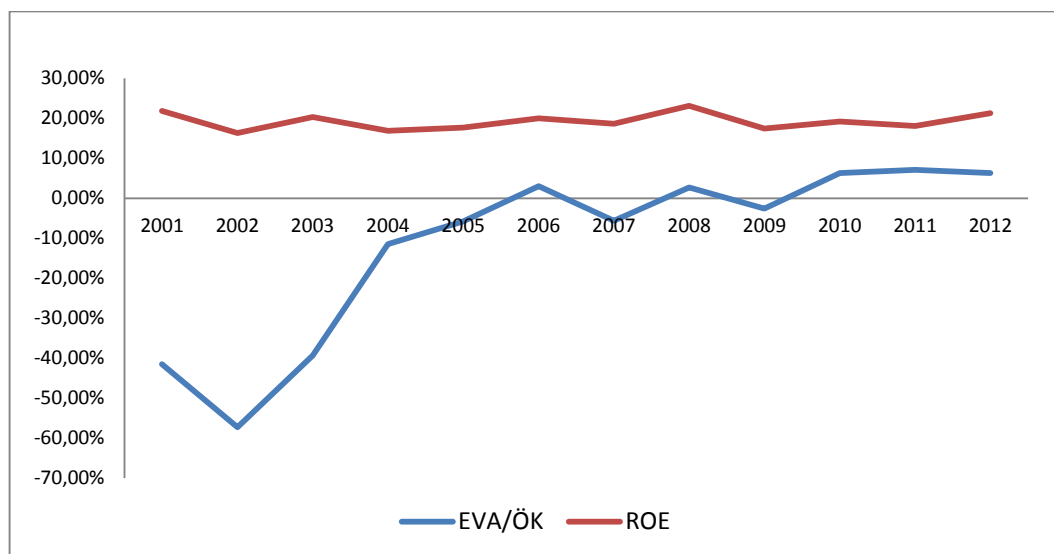
Grafik 26: Tekstilbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

Özkaynak karlılığı, 2002'deki düşüşün ardından 2003 yılında %40 ile en yüksek değere ulaşmıştır. İzleyen dönemdeki yüksek karlılık oranları ise 2005 yılında %8 ve 2007 yılında %12 olarak gerçekleşmiştir. EVA/Özkaynak oranı 2002 yılında -%88 olurken sonraki yıllarda oran iyileşme gösterse de negatif getiri elde edilmeye devam edilmiştir.

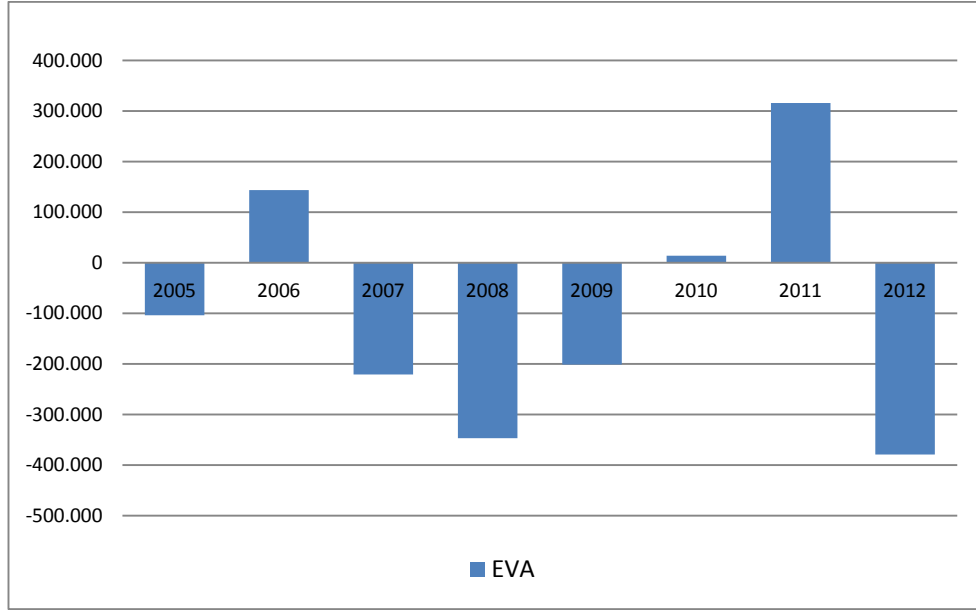
Grafik 27: T.S.K.B. Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

2001 yılından itibaren artış gösteren negatif EVA tutarı, 2003 yılında 84 milyon TL'ye ulaşmıştır. Negatif EVA izleyen dönemde azalarak 2006 yılında 15 milyon TL'lik pozitif EVA elde edilmiştir. 2008 krizinden önceki ve sonraki yıllarda negatife dönen EVA tutarları, 2010 yılından itibaren artan bir şekilde pozitif değerler almıştır.

Grafik 28: T.S.K.B Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/özkaynak oranları

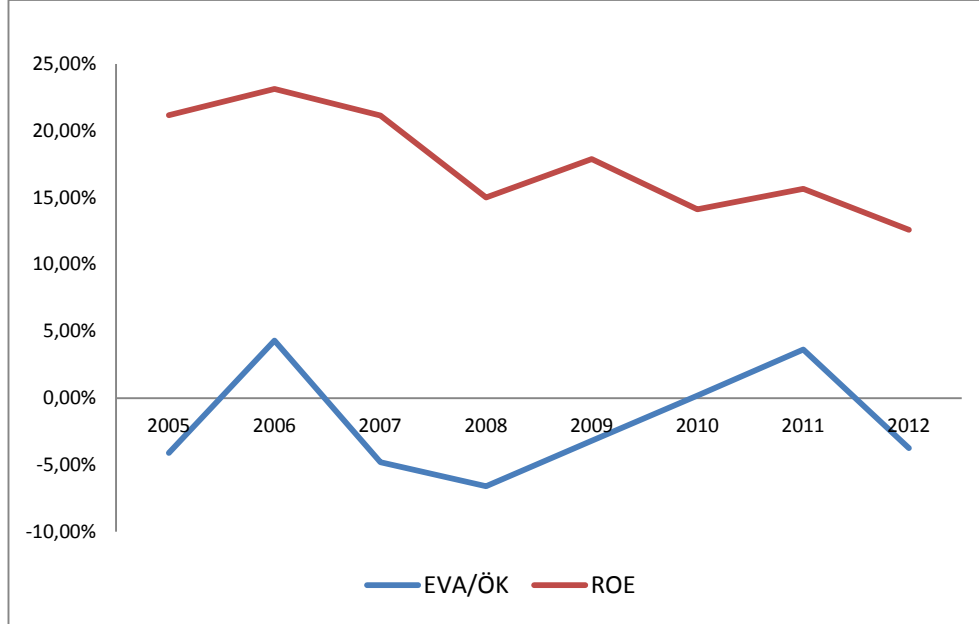
Özkaynak karlılığı, en yüksek değerlere 2003 yılında %20, 2008 yılında ise %23 olarak gerçekleşmiştir.2002 ve 2004 yıllarında ise % 16 ile en düşük oranlar gerçekleşmiştir. EVA/özkaynak oranı ise en düşük değeri -%57 ile 2002 yılında olmuştur.2004 yılına kadar geçen süreçte iyileşme göstern bu oran 2006 yılında %2 ile pozitif değer almıştır.

Grafik 29: Vakıfbank Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer(TL)

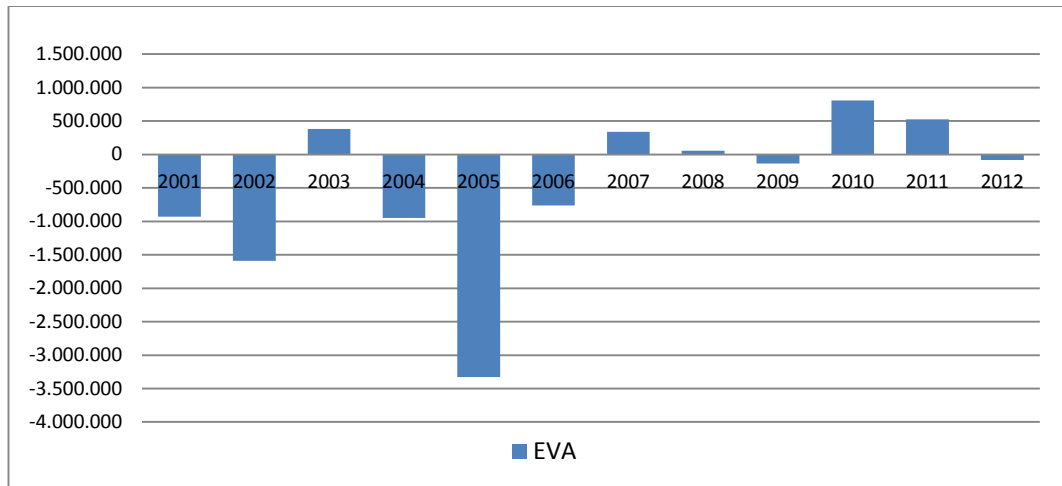
Bankanın halka arzının gerçekleştiği 2006 yılından itibaren hesaplanan EVA tutarlarına göre; 2006 yılında 144 milyon TL olan pozitif EVA, 2007-2009 yılları arasında negatife dönmüştür. En yüksek ekonomik zarar, 2008 krizinin olduğu dönemde 346 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.2010 yılında tekrar pozitif dönen EVA, 2011’de önemli bir artış göstererek 315 milyon TL olmuştur.2012 yılında ise 378 milyon TL negatif EVA sağlanmıştır.

Grafik 30: Vakıfbank Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

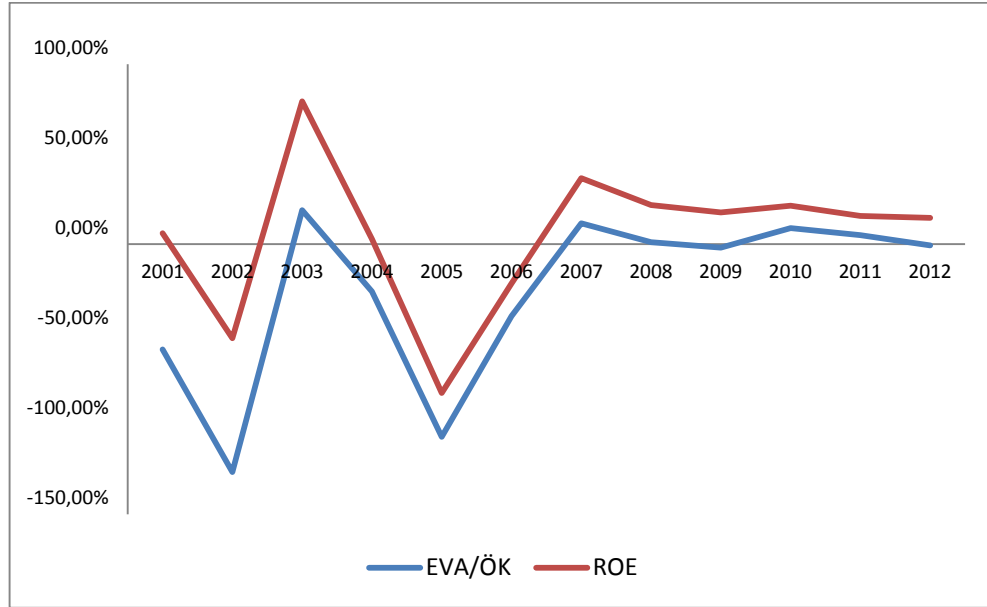
2006 yılında %23, 2007 yılında %21 ile en yüksek özkaynak karlılık oranları elde edilmiştir. Ekonomik katma değer açısından en yüksek negatif getiri 2007 ve 2008 yıllarında elde edilmiş ve EVA/Özkaynak oranı 2007’de -%4, 2008’de ise -%6,5 olmuştur. İzleyen yıllarda oran artış göstererek pozitif değer almıştır.2012 yılında ise tekrar negatife dönmüş ve -%3 olmuştur.

Grafik 31:Yapı Kredi Bankası Yıllar İtibariyle Elde Edilen Ekonomik Katma Değer (TL)

2001 krizi sonrasında 2002’de 1,5 milyar TL negatif EVA elde edilirken en yüksek ekonomik zarar, 2005 yılında 3,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bankanın, Koçbank ile birleştiği 2005 yılının ardından 2006 yılında ekonomik zarar ciddi bir iyileşme göstermiş ve 764 milyon TL negatif EVA’ya gerilemiştir. 2007 yılı itibariyle pozitif değerler almaya başlayan EVA, 2008 krizi sonrası 2009 yılında tekrar negatife dönmüştür. 2010-2011 döneminde ise 807 milyon TL ile pozitif EVA elde edilirken 2012’de yeniden negatif EVA gerçekleşmiştir.

Grafik 32:Yapı Kredi Bankası Yıllar İtibariyle Özkaynak Karlılığı ve EVA/Özkaynak Oranları

Özkaynak karlılığının %79 olduğu 2003 yılı ve %21 olduğu 2007 yılında en yüksek karlar sağlanmıştır. 2001 krizi sonrasındaki 2002 yılı ile 2005 yılı, hem özkaynak karlılığının hem de EVA/Özkaynak oranının en düşük gerçekleştiği yıllar olmuştur. Özkaynak karlılık oranı 2002’de -%52, 2005 yılında -%82 iken aynı yıllarda EVA/Özkaynak oranı ise %126 ve %106 olmuştur. 2007 yılından itibaren iki oran da iyileşme göstermiş ve 2009 ile 2012 yılına ait EVA/Özkaynak oranı haricinde pozitif değerler almıştır.

3.2.5. BİST’de İşlem Gören Bankaların Finansal Performans Ölçütlerine Göre Sıralanması

2001-2012 dönemi için ekonomik katma değerleri, özkaynak karlılıkları ve EVA/özkaynak oranları hesaplanan BİST’de işlem gören bankalara ait verilerden hareketle; bankalar net kar, ROE, EVA ve EVA/Özkaynak oranları olmak üzere dört farklı finansal performans ölçütüne göre sıralanmış ve buna ilişkin sonuçlar aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Tablo 10: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2001)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	420.444	1	34,88	2	-351.732	8	-29,18	2
Alternatif	8.125	9	9,14	7	-49.159	5	-54,70	7
Finansbank	64.731	4	25,27	3	-99.484	7	-34,84	3
Garanti	109.744	2	12,63	5	447.677	1	-51,52	5
İş Bankası	63.868	5	3,91	9	-990.546	10	-60,64	10
Şekerbank	1.417	10	1,48	10	-57.805	6	-60,22	9
TEB	43.032	6	38,96	1	-27.673	3	-25,05	1
Tekstilbank	8.215	8	10,67	6	-40.150	4	-52,13	6
T.S.K.B	11.408	7	21,82	4	-21.673	2	-41,46	4
Yapı Kredi	95.920	3	6,02	8	-930.602	9	-58,41	8

Tablo 11: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2002)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	481.121	1	21,97	2	-1.135.092	8	-51,84	2
Alternatif	-10.611	6	-11,48	7	-79.019	3	-85,51	7
Finansbank	94.084	2	23,15	1	-205.749	6	-50,63	1
Garanti	15.140	4	1,19	5	-923.786	7	-72,89	5
İş Bankası	-87.970	9	-3,55	6	-1.926.111	10	-77,72	6
Şekerbank	-26.914	8	-21,72	9	-116.217	4	-93,78	9
TEB	9.388	5	5,10	4	-126.359	5	-68,67	4
Tekstilbank	-11.844	7	-15,64	8	-67.150	2	-88,67	8
T.S.K.B	18.063	3	16,29	3	-63.519	1	-57,27	3
Yapı Kredi	-656.288	10	-52,25	10	-1.590.070	9	-126,60	10

Tablo 12: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2003)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.128.436	2	32,19	3	-1.044.075	9	-27,58	3
Alternatif	-26.959	10	-32,48	10	-76.813	4	-92,55	10
Finansbank	118.892	5	19,97	6	-238.464	7	-40,06	6
Garanti	281.853	4	15,06	8	-844.953	8	-45,16	8
İş Bankası	510.088	3	12,18	9	-2.014.738	10	-48,12	9
Şekerbank	24.549	9	20,55	4	-45.123	3	-37,78	4
TEB	44.592	6	16,55	7	-116.665	6	-43,30	7
Tekstilbank	36.193	8	40,77	2	-16.445	2	-18,52	2
T.S.K.B	43.356	7	20,27	5	-84.041	5	-39,29	5
Yapı Kredi	1.601.269	1	79,31	1	379.897	1	18,82	1

Tablo 13: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2004)

Bankalar	NET KAR		ROE(%)		EVA		EVA/Özkaynak	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.184.807	1	22,68	2	-300.497	8	-5,75	2
Alternatif	14.344	10	12,83	7	-17.904	2	-16,01	7
Denizbank	122.711	5	15,24	6	-82.240	7	-10,21	4
Finansbank	171.577	4	21,09	3	-61.810	6	-7,60	3
Garanti	418.198	3	16,41	5	-316.759	9	-12,43	6
İş Bankası	654.919	2	10,78	9	-1.119.093	11	-18,42	9
Şekerbank	85.528	7	43,78	1	32.333	1	16,55	1
TEB	37.453	9	11,12	8	-58.568	5	-17,38	8
Tekstilbank	1.951	11	1,60	11	-32.281	3	-26,41	11
T.S.K.B	51.904	8	16,82	4	-35.534	4	-11,51	5
Yapı Kredi	102.113	6	2,83	10	-949.643	10	-26,33	10

Tablo 14: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2005)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.268.949	1	21,52	2	-90.977	8	-1,54	2
Alternatif	14.304	10	10,54	9	-18.204	3	-13,41	9
Denizbank	185.251	6	20,56	5	-31.291	7	-3,47	4
Finansbank	336.794	5	30,02	1	70.929	1	6,32	1
Garanti	625.429	3	19,02	6	-181.280	10	-5,51	6
İş Bankası	806.791	2	10,16	10	-1.078.079	11	-13,58	10
Şekerbank	60.645	9	20,84	4	-6.658	2	-2,29	3
TEB	71.722	8	17,57	8	-23.506	5	-5,76	7
Tekstilbank	13.369	11	8,97	11	-21.003	4	-14,09	11
T.S.K.B	75.156	7	17,69	7	-24.583	6	-5,79	8
Vakıfbank	535.170	4	21,17	3	-103.944	9	-4,11	5
Yapı Kredi	-2.568.519	12	-82,53	12	-3.328.244	12	-106,95	12

Tablo 15: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2006)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.545.171	1	24,49	2	507.007	1	8,04	2
Alternatif	37.962	10	23,13	5	9.333	9	-5,69	10
Bank Asya	119.325	7	20,43	7	17.539	8	3	7
Denizbank	250.876	6	23,45	4	62.919	5	5,88	4
Finansbank	778.053	4	47,34	1	493.689	2	30,04	1
Garanti	973.308	3	24,19	3	246.311	3	6,12	3
İş Bankası	1.238.055	2	13,63	9	-343.600	12	-3,78	9
Şekerbank	25.106	11	7,30	10	-33.911	10	-9,87	11
TEB	102.699	9	21,14	6	19.468	6	4,01	6
Tekstilbank	4.189	12	1,69	11	-37.591	11	-15,20	12
T.S.K.B	104.178	8	20,01	8	15.585	7	2,99	8
Vakıfbank	774.443	5	23,13	5	144.037	4	4,30	5
Yapı Kredi	-417.906	13	-21,82	12	-764.25	13	-39,90	13

Tablo 16: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2007)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.935.141	2	23,09	7	-52.907	10	-0,63	6
Alternatif	53.300	13	25,49	5	1.601	5	0,77	5
Bank Asya	191.228	9	28,18	3	24.536	4	3,62	4
Denizbank	215.486	8	17	12	-97.712	12	-7,71	12
Finansbank	499.398	7	22,06	8	-61.849	11	-2,73	8
Garanti	2.258.085	1	41,56	1	907.843	1	16,71	1
Halkbank	1.098.342	4	28,66	4	293.955	3	7,67	3
İş Bankası	1.476.609	3	14,42	13	-1.079.818	14	-10,55	13
Şekerbank	141.925	10	23,94	6	-5.851	6	-0,99	7
TEB	122.982	11	20,62	10	-22.945	7	-3,85	9
Tekstilbank	42.567	14	12,33	14	-42.465	9	-12,30	14
T.S.K.B	114.973	12	18,60	11	-34.932	8	-5,65	11
Vakıfbank	969.121	6	21,15	9	-220.436	13	-4,81	10
Yapı Kredi	1.067.097	5	36,70	2	338.993	2	11,66	2

Tablo 17: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2008)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	1.913.163	1	17,98	7	-212.457	12	-2,00	7
Albaraka	118.337	13	21,54	5	12.206	5	2,22	4
Alternatif	63.402	14	20,79	6	1.070	6	0,35	6
Bank Asya	242.467	9	23,18	1	31.148	3	2,98	1
Denizbank	244.634	8	14,61	14	-96.085	10	-5,74	13
Finansbank	402.939	7	15,09	11	-119.324	11	-4,47	9
Garanti	1.731.095	2	22,72	3	170.911	1	2,24	3
Halkbank	1.227.333	4	15,06	12	-454.388	14	-5,58	12
İş Bankası	1.651.364	3	15,86	9	-478.083	15	-4,59	10
Şekerbank	136.710	12	15,56	10	-45.961	8	-5,23	11
TEB	180.273	10	17,43	8	-28.957	7	-2,80	8
Tekstilbank	20.020	15	4,93	15	-61.413	9	-15,12	15
T.S.K.B	165.529	11	23,06	2	19.470	4	2,71	2
Vakıfbank	790.659	6	15,02	13	-346.808	13	-6,59	14
Yapı Kredi	1.082.549	5	21,77	4	56.764	2	1,14	5

Tablo 18: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2009)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	2.237.208	2	18,20	7	-219.884	14	-1,79	8
Albaraka	127.828	13	19,97	6	7.462	6	1,17	5
Alternatif	60.287	14	14,87	12	-21.397	7	-5,28	12
Bank Asya	304.473	9	20,67	5	14.568	5	0,99	6
Denizbank	521.704	8	23,19	2	75.571	4	3,36	2
Finansbank	678.514	7	21,20	4	84.964	3	2,65	4
Garanti	2.432.553	1	23,04	3	298.192	2	2,82	3
Halkbank	1.315.783	4	27,16	1	341.170	1	7,04	1
İş Bankası	2.003.407	3	17,94	8	-198.149	12	-1,77	7
Şekerbank	151.331	11	14,05	13	-75.264	8	-6,99	13
TEB	196.468	10	12,96	14	-116.854	10	-7,71	14
Tekstilbank	14.554	15	3,17	15	-78.253	9	-17,07	15
T.S.K.B	151.037	12	17,39	11	-22.821	7	-2,63	10
Vakıfbank	1.124.853	6	17,88	9	-201.406	13	-3,20	11
Yapı Kredi	1.237.343	5	17,68	10	-133.360	11	-1,91	9

Tablo 19: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2010)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	2.866.391	3	19,27	5	965.259	4	6,49	5
Albaraka	114.478	13	15,48	8	28.386	10	3,84	9
Alternatif	39.979	14	8,77	13	-17.403	12	-3,82	13
Bank Asya	270.525	9	15,48	8	51.684	9	2,96	10
Denizbank	464.825	8	16,74	7	132.104	7	4,76	7
Finansbank	585.705	7	14,91	9	163.582	6	4,16	8
Garanti	3.326.590	1	23,79	2	1.467.132	1	10,49	2
Halkbank	1.934.302	4	31,31	1	1.133.645	3	18,35	1
İş Bankası	2.947.816	2	20,62	4	1.144.564	2	8,01	4
Şekerbank	126.892	12	9,88	12	-50.197	14	-3,91	14
TEB	200.618	11	11,53	11	-43.362	13	-2,49	12
Tekstilbank	10.770	15	2,27	14	-50.981	15	-10,73	15
T.S.K.B	210.682	10	19,19	6	68.734	8	6,26	6
Vakıfbank	1.075.455	6	14,11	10	14.375	11	0,19	11
Yapı Kredi	1.933.909	5	21,43	3	807.108	5	8,94	3

Tablo 20: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2011)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	2.534.726	2	15,06	9	692.643	3	4,11	8
Albaraka	152.533	12	17,55	6	67.358	10	7,75	4
Alternatif	-1.118	15	-0,24	15	-52.062	14	-10,99	14
Bank Asya	235.193	10	11,86	11	23.370	11	1,18	10
Denizbank	844.986	8	24,66	2	524.226	7	15,30	2
Finansbank	964.548	7	20,06	3	552.555	5	11,49	3
Garanti	2.978.359	1	18,13	4	1.060.117	2	6,45	6
Halkbank	2.040.452	4	26,70	1	1.190.764	1	15,58	1
İş Bankası	2.406.067	3	14,17	10	584.685	4	3,44	8
Şekerbank	122.128	13	8,92	12	-37.416	13	-2,73	11
TEB	247.031	9	8,19	13	-105.611	15	-3,50	12
Tekstilbank	18.289	14	3,70	14	-33.366	12	-6,75	13
T.S.K.B	225.964	11	18,03	5	89.317	9	7,13	5
Vakıfbank	1.357.731	6	15,66	8	315.750	8	3,64	9
Yapı Kredi	1.663.869	5	15,70	7	525.333	6	4,96	7

Tablo 21: Finansal Performans Yöntemlerine Göre Sonuçlar (2012)

Bankalar	NET KAR		ROE (%)		EVA		EVA/Özkaynak(%)	
	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra	Değer	Sıra
Akbank	2.420.185	3	12,91	11	-468.683	15	-2,50	11
Albaraka	199.348	13	18,97	3	50.012	7	4,76	3
Alternatif	74.235	14	14,55	10	-23	8	0	8
Bank Asya	206.350	12	9,37	14	-134.652	12	-6,11	14
Denizbank	716.262	8	16,83	4	125.423	3	2,94	4
Finansbank	898.449	7	14,97	8	117.991	5	1,97	5
Garanti	3.103.960	2	16,62	5	121.751	4	0,65	7
Halkbank	2.357.348	4	24,32	1	851.733	1	8,79	1
İş Bankası	3.209.352	1	16,54	6	286.376	2	1,48	6
Şekerbank	240.282	11	15,35	7	-7.489	9	-0,48	9
TEB	453.075	9	10,24	13	-241.832	13	-5,46	13
Tekstilbank	23.510	15	4,48	15	-53.414	10	-10,19	15
T.S.K.B	311.957	10	21,26	2	92.13	6	6,27	2
Vakıfbank	1.270.988	6	12,58	12	-378.957	14	-3,75	12
Yapı Kredi	1.875.539	5	14,61	9	-83.786	11	-0,65	10

3.2.6. Sonuçların Değerlendirilmesi

Sonuçlar, yüksek kar elde etmesine, yüksek özkaynak karlılığına sahip olmasına rağmen bir bankanın ekonomik katma değer açısından yeterli boyutta ekonomik kar yaratamayabileceğini göstermiştir. Uygulama kapsamında yer alan bankalardan Akbank, İş Bankası ve Garanti Bankası elde edilen yıllık toplam kar bakımından ön plana çıkmaktadır. Bu bankalar 2001-2012 yılları arasındaki dönemde sürekli olarak ilk üç sırada yer almıştır. Buna karşın bu bankaların ekonomik katma değere göre gösterdikleri performansta farklı bir sıralama ortaya çıkmıştır. Buna göre Akbank ve İş Bankası, yarattıkları ekonomik katma değere göre daha düşük sıralarda yer almıştır.

Bankalar ekonomik katma değer bakımından sıralandığında, elde edilen sonuçların iki döneme ayırarak incelenmesi durumunda 2001-2007 yılları arasında Şekerbank, 2007-2012 yılları arasında ise Halkbank ile Garanti Bankası ön plana çıkmaktadır. Halkbank, 2007 yılında gerçekleştirdiği halka arzdan itibaren istikrarlı olarak yüksek ekonomik katma değer yaratmış ve ilk üç sırada yer almıştır. Uygulama kapsamındaki 2001-

2012 yılları arasında yüksek net karlar elde eden Garanti Bankası ise ekonomik katma değer ölçütü bakımından da son altı yılda başarılı bir performans göstermiştir.

Bankalar, özkaynak karlılığı bakımından ele alındığında Halkbank ile Garanti Bankası yüksek karlılık oranları ile göze çarpmaktadır. Buna paralel olarak Halkbank, EVA/Özkaynak oranı bakımından da ilk sıralarda yer almaktadır. Bunun yanı sıra Finansbank da yüksek EVA/Özkaynak oranları ile bankalar arasındaki sıralamalarda ön plana çıkmaktadır.

Genel olarak bakıldığında kriz dönemleri, bankaların pozitif ekonomik katma değer elde edemediği veya yeterli boyutta değer yaratamadığı yıllar olarak göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda 2001 yılında sadece bir banka pozitif ekonomik katma değer yaratmayı başarabilmiş iken 2002 yılında bütün bankalar negatif değerler elde etmiştir. İlerleyen yıllarda yavaş yavaş düzelme gösteren bu tutarlar, 2008 yılı ile birlikte tekrar negatife dönmeye başlamıştır. 2008 yılında on beş bankadan altısı ve yine 2009 yılında altı banka pozitif ekonomik katma değer yaratabilmiştir.

Yukarıdaki tablolarda yer alan farklı yöntemlere ilişkin sonuçlar ele alındığında, bankalar arasındaki sıralamaların tercih edilen finansal ölçüte göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu kapsamda Akbank ve İş Bankası ön plana çıkmaktadır. Her iki banka da elde edilen yıllık toplam kar bakımından ilk üçte yer alırken, ekonomik katma değer ölçütüne göre diğer bankalar arasında son sıralarda yer almıştır. Dolayısıyla bir finansal ölçüt olarak Ekonomik Katma Değerin, bankaların performanslarının belirlenmesinde geleneksel yöntemlerden farklı bir bakış kazandırdığı ve bu doğrultuda dikkate alınmasının faydalı olacağı bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Finansal sistemin temelini oluşturan bankaların, ekonomideki diğer birimleri önemli ölçüde etkileyebilmesi, yapıları gereği risk taşıması ve gelişmeler karşısında oldukça duyarlı olması gibi temel özellikleri, bankaların performansının ölçülmesini önemli kılmaktadır. Bundan yola çıkarak değere dayalı yönetim anlayışı kapsamında yer alan Ekonomik Katma Değer yaklaşımının, bankaların finansal performansının belirlenmesinde alternatif bir yöntem olarak uygulanabilirliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için Borsa İstanbul'da işlem gören bankaların ekonomik katma değerleri hesaplanarak bankaların ne ölçüde ekonomik katma değer yarattıklarını belirlemeye yönelik bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada bankaların ekonomideki temel fonksiyonları anlatılmış, finansal sistem içindeki yerleri ve önemleri belirtilmiştir. Bu doğrultuda finansal yapılarının sürekli olarak takip edilmesinin gerekliliğinden bahsedilerek performanslarının değerlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Bankaların performanslarının belirlenmesinde yararlanılan belli başlı yöntemlere yer verilmiştir. Değere dayalı sistemlerin geliştiği günümüzde bu kapsamda geliştirilen önemli ölçütlerden biri olan ekonomik katma değer muhasebe temelli olan bu yöntemlere alternatif olarak bankalarda uygulanabilirliğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ekonomik katma değer yaklaşımı temel özellikleri ile anlatılmış, sonrasında ise bankaları esas alan bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de son on yıllık döneme bakıldığında bankacılık sektörü açısından 2001 ve 2008 finansal krizleri önemli olması nedeniyle uygulama kapsamında 2001-2012 yılları temel alınarak bankaların ekonomik katma değerleri hesaplanmıştır. Böylelikle bankaların hem bu kriz dönemlerinde hem de normal dönemlerde nasıl bir performans gösterdikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Temel olarak işletmelerin performanslarının ölçümünde kullanılan EVA'nın bankalara uygulanmasında önem taşıyan noktalara değinilmiştir. Bu doğrultuda diğer işletmelerden farklı finansal yapıya sahip olan bankalar için borcun ve sermayenin daha anlaşılabilir olması için ekonomik katma değerlerinin hesaplanmasında özkaynak yönteminden yararlanılırken gerekli verilere ulaşma imkanı bakımından halka açık olan bankalar uygulama kapsamında yer almıştır. Bugün itibariyle BİST'de işlem gören on beş bankadan oluşan uygulamada, EVA'nın hesaplanışa aşama aşama yer verilmiştir.

Uygulamada bir banka örnek olarak seçilerek EVA'nın hesaplanışı bu örnek üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak Sermaye Varlıklarını Fiyatlama Modeli'nden yararlanılarak özsermaye maliyeti hesaplanmıştır. Bu modele göre beta katsayısı için ilgili bankanın hisse senedi ile BİST 100 Endeksi'nin aylık getirilerinden yararlanılırken risksiz faiz oranının hesaplanmasında devlet tahvillerinin yıllık bileşik faiz oranları kullanılmıştır. Piyasa risk priminin elde edilmesinde ise piyasa getiri oranı olarak BİST 100 Getiri Endeksi esas alınmıştır. Son olarak özsermayenin ve özsermaye karlılık oranının hesaplanmasının ardından bankanın yıllar itibariyle elde ettiği ekonomik katma değer tutarlarına ulaşılmıştır. Aynı şekilde diğer bankaların da EVA'ları hesaplanmıştır. Bankaların özkaynak ve aktif toplamalarının yıllar itibariyle artış göstermesi nedeniyle nominal EVA tutarlarının yanı sıra ilgili yılda EVA/özkaynak oranları da hesaplanmış ve bu sayede yıllar itibariyle karşılaştırma yapılması amaçlanmıştır. Tüm bankalara ilişkin sonuçlar ise grafiklerde özet olarak yer almış ve bunlarla ilgili kısa yorumlar yapılmıştır.

Genel olarak bankalarda, normal seyirden farklı olarak kriz dönemlerinde ve krizi izleyen yıllarda çoğunlukla negatif veya düşük tutarlı EVA'ların elde edildiği görülmüştür. Bu kapsamda 2001 krizini izleyen 2002 yılında bütün bankalar negatif değerler elde ederken 2008 kriz döneminde on beş bankanın altısı pozitif ekonomik katma değer yaratabilmiştir.

Hesaplamalar sonucunda elde edilen bu verilerden hareketle, EVA'nın bankalarda uygulanması durumunda diğer performans ölçütlerinden ne kadar farklılık gösterdiğini belirleyebilmek amacıyla bankalar; net kar, özkaynak karlılığı, EVA ve EVA/özkaynak oranı olmak üzere dört farklı finansal ölçüte göre sıralanmıştır. Farklı ölçütlere göre oluşan banka sıralamaları karşılaştırıldığında, her bir ölçüte göre bankalar arasında farklı sıralama sonuçları ortaya çıkmıştır. Buna göre; uygulama kapsamındaki 2001-2012 yılları arasında tüm bankalar sürekli olarak kar elde ederken aynı dönemde ekonomik katma değer bakımından negatif değerlerin de elde edildiği yıllar olmuştur. Bu kapsamda yüksek karlılık elde eden bankaların, ekonomik katma değer açısından ele alındığında daha farklı bir performans gösterebileceği anlaşılmıştır. Yani; bir bankanın yüksek yıllık toplam kar elde ederken ekonomik katma değere göre yeterli ekonomik kar yaratamayabileceği görülmüştür. Dolayısıyla esas alınan finansal ölçüte göre bankalar arasındaki sıralamanın, buna bağlı olarak da performansların farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Net kar gibi geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı noktada ekonomik katma değer yaklaşımı, sermaye maliyetini dikkate alarak daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasına imkan tanımaktadır.

Ekonomik katma değerın tüm özellikleri ile ele alındığı, performans değerlendirilmesinde kullanılan diğer finansal ölçütlerden temel farklılıklarının belirtildiği çalışmada, yaratılan değeri daha doğru yansıtması nedeniyle finansal yapıları göz önünde bulundurulduğunda, EVA'nın bankalarda kullanılabilir bir finansal ölçüt olduğu görülmüştür. Dolayısıyla değer tabanlı bir ölçüt olan EVA'nın bankaların finansal performanslarının belirlenmesinde farklı bir bakış açısı kazandırarak alternatif bir yöntem olarak bankalara ilişkin değerlendirmelerde dikkate alınmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

AKBAŞ, Halil Emre; **“Ekonomik Katma Değer Yaklaşımı ve Hissedar Değeri”**, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 106, 2011, s.115-132

AKDOĞAN, Nalan; TENKER, Nejat; **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara, Gazi Kitabevi, 12.Baskı, 2007

AKGÜÇ, Öztin; **100 Soruda Türkiye’de Bankacılık**, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 2.Baskı, 1989

AKGÜÇ, Öztin; **Finansal Yönetim**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 8.Baskı, 2010

AKSOY, Ahmet; TANRIÖVEN, Cihan; **Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi**, Ankara, Gazi Kitabevi, 3.Baskı, 2007

ALP, Ali; DEMİRGÜNEŞ, Kartal; BAN, Ünsal; ÖZTÜRK, M. Başaran; **“Ekonomik Katma Değer Bakış Açısıyla Finanslama Kararları”**, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 7, sayı 2, 2009, s.59-82

ARICAN, Erişah; TANINMIŞ YÜCEMEMİŞ, Başak; IŞIL, Gökhan; **“Türk Bankacılık Sektörünün Yapısal Analizi (2001-2008)”**, **Marmara Üniversitesi Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, cilt 1, sayı 1, 2009, s.23-34

AYDIN, Nurhan; **Bankacılık Uygulamaları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2006

BABAPOUR, Saeid; Sermaye Yapısı ile Ekonomik Katma Değer İlişkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008

BAYRAKDAROĞLU, Ali, ŞAMİLOĞLU, Famil; **“Performans Ölçümünde Özsermayenin Ekonomik Katma Değeri: İMKB’de İşlem Gören Bankalar**

Üzerine Ampirik Bir Uygulama”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 21, 2011, s.19-38

ÇAKICI, Cemal; **Ekonomik Katma Değer (EVA) Yaklaşımı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008

ÇELİK, Orhan; **“İşletmelerde Bir Performans Ölçütü Olarak Ekonomik Katma Değer ve Türk Telekom A.Ş.’de Uygulanması”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, cilt 4, sayı 1, 2002, s.21-55**

ÇİVİ, Halil; **Türkiye’de Bankacılık: Teori, Uygulama ve Sonuçlar**, Ankara, Fon Matbaası, 1985

ÇOŞKUN, Ali; **“Bankaların Stratejik Performans Yönetiminde Performans Karnesi Kullanımı”, Bankacılar Dergisi, sayı 56, 2006, s.28-39**

DAMODARAN, Aswath; **Applied Corporate Finance**, New York, John Wiley and Sons, Second Edition, 2004

DAMODARAN, Aswath; **Investment Valuation: Tools and Techniques For Determining The Value of Any Asset**, New York, John Wiley and Sons, Second Edition, 2002

ERCAN, Metin Kamil; BAN, Ünsal; **Değere Dayalı İşletme Finansı: Finansal Yönetim**, Ankara, Gazi Kitabevi, 6.Baskı, 2010

ERCAN, Metin Kamil; ÖZTÜRK, M. Başaran; DEMİRGÜNEŞ, Kartal; **Değere Dayalı Yönetim ve Entelektüel Sermaye**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003

ERCAN, Metin Kamil; ÖZTÜRK, M. Başaran; KÜÇÜKKAPLAN, İlhan; BAŞÇI, E. Savaş; **Firma Değerlemesi: Banka Uygulaması**, Ankara, Literatür Yayıncılık, 2006

EROL, Hayriye Meryem; **Dünyada ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Türkiye’de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması**, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006

FİORDELİSİ, Franco; **“Shareholder Value and Clash in Performance Measurement: Are Banks Special?”**, University of Wales Bangor, Center for Banking and Finance, U.K., 2007

GÖĞÜŞ, Handan Sümer; **“Ekonomik Katma Değer ve Hesaplanışı”**, **İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi**, sayı 69, 2011, s.9-23

GRANT, James L.; **Foundations of Economic Value Added**, New Jersey, John Wiley&Sons, Inc., 2003

GÜNAL, Mehmet; **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Ankara, Yeni Dönem Yayınları, 2.Baskı, 2007

HACIRÜSTEMOĞLU, Rüstem; ŞAKRAK, Münir; DEMİR, Volkan; **“Etkin Performans Ölçüm Aracı (EVA): Ekonomik Katma Değer-Ekonomik Kar Yaklaşımı”**, **Mali Çözüm Dergisi**, sayı 59, 2002, s.1-9

İŞİL, Özgür; **Türk Bankacılık Sisteminde Performans Ölçümü ve Yönetimi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2008

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, **Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standartı (TMS 12) Hakkında Tebliğ**, Sıra No:31, 28.03.2006 Tarihli Resmi Gazete, Sayı 26122

KANDEMİR, Tuğrul; DEMİREL ARICI, Nuray; **“Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010), Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, cilt 18, sayı 1, s.61-87

KAYA, Ferudun; **Bankacılık: Giriş ve İlkeleri**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2012

KEYDER, Nur; **Para: Teori, Politika, Uygulama**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005

KİMBALL, Ralph C.; **“Economic Profit and Performance Measurement in Banking”**, New England Economic Review, 1998, s.35-53

KÖROĞLU, Abdulkadir; **Bankaların Tasfiyesinde Ekonomik Katma Değerin Hesaplanması ve Türk Bankacılık Sektöründe Uygulanması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2008

KÜÇÜKKOCAOĞLU, Güray; Finansal Pazarlar Ders Notları, Sayı 16

MISHKIN, Frederic S.; **Finansal Piyasalar ve Kurumlar**, İstanbul, Bilim Teknik Yayınevi, 2000

OKUMUŞ, H.Şaduman; **“Performance of Turkish Banking and Measure of Added Value / Input Costs”**, Cilt 5, Sayı 19, 2003, s.127-135

ÖÇAL, Tezer, ÇOLAK, Ö.Faruk; **Finansal Sistem ve Bankalar**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 1999

ÖÇAL, Tezer; **Türk Banka Sistemi**, Ankara, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, 1974

ÖZTÜRK, M.Başaran; Finansal Performansın Ölçülmesinde Alternatif Bir Yöntem **“Ekonomik Katma Değer”**, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 18, Sayı 3-4, 2004, s.351-368

PARASIZ, İlker; **Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama**, İstanbul, Kuşak Ofset, 2000

PARASIZ, İlker; **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 7.Baskı, 2000

PARASIZ, İlker; **Türkiye’de ve Dünyada Bankacılık**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2011

PINAR, Abuzer, ERDAL, Bahar; **Para-Banka, Finansal Kuruluşlar ve Uluslararası Mali Sistem: Teori ve Uygulama**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2.Baskı, 2011

PRATT, Shannon P.; **Cost of Capital: Estimation and Applications**, Canada, John Wiley and Sons Inc., 1998

SARIASLAN, Halil; EROL, Cengiz; **Finansal Yönetim: Kavramlar, Kurumlar ve İlkeler**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2008

SEVİLENGÜL, Orhan; **Genel Muhasebe**, Ankara, Gazi Kitabevi, 13.Baskı, 2007

SEYİDOĞLU, Halil; **Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama**, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 4.Baskı, 2003

URAL, Mert; **“Bankacılık Sistemimizde Verimlilik”**, **Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi**, cilt 14, 1999, s.147-157

UZUNOĞLU, Sadi; **Yeni Başlayanlar İçin Bankacılık**, İstanbul, Kriter Yayınları, 2011

TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2013

TEKER, Dilek; TEKER, Suat; SÖNMEZ Mine; **“Economic Value Added Performances of Publicly Owned Banks: Evidence from Turkey”**, **International Research Journal of Finance and Economics**, Issue 75, 2011, s.132-137

TUNAY, K. Batu; SİLPAR, Murat; **“Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi”**, Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliğleri Serisi, Sayı 2006-01, 2006

TÜRKER KAYA, Yasemin; **Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi, MSPD Çalışma Raporları**, 2001

YALÇINER, Kürşat; **Finansal Teknikler ve Türev Araçlar**, Ankara, Detay Yayıncılık, 2011

YOUNG, S.David; **EVA and Value Based Management**, New York, McGraw-Hill, 2000

4389 Sayılı Bankalar Kanunu

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 01.11.2005 Tarihli Resmi Gazete, Sayı 25983

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 Tarihli Resmi Gazete, Sayı 27846

www.ekodialog.com

www.bddk.org.tr

www.kap.gov.tr

www.tbb.org.tr

www.tcmb.gov.tr

www.ziraat.com.tr